

m, da
ji ak-
vide-
stva v
šli z
bnega
dinar-
o, ra-
sojilo,
okrite-
ale za
nstvo,
ceprav
bomo
ša na-
da Je-
halo,
ne in
v ko-
razne
dobno.
radnji
ti kot
žemo.
doslej
kušali
evanje
nestih,
ne sa-
gočijo
e. To
no že
pan

drage

ose-
č, da-
Vidi-
de ob
m, ki
ji po-
je.
Pav-
sorod-

e ma-

no dr.
e, dr.
zadni
a da-
alcem
pevali
m, ki
i poti.
minik,
i sna-

R

EGA
AR-
reja
lav-
dnik
isov
amo
Ze-
ese-
4 -
isk

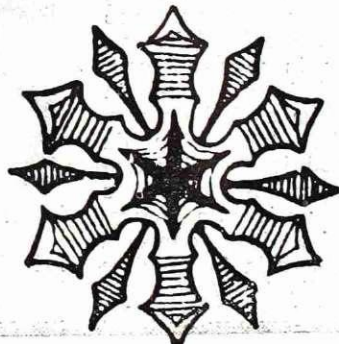
ŽELEZAR

JESENICE
LETO VII

29. decembra 1965

Poštšina plačana v gotovini
Številka 52

*Usem delovnim
v novem letu 1966 še
ter osebne sreče*

*ljudem želimo
mного uspehov
in zadovoljstva*

Železar ne le informator ampak v še večji meri tudi mobilizator

Kakor je že navada ob koncu leta, smo tudi letos zaprosili nekaj naših vodilnih sodelavcev in predstavnikov samoupravnih organov ter družbeno-političnih organizacij, da nam napišejo, kaj menijo o »Železarju«. Zastavili smo jim naslednja vprašanja:

Kako »Železar« izpolnjuje vlogo informatorja in mobilizatorja v železarni? Ali sedanja vsebina zadovoljuje? Kakšne spremembe bi bile morda potrebne v koncepciji časopisa z ozirom na sedanje obdobje gospodarske reforme? Žal se vsi niso odzvali oziroma njihovega odgovora nismo pravočasno prejeli.

FRANC KOBENTAR,
predsednik tovarniškega
komiteja ZKS

Več konstruktivne kritike

Menim, da je »Železar« napravil v tem letu korak naprej pri informiranju kolektiva. Članki so vsebinsko boljši in aktualni ter vsekakor bolj zanimivi. Zato ga člani kolektiva in ostali vse bolj z zanimanjem berejo.

V prihodnjem letu želim spričo nalog, ki so pred našim kolektivom, da tudi »Železar« kot informator še več prispeva s pomočjo vseh članov kolektiva k izpolnjevanju sprejetih planskih nalog. Predvsem želim, da bi še bolj konkretno obravnaval vso problematiko tako železarne kot celote in vseh delovnih enot, ki izhaja in bo izhajala in sprejetega akcijskega programa. Prav tako želim, da bi v prihodnje posvečali čim več prostora problematiki s področja urejanja notranjih medsebojnih odnosov, organizacije dela in krepitve samoupravljanja. Želim, da bi v nadaljnjem delu pridobil

čim več dopisnikov iz vrst neposrednih proizvajalcev, ki gledajo posamezne težave na delovnih mestih bolj konkretno kot če o tem piše nekdo, ki je odmaknjen od proizvodnje. S tem bi bila vsebina bolj sproščena, bilo bi več konstruktivne kritike na račun slabosti in pomanjkljivosti, ki smo jih ugotovili tako v podjetju kakor v občini. Menim pa, da mora »Železar« tudi v prihodnje popularizirati uspehe posameznih delovnih enot in članov kolektiva na vseh področjih dejavnosti.

inž. JAKA ŠRANC,
predsednik sindikalne
organizacije železarne

Ne smemo skrivati slabosti

Staro leto hiti h koncu in prišel je čas, ko delamo zaključke in preglede, kako smo delali oziroma poslovali v preteklem letu. Moramo reči, da je za nami precej burno leto tako po gospodarski kot tudi po politični strani.

Kakšno vlogo je pri tem odigral naš časopis »Železar«, ni težko ugotoviti. Poglejmo le nekaj izdaj, pa bomo videli, da lahko v njem zasledimo vse vidnejše dogodke v kolektivu in občini. Zato je tudi izredno priljubljen pri bralcih.

Moje osebno mnenje in želja je, da bi moralo biti v »Železarju« še več poudarka dogodkom v obratih in posameznikom. Morda o uspehih pa tudi napakah proizvajalcev. Ne smemo skrivati slabosti, saj ni treba, da vsa-

kogar obravnavamo imensko, toda napake moramo kritizirati. Tudi o dosežkih športnikov amaterjev v obratih bi morali objavljati več

kot do sedaj. Kakšnega pomena je rekreacija po težkem fizičnem delu, ni treba posebej poudarjati. Zakaj ne bi teh uspehov popularizirali v največji možni meri. Želim pa, da bi naš časopis tudi v prihodnje posvečal pozornost problematiki in dogodkom iz kolektiva.

Inž. IVAN ARZENŠEK
direktor sektorja za
ekonomiko

Železar naj bo mobilizator vseh članov kolektiva

Nedvomno smo dosegli glede vsebine in aktualnosti člankov v našem »Železarju« lep napredek, saj ga člani našega kolektiva zelo radi berejo, ker seznanja njih same kakor tudi člane njihovih družin z dogajanjem, uspehi ali neuspehi, skratka z utripom in življenjem našega podjetja.

Ob tej priliki želim izraziti nekoliko misli, da bi tednik »Železar« lahko v prihodnjem letu še bolj izpolnjeval svojo nalogo.

Že nekočkrat je bilo na raznih mestih nakazano, da so posamezni člani kolektiva še vedno premalo seznanjeni oziroma obveščeni o nalogah in problemih, ki so važni za podjetje kot celoto, kakor tudi za posamezne delovne enote in posameznike. Če je temu tako, potem je predvsem važno, da ločimo bistveno od nebitnega ter da vključimo v to še vse ostale pripomočke za čim širšo obveščenost naše javnosti.

Za naslednje leto je ena izmed osnovnih nalog, da

»Železar« posveti čim več pozornosti vsem tistim nalogam, ki so v zvezi z boljšim gospodarjenjem pri novih pogojih poslovanja. V tem obdobju po gospodarski reformi smo sicer dosegli določene rezultate, vendar je v okviru našega internega programa še niz nalog, ki bodo lahko dale pozitivne rezultate pri sprovajanju proizvodnega načrta v letu 1966.

Naloga »Železarja« pri tem bi bila predvsem, da nastopi kot mobilizator vseh članov kolektiva za uspešno delo na slehernem delovnem mestu.

Nadaljnja skrb je, da poudarja vsa tista vprašanja in odločitve samoupravnih organov in uprave podjetja, ki imajo značaj perspektive in preusmerjanja, z drugimi besedami, ne gre toliko za naloge od danes do jutri, ampak predvsem za tiste, ki so važne za naš nadaljnji razvoj in obstoj, kakor na primer: spremembe v tehnologiji, specializacija proizvodnje in gibanje domačega ter tujega tržišča, izoblikovanje odnosov tako osebnih kakor odnosov do dela itd. Skratka, osvetliti in nakazati moramo vse tiste oblike dela in naloge, ki postavljajo proizvajalca in samoupravljalca na višji družbeni nivo, ko pri zavestnem odločanju sledi tudi zavestno izvajanje.

Posebno mesto in pohvalo v »Železarju« pa bi morali dobiti vsi tisti posamezniki — neposredni proizvajalci našega kolektiva, ki s svojo lastno idejo in trudom dosežejo boljšo racionalnost in ekonomičnost dela.

Ko tako na kratko obravnavamo vsebino lista »Železar« kot celoto, bi mogoče

lahko odpadli nekateri obrobni članki ali novice, vendar prepuščam to presoji uredniškega odbora, ki lahko celotno problematiko bolj kompleksno zajame. Celotnemu uredniškemu odboru »Železarja«, kakor tudi posameznikom, gre zahvala za dosežanje delo in prispevke z željo, da bi tudi v prihodnje bilo čim več aktivnih sodelavcev, da bo lahko tako naš »Železar« čim bolj služil svojemu namenu.

ANTON GROSELJ,
predsednik delavskega sveta
železarne

Članki postajajo šablonizirani

Pred kratkim je bila v železarni izvedena letеча anketa

Poslovanje talilnic v novembru

Na plavžu so v novembru planirali 9.695 ton proizvodnje, dosegli pa so 11.140,4 tone. Če bi bila proizvodnja tudi kvalitetno tako dobra kot količinsko, bi stroške še bolj znižali. Toda zaradi težav s pripravo rude so problemi s kvaliteto razumljivi.

plan kvalitete: dej. doseženo:

%	%
I. 90,3	87,58
II. 9,3	12,27
III. 0,3	0,15
IV. 0,1	—

Vsi ostali podatki so bolj razveseljivi. Planirali so, da bodo porabili na tono grodja 1.057 kg koksa, dejansko pa so ga porabili 895,14 kg; obakrat je všteto kalo. Če odštujemo porabo mazuta, znaša prihranek pri koksu 54.252,886 din. Tudi pri vložku izkazujejo zaradi spremenjenega vložka in zaradi manjše porabe surovin v pri-

merjavi s planom znižanje za 55.042,823 dinarjev. Pri predelavi so znižali stroške v primerjavi s planom zaradi visoke proizvodnje za 15.041,100 dinarjev. Pri plavžnem plinu za lastno uporabo in apnenicu so stroški nižji za 3.292,545 dinarjev, zaradi manjših dobropisov pa so stroški višji za 1.484,459 dinarjev.

Skupna razlika med planom in lastno ceno znaša 126.144,086 dinarjev, ki pa se knjižno zmanjša zaradi slabih kvalitet na 118.229,337 dinarjev znižanja stroškov. Za to znižanje zasluži plavž vse priznanje. Skupaj s kamnomlomom in apnenico pa so v obratu plavž v novembru znižali stroške za 117.825,343 dinarjev.

V martinarni so v novembru izdelali 22.639,54 tone jekla nasproti planiranim 20.000 tonam. Procent sestave vložka je pomemben pokazatelj stroškov. V novembru je izgledal takole:

med proizvajalci v delovnih enotah različnih kvalifikacij, ki so odgovarjali na dvojne vprašanje: »Koliko je posameznik seznanjen z akcijskim programom in s svojo vlogo v tem programu enote?« Drugo vprašanje se je glasilo: »Koliko poznajo posamezniki sistem nagrajevanja.« Obveščenost upravljavcev o teh važnih vprašanjih je bila pomanjkljiva, zato bi moral vsak odgovorni na svojem področju, tako tudi uredništvo »Železarja«, ugotoviti, zakaj je tako in kakšne so vrzeli v našem sistemu obveščanja ljudi, ki naj zamisli in načrte uresničujejo.

K vašemu drugemu vprašanju naj pripomnim, da je dopisnikov v »Železarja« malo in zaradi tega postajajo članki nekako šablonizirani. Moti tudi to, da članki niso podpisani in da niso navedeni avtorji fotografij. Če so težave s prispevki in strokovnim gradivom, bi morda ne bilo napačno uvesti nekakšno tekmovanje in najboljše prispevke periodično in na koncu leta nagraditi.

K tretjemu vprašanju pa menim, da sprememba osnovne koncepcije časopisa ni ravno potrebna. Gospodarska reforma pomeni tudi reformo naših delovnih metod, bodisi procesov ali organizacije v delovnih enotah. Akcijski program železarne vsebuje več točk, ki so enotne za vse delovne enote, le da jih vsaka na drug način rešuje. Menim, da bi morali uspešno metodo neke enote objaviti v časopisu za primer in pomoč tudi ostalim. Mogoče bi se poslužili tudi več razgovorov z direktnimi proizvajalci in objavili njihova gledanja na posamezna dogajanja v železarni. Na vsak način pa je treba za to rubriko tudi v prihodnje določiti prostor v našem časopisu.

BOGOMIL HOMOVEC
tehnični direktor železarne

Uvodnik o aktualnih problemih

Na vaše vprašanje, kako »Železar« izpolnjuje vlogo informatorja in tudi na druga vprašanja želim omeniti, da je »Železar« dosegel kot informator prav zadovoljivo višino. Menim pa, da kot mobilizator še ni dosegel vsega, kar bi bilo mogoče napraviti. Morda bi bilo potrebno, da bi objavili v vsaki številki poseben uvodnik, ki bi obravnaval aktualne probleme. Ta uvodnik naj bi ne vseboval informacij, ampak stališča, za katera bi se moral kolektiv železarne boriti. S tem bi bolj aktivno posegel v sedanjem obdobju gospodarske reforme v osnovno problematiko podjetja.

Plavžarji izpolnili plan

Delovni kolektiv obrata plavž je 16. decembra izpolnil letni družbeni plan s tem, da je izdelal 120.000 ton surovega železa. Letošnja proizvodna naloga je sicer za 5.000 ton večja, ker je v oktobru odpadel remont, ki je bil planiran po štiriletnem neprekinjenem obratovanju obeh plavžev. Sicer so plavžarji predvidevali, da bodo imeli remont že v marcu, vendar zaradi prizadevnosti celotnega kolektiva le-ta še ni bil potreben. Kljub temu, da je plan večji za 5.000 ton, plavžarji računajo, da bodo dodatno nalogo izpolnili že 30. decembra in tako v celoti izdelali 125.000 ton surovega železa.

Letošnje leto je bilo zelo uspešno, velik delež pa so prispevale izboljšave, med katerimi naj omenimo vpihavanje mazuta v obe peči, razen tega pa še boljše kvaliteto koksa in rude ter večjo temperaturo v kavperjih. Prav zaradi večje temperature v kavperjih so lahko izkoristili zmogljivost obeh plavžev do skrajnih možnosti.

Za dosežene uspehe je bila zelo pomembna tudi kvalitetejša priprava vložka, saj so tako dosegli večjo in kvalitetejšo proizvodnjo, kljub temu, da so imeli manj zastojev in je bil na ta način izkoristek koležarskega fonda boljši. Letošnjo proizvodno nalogo bi lahko dosegli že prej, če v prvem četrtletju ne bi imeli težav zaradi slabe kvalitete koksa in rude.

Za delovno enoto plavž je izrednega pomena gradnja nove aglomeracije in rudnega dvora v Hrenovici. Plavžarji se zavedajo, da bodo imeli med gradnjo novih objektov pri pripravi vložka težave, vendar jih bodo z razumevanjem in ob skupnem tesnem sodelovanju obrata na

eni strani ter uprave osnovnih sredstev in gradbenih podjetij reševali sproti in tako omogočili, da bosta obe peči nemoteno obratovali.

Ob čestitki našim plavžar-

jem za uspeh pri izpolnjevanju planskih nalog želimo, da bi tudi v prihodnje svoje naloge tako vestno in požrtovvalno ter s tolikšno vnemo kot letos izpolnjevali. —or

- PRISPEVEK ZA HITRO-KULTURNO STREŽBO MALIC V KANTINI**
1. KO SE ODLOČAŠ ZA MALICO, HODATI ZANJO PRIPRAVI DENAR ODNOŠNO BONE - POMOŽNOSTI DROBIZ.
 2. VEČJE NAKUPE ZA GOSTOLINJSTVO ODKLANJAMO
 3. PO PREJETI IN ZAUŽITI MALICI ODNESI POSODI IN STEKLENICE NA PROSTOR STREŽNEGA PULTA, KJER SE ZBIRA UMAZANA POSODA
 4. POLNJENJE STEKLENIC OD STRANI KANTINERK NI DOVOLJENO.
 5. PO PREJETI IN ZAUŽITI MALICI TAKOJ ODPSTORI PROSTOR GOSTOLINJSTVA - PREKOMERNO ZADRŽEVANJE V KANTINI NI DOVOLJENO.
 6. NE PUŠČAJ NA ZIDOVH SLEDIV SVOJH NOGI IN ROK.
 7. ZA REKLAMACIJE, POHVALE ALI PREDLOGE SE POSLUŽI PRITOŽNE KNJIGE V KANTINI.

PA BREZ ZAMERE

Danes objavljamo enega izmed primerov »lepe« slovenščine, ki jih je v naši železarni na pretek. Naj se ne jezijo sedolavci iz GEŽ, ker smo preslikali ravno njihovo opozorilo. Bilo je pač najnovejše. Podobnih opozoril pa lahko najdemo na vseh področjih in v vseh obratih dovolj. Kaj naj še povemo o tem? Kdorkoli le malo pozna naš materin jezik, mu razlaga ni potrebna in se bo verjetno strinjal z nami, da je treba začeti tudi v naši železarni paziti na slovenščino. Toda vsi, od direktorja do zadnje administratorke, ki prepisuje okrožnice in podobno.

	plan %	dejansko %
surovo železo	52,00	56,90
staro železo	45,20	39,87
indijska ruda	2,80	3,23

Zaradi spremenjene sestave vložka v primerjavi s planom so stroški vložka večji za 37.682.241 dinarjev. Stroški za kovinske dodatke so proti planu višji za 5.332.709 dinarjev. Čeprav poraba indijske rude ni bila manjša od planirane, so stroški zaradi razlike v ceni nižji za 10.994.852 dinarjev. Pri nekovinskih dodatkih so stroški zaradi večje porabe višji za 1.812.193 dinarjev. Tudi pri dobropisih za odpadke je zvišanje za 1.167.295 dinarjev. Pri predelavi so stroški večji zaradi razmeroma nizke proizvodnje za 3.865.301 din.

Skupna razlika med planom in lastno ceno izkazuje 38.864.887 dinarjev zvišanja, ki pa se pri knjižnem zvišanju zmanjša na 18.799.110 dinarjev zaradi kvalitetno boljše proizvodnje kot jo je predvideval plan. Po planu naj bi zna-

šala povprečna vrednost 1 tone 110.763,73 dinarjev, dejansko dosežena povprečna vrednost pa znaša 112.211,8 din. Stroški za 1 tona proizvodnje v novembru znašajo 112.477,4 din.

Martinarna je poslovala v novembru torej z izgubo. Zaradi nizke proizvodnje, vzrok so trije prazniki in remont dveh velikih peči ter spremenjena sestava vložka, so imeli v primerjavi s planom 18.799.110 dinarjev izgube.

Električna peč BBC bi morala po planu izdelati 850 ton, izdelali pa so 865,65 tone jekla. V primerjavi s planom je posebno vidno zvišanje stroškov pri kovinskih dodatkih, ki znaša 20.291.606 dinarjev. To nam pove, da so na električni peč BBC izdelovali drage kvalitete, ki zahtevajo drage dodatke. Zato je bila tudi povprečna vrednost 1 tone precej višja od planirane in ta račun 15.977.963 dinarjev, znaša povečanje stroškov na kar pa je opravičljivo z ozirom na kvalitetno proizvodnjo. Povprečna vrednost izde-

lane tone v novembru znaša 215.057 dinarjev. Razlika med to številko in dejansko lastno ceno 176.915 dinarjev pa opravičuje knjižno znižanje, ki znaša za električno peč BBC v novembru 30.009.597 dinarjev.

Na električni peči ASEA so planirali 2.400 ton, izdelali pa 2.489,12 ton jekla. Slika je v primerjavi z BBC ravno nasprotna. Zaradi uporabljanja legiranega starega železa in zaradi izdelovanja slabših kvalitet so stroški za kovinske dodatke nižji za 101.972.968 dinarjev. Pri predelavi so stroški zaradi nizke proizvodnje večji za 7.031.141 dinarjev. Skupno znaša razlika med planom in lastno ceno 94.661.281 dinarjev, knjižno znižanje pa le 4.848.501 din.

Po planu naj bi znašala povprečna vrednost 1 tone jekla 147.723 din. Stroški za 1 tona so znašali v novembru 109.693 din, razlika med obema opravičuje znižanje za 94.661.281 din. Povprečna vrednost 1 tone znaša 111.641 din. Skupno izkazuje obrat elek-

tropeč z žarilnico in obdelovalnico blokov za 33.989.657 din nižje stroške in zasluži vse priznanje.

V livarnah so zabeležili v novembru za 635.876 din večje stroške kot po planu.

V modelni mizarni so stroške znižali zaradi obračuna naročil iz preteklih mesecev za 2.119.993 din.

V sivi livarni so planirali 835 ton, izdelali pa 896 ton proizvodnje in izkazuje knjižno zvišanje stroškov za 4.128.038 din zaradi večje porabe sivega surovega železa kot je bilo planirano in zaradi visokih stroškov vzdrževanja, ki jih OZOD proti koncu leta obračuna v večji meri.

V jeklolivarni so planirali 130 ton, dosegli pa le 71,4 tone proizvodnje. Zaradi toliko nižje proizvodnje so se kljub kvalitetno dobri proizvodnji knjižno povečali stroški za 8.825.116 din.

V kovinolivarni so planirali 15 ton proizvodnje, odlili pa 14,695 ton. V kovinolivar-

ni redno zelo znižajo stroške zaradi zelo dobre kvalitete izdelkov, za katere uporabljajo cenejše odpadke. Knjižno znižanje stroškov znaša 11.530.888 dinarjev.

Električna peč v livarni pa izkazuje za 1.343.603 din višje stroške.

V šamotarni so planirali 1.655 ton, izdelali pa 1.892,3 tone izdelkov. Kljub visoki proizvodnji so stroški knjižno večji za 10.817.339 din, v glavnem zaradi visokih predelovalnih stroškov.

TALILNICE:

plavž — znižanje za 117.825.343 din
martinarna — zvišanje za 18.799.110 din
elektropeč — znižanje za 33.989.657 din
livarne — zvišanje za 635.876 din
šamotarna — zvišanje za 10.817.339 din.

Skupaj so v talilnicah v novembru znižali stroške za 121.562.675 dinarjev.

L.

Testiranje valjarne bluming

Testiranje naprav imenujemo pripravo strojnih naprav za vrtenje in pogon brez tehnološke obremenitve, to je brez valjanca.

Za ta dela je imenovana posebna testna skupina. To testiranje zajema naprave valjarne bluming s škarjami in vozom za slabe, ki bodo valjanec prepeljale v halo težke proge in vse pomožne pogonske naprave za električno energijo in ostale medije, ki služijo blumingu.

Pri teh delih sodelujejo tudi predstavniki dobaviteljev in to trije elektroinženirji firme Westinghouse, eden od firme Blaw Knox, poklicali pa smo za začetek obratovanja Rust peči predstavnika te firme.

V novembru in decembru smo že imeli pogoje za kontinuirano testiranje. Ta dela postajajo vse intenzivnejša ter so programi po dekadah postali že prenapeti, tako da je treba delati tudi v popoldanskem času ali celo vseh 24 ur.

Vsaka naprava zahteva svojo analizo in program dela:

1. tehnični zahtevki,
2. materialna problematika,
3. operativni poseg,
4. predvideni čas in osebne zadolžitve,
5. vskladitev z ljudmi,
6. priprave zaradi energije,
7. varnostni ukrepi.

Naprave so sodobne in je pri vseh napravah osnovno: — točno izvedena montaža, — točna elektromontaža in uglasitev električnih elementov, ker vse naprave daljinsko krmarijo ter so električno med seboj sinhronsko povezane,

— mazanje — vsi vrteči se deli so centralno mazani v krogotokih. Vseh dovodov za različne pritiske in razne premere za vse vrste medijev je okrog 120 (sto dvajset). Električni razvod pa meri prav tako okrog 130 km.

Doslej smo opravili naslednja dela:

Poleg jeklovleka, ki obratuje, smo do sedaj pripravili, vrtili ali spustili v obratovanje tele naprave:

- transformatorske postaje: bluming 35/5 kV 1 transformator 20 MVA, 1 transformator še ni vezan,
- 2 transformatorja 5/0.4 kV,
- jeklovlek 5/0.4 kV delno provizorično,
- nizkonapetostni razvod za bluming in jeklovlek,
- stikališče 5 kV (Westinghouse) 750 kV in 250 V,
- elektrostatični filtri komora I in komora II,
- aksialni ventilatorji (12),
- motorgeneratorske skupine A, B, C,
- kompresor Ingersol (provizorij dovod),
- črpalka za hladilno vodo (s spojenim pogonskim motorjem),
- funkcionalno zvezo hladilne vode z bazenom črpalke in sistem prekopov

za hladilno vodo pod škarjami (2)

- črpalka za odplakovanje škafe pod blumingom in valjnicami,
- globinska peč: 3 voznja mehanizmov pokrovov,
- oljni sistemi: valjnic (pred in za progo pod škarjami), edger, generatorska grupa pogonskih motorjev, bluming (Bowser),
- ma. ni sistem (Farval) št. 1 in 3,
- dvigalo za odrezke pri škarjah,
- transportne valjnice pred in za progo, vse do škarij!
- naprava za izgradnjo valjov.

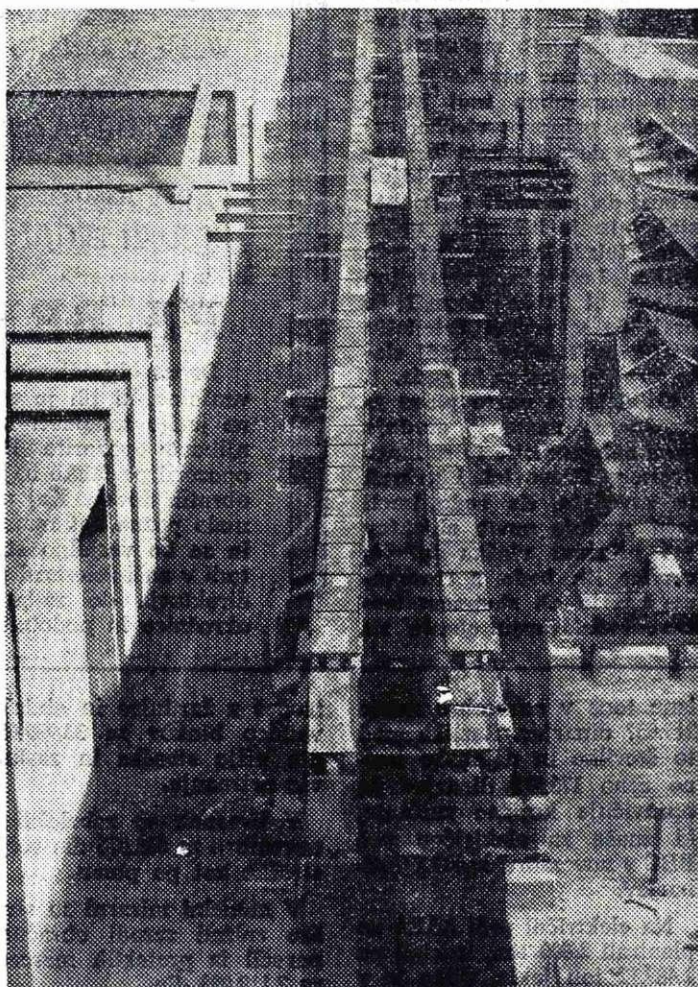
Izdelan imamo program dela za dokončanje testiranja. Vskladiti ga moramo še s predstavniki inozemskih monterjev ter rešiti še nekatere probleme dobave opreme. Ko bodo naprave testi-

rane, bo sledil drugi del preizkusov — obremenitev naprav z valjanjem (vroč ingot). To vroče testiranje je potrebno za nastavitev elektonaprav in varnostnih elementov na predpisano vrednost. Prav tako bodo kontrolirane in določene količine pretokov vseh maznih sistemov, količine pretokov vode, pare, hladilnih sistemov itd.

Šele nato bomo začeli poizkusno valjati (ničelna proizvodnja).

Morda boste zasledili, da ni omenjena valjarna trakovsteckel. Dela na tem delu so še v montaži. Po programu, ki nam je postavljen, bomo najprej usposobili bluming, nato pa bo preizkusna ekipa delala na finalizaciji steckel naprav in ostalih pogonskih naprav, ki so še v delu (transformatorske postaje, linija rezanja, oblikovalnica profilov, obdelovalnica valjev, formiranje vzdrževalnih delavnic itd.).

Hrastar

V valjarni Bela sedaj testirajo naprave že kar na dve izmeni

V elektrodelaavnici komisija za tehnične izboljšave

V naši železarni novatorsko in racionalizatorsko dejavnost močno in vsestransko podpirajo organi delavskega samoupravljanja in prav tako tudi tehnično proizvodni sektor ter sektor za ekonomiko. Čeprav vse predloge objektivno ocenjuje in v vzpodbudno nagraduje komisija za ocenjevanje izboljševalnih predlogov, nam žal ni uspelo, da bi mobilizirali čim širši krog starejših in izkušenih sodelavcev z dolgoletno prakso, še manj pa smo uspešili mobilizirati mlade ljudi, ki so se šolali nas rečnih, visokih in višjih šolah ter prejeli študijske za namene, da bi v naše delovne in tehnološke postopke vnesli nove in mehanizirane, avtomatizirane ter ekonomske prijeme.

Pri mobilizaciji novih novatorjev in racionalizatorjev bi v posameznih delovnih enotah lahko veliko prispevali poleg obratovodij tudi asistenti za vzdrževanje in vsi, ki so odgovorni za kvaliteto in organizacijo. Po vzoru oddelka toplotne in vodne energije, kjer so že pred leti ustanovili posebno komisijo za oceno tehničnih izboljšav z osnovno nalogo, da med člani kolektiva vzbudi smisel za to dejavnost in posameznim avtorjem nudi potrebno pomoč, da se iz skromne in potrebne zamisli dokumentira in izpopolni predlog ter pospeši koristna realizacija, so tudi v delovni enoti elektro delavnica ustanovili tako komisijo. Omenjena komisija je že ob ustanovitvi upravičila svoj obstoj in med elektriki močno razvijala smisel za tehnične izboljšave. V komisiji so poleg vzdrževalnega asistenta tudi večkrat avtorji izboljševalnih predlogov. Če bodo vzgledu toplotne in vodne energije ter elektro delavnice sledile tudi ostale delovne enote, smo prepričani, da bo mobilizacija uspešno izvedena v vsej železar-

ni. Podobne komisije bi kazalo ustanoviti v obratih, kjer imajo še veliko nerešenih problemov, zaradi katerih hromi in je ovirana cenena, večja in kvalitetna proizvodnja.

Obratne komisije za ocenjevanje izboljševalnih predlogov so tudi v večji meri seznanjene s problemi, ki se porajajo na posameznih delovnih mestih. Obratne komisije naj bi odigrale vidno vlogo pri pravilnem vrednotenju posamezne izboljšave in bodo tudi lažje programirale delo z ostalimi obratnimi komisijami.

Že sedaj lahko ugotavljamo, da so komisije za pospeševanje novatorske in racionalizatorske dejavnosti v oddelku toplotne energije in v elektro delavnici najboljše kačipot in vzpodbuda, da se povzpemo na zeleno vejo in ad se vključimo v to aktivnost čim več delovnih ljudi. Omenjene komisije bodo prav gotovo odprle novo stran pri sproščanju novih sil pri članih našega kolektiva, komisije pa bodo iskale tudi doslej še mnoge skrite in neizkoriščene rezerve.

Zuro

Doplačilo za prevoz z vlakom

Z novim letom ne bo več popusta za delavske mesečne vozovnice za vožnjo z vlakom. Ker se veliko naših sodelavcev vozi na delo in z dela z vlakom, je UO železarn na zadnji seji razpravljala o tem problemu. Po predlogu, ki ga je UO sprejel kot začasno rešitev problema, bodo sodelavci, ki stanujejo več kot 5 km daleč od podjetja, dobili določeno doplačilo za delno kritje prevoznih stroškov. Posameznik bo moral sam prispevati od 2.500 do 6.000 dinarjev, odvisno od oddaljenosti, preostalo vsoto pa bo krila železarna.

Prevoz sodelavcev na delo

Vsem je znano, da je Izvršni svet Slovenije sklenil, da se s 1. januarjem ukine železniški promet na progi Jesenice-Planica. S tem bi bilo prizadetih tudi okoli 500 naših delavcev, ki se dnevno vozijo na tej progi iz službe in v službo. Oglejmo si, kakšne so možnosti za ureditev tega vprašanja. V kolikor bi vlak res prenehal voziti v Planico, potem bi morali vse preusmeriti na cestni prevoz. Po nekaterih podatkih bi tako morali uvesti namesto sedaj

njih 36 voženj avtobusov za prevoz potnikov kar 64. Vprašajmo se, ali bo obstoječa cesta, ki nima pogojev za tak promet posebno v zimskem času, sposobna to prenesti. Zato so že preračunali, da bi morali investirati okoli 350 milijonov dinarjev, če bi hoteli urediti postajališča mehanične delavnice in vse drugo za nemoten avtobusni promet. Ta vsota vsekakor ni pretirana, saj se moramo zavedati, da bo treba računati poletji tudi s po-

večanim turističnim prometom, predvsem tujskim. Strokovnjaki predvidevajo, da se bo tujski promet povečal za 20% in se bo na tej cesti zvrstilo tuje vozilo vsake 14 sekund. Ob že prej navedenem avtobusnem prometu — 64 prog v 18 urah, prav gotovo lahko dvomimo, da se bo promet odvijal nemoteno in brez škode za gospodarske organizacije, katerih člani se bodo po tej cesti vozili na delo in z dela.

Slišijo se sicer vesti, da bi železniška proga Jesenice-Planica postala lokalna oziroma občinska, nekakšen industrijski tir, ki bi ga uporabljale gospodarske organizacije. Morda bi bila to najboljše rešitev. Toda vprašajmo se, če tudi najbolj ekonomična. Če železnica progo ukinja zaradi nerentabilnosti, ali bo postala naenkrat rentabilna? O tem velja dobro premisliti in se ne prenažno odločiti, da nas ne bo bolela glava. Vsekakor pa bo treba pravočasno urediti vprašanje, saj je do 1. januarja preostalo le še nekaj dni.

Javornik III daleč pred vsemi

Pri pregledu novatorske in racionalizatorske dejavnosti je bilo ugotovljeno, da so naši sodelavci do 15. decembra predložili v oceno, izvedbo in nagraditev 46 izboljševalnih predlogov, prav toliko kot lani. Številčno letos nismo prejeli več predlogov kot lani, vendar pa ugotavljajo, da so predlogi kvalitativno boljši kot prejšnja leta. Razen tega je treba poudariti, da avtorji izboljševalnih predlogov pogosto rešujejo tudi probleme, za katere smo morali še pred nekaj leti iskati in drago plačati inozemske strokovnjake. Letos smo prizadevnim in uspešnim avtorjem tehničnih izboljšav izplačali že 4.371.975 dinarjev vzpodbudnih nagrad, odškodnin in rent.

Komisija za oceno izboljševalnih predlogov je prejela največ predlogov iz obrata Javornik III in sicer 11, na drugem mestu je UOS s sedmimi izboljšavami, na tretjem mestu obrat Javornik I, nato pa sodelavci iz HVŽ, plinske in vodne energije itd. Skoraj nerazumljivo pa je, da komisiji ni bil v letošnjem letu predložen noben izboljševalni predlog iz livarn, jeklovleka, šamotarne, plavža, valjarne 1300, elektroenergije in še nekaterih obratov. Ali res nimajo v teh obratih strokovno sposobnih in iniciativnih ljudi, ki bi reševali probleme, ki tako ali drugače hromijo ali zavirajo proizvodnjo.

Skoraj ne bi mogli verjeti, da v teh obratih nimajo okvar in zastojev, ki povzročajo iz-

pad dragocene proizvodnje in ali res nimajo ozkih in nerentabilnih grl, razen tega pa tudi delovnih mest, kjer so delovni pogoji težki in so potrebni veliki fizični napor. Želimo in pričakujemo, da bi se tudi v teh obratih naše železarne v vse večji meri prebudil duh odgovornosti ter iniciativa za mehanizacijo in avtomatizacijo posameznih strojev in naprav. Prepričani smo, da so v teh obratih zaposleni sposobni in iniciativni sodelavci, ki čakajo pobud, s katerimi bi se prebudil delovni in ustvarjalni polet. Zadnji čas je že, da prenehamo s staro dosedanjim žalostno prakso, ko so nekateri hromili in zavirali sposobnosti posameznikov, če so pokazali zanimanje ter voljo do novatorstva in racionalizaci-

je. Čimprej moramo odstraniti občutek manjvrednosti in kvarni vpliv zavisti. Prav tako smo prepričani, da se bo do konca leta število predlogov še povečalo in da bo-

mo uspešno zaključili letošnjo bilanco tehničnih izboljšav tako po številu kakor po kvaliteti in vrednosti prihrankov.

Zuro

PREKLICI

Preključujem veljavnost izgubljenih izkaznic za vstop v Železarno Jesenice, ki so bile izdane na naslednja imena:

Jože Arko — konstrukcijska delavnica, Adil Avdić — martinarna, Franc Bajt — valjarna 2400, Jožica Bajt — kadrovske sektor, Karel Baloh — martinarna, Franc Biček — livarna, Džemal Čatak — martinarna, Franc Cerin — žičarna, Alojz Gavez — elektropeč, Radko Georgijevski — Javornik I, Dane Grbavec — transport, Zujo Grvala — martinarna, Hedvika Host-

nik — Javornik II, Jože Kastelic — Javornik I, Zdravko Košir — strugarna valjev, Mirko Kovačević — elektrodni oddelek, Ivan Kristan — OTK, Janko Krivec — elektro delavnica, Anton Kunc — kamnolom, Dragan Lazić — transport, Peter Prevč — HVŽ, Franc Repoša — cevavna, Muhamed Sulejmanović — Javornik II, Rudi Šavnik — OTK, Ivan Šebalj — promet; Jožefa Šetinc — OTK, Janez Trček — Javornik II, Ciril Železnik — Javornik III in Nikola Železnik — žičarna.

Upravni odbor je razpravljal o problematiki nagrajevanja

Na seji, 23. decembra je UO med drugim razpravljal tudi o problematiki nagrajevanja. Ker so na tem področju vprašanja, ki zanimajo slehernega člana kolektiva in o katerih bo moral tudi vsak član kot samoupravitelj slej ko prej reči svojo besedo, bomo skušali prikazati bistvo problemov, o katerih je UO razpravljal.

Preden preidemo na posamezne probleme, je potrebno, da se v grobem seznanimoz dogajanjem v letošnjem letu, predvsem kolikor so v vprašanju ukrepi splošnega značaja. Ker se za primerjavo gibanja OD poslužujemo običajno netto zneskov na uro, pogledajmo, kaj je v letošnjem letu dejansko vplivalo na raven osebnih dohodkov.

Kot prvi splošni akt je bila ukinitve dopolnilnega proračunskega prispevka ali na kratko »občinskega davka«, kar je imelo za posledico, da se je raven netto osebnih dohodkov dvignila za 3,70 %.

Sprememba v višini prispev-

kov in vključitev dodatnega prispevka za socialno zavarovanje (2,5 % od brutto) je imela za posledico, da se je splošna raven OD dvignila za 12,45 %, kar da skupni splošni popravek 16,61 % ($103,7 \times 12,45 = 116,61$). Z ozirom na to, da je bila prva sprememba uveljavljena s 1. aprilom, druga pa s 1. julijem, je v razdobju od januarja do oktobra znašal vpliv »uradnih« popravkov 7,75 %.

Med letom so bili izvedeni popravki cenikov v več enotah, od katerih navajamo tiste, ki so vplivali na povečanje osebnih dohodkov:

	od	okrog %	milijonov
plavž	1. 4. 1965	15	38,8
elektro peč	1. 8. 1965	10	5,6
šamotarna	1. 2. 1965	14	13,4
profilne valjarne	1. 7. 1965	7	11,4
žična valjarna	1. 7. 1965	10	4,1
strugarna valjev	1. 3. 1965	8,3	1,5
strugarna valjev	1. 7. 1965	5	0,7
cevavna	1. 1. 1965	7,1	11,9
žebeljarna	1. 4. 1965	6,3	4,5
upravne službe	1. 4. 1965	8	38,5
OTK	1. 4. 1965	12	16,3
RO	1. 4. 1965	12	5,5
vpliv na vzdrževalne DE			60,2

Vsota popravkov za vse navedene enote, od dneva uveljavnosti do konca oktobra, znaša 212,4 milijona din ali 2,90 % od skupnega osebnega dohodka železarne. Na povečanje produktivnosti in iz-

boljšanje asortimenta odpade torej še 7,19 %. Celotno povečanje ravni osebnih dohodkov za celo železarno, izraženo v din/h in v % med obdobjem zadnjih 4 mesecev leta 1964 in obdobjem I-X.1965, znaša:

OD v času IX.—XII. 1964 je znašal na uro	din/h	% na zač. stanje
povečanje zaradi prispevkov	21,45	+ 7,75
povečanje zaradi popravka cenikov	8,03	+ 2,90
povečanje storilnosti, asortiment	19,89	+ 7,19
kumulativni doseženi OD	326,16	117,84

Iz podatkov je torej razvidno, da v letošnjem letu odpade zelo majhen delež na tako imenovane administrativne popravke, saj od skupnega premika 17,84 % obsegajo le 2,90 %.

Pri tem se na področju nagrajevanja, poleg problematike posameznih DE, pojavlja več problemov splošnega značaja, od katerih so trenutno najbolj aktualni:

— veliko nihanje pri formiranju osebnih dohodkov med posameznimi meseci;

— neizenačeni pogoji med delovnimi enotami, ki povzročajo zaostajanje nekaterih DE za splošnim dvigom nivoja osebnih dohodkov;

— nesorazmerje med obračunsko osnovo in variabilnim delom.

V nadaljevanju bomo analizirali vsak problem posebej s podatki, obenem pa skušali nakazati osnove za rešitev kot material za nadaljno razpravo. Kakšni bodo konkretni ukrepi, bo odvisno od končno izoblikovanih stališč in sklepov organov samoupravljanja.

Za ugotovitev nihanja OD pri formiranju smo se posluževali izdelanih diagramov, ki za vsako delovno enoto kažejo, kako se je gibal osebni dohodek v posameznih mesecih. Za to primerjavo so bili dejansko formirani osebni dohodki do 1. julija, preračunani s popravki, ki so bili dejansko uveljavljeni šele s 1. aprilom oziroma 1. julijem.

Pri tej analizi je karakteristično dejstvo, da je večina delovnih enot dosegla najnižji OD v januarju oziroma v juliju. Medtem, ko je za januar razumljivo zaradi tega, ker običajno v decembru pospešujemo odpremo do maksimuma, je slab rezultat meseca julija predvsem posledica neenakomernega izkoriščanja dopustov, določene nezainteresiranosti in ne navsezadnje tudi dveh praznikov, ki pri sedanjem načinu

formiranja precej vplivata na skupni osebni dohodek. Najboljši rezultat tako železarne kot celote kot posameznih enot, je brez dvoma dosežen v oktobru, ko je že čutili pojemanje letnih dopustov, v letošnjem letu pa tudi načrtno izvajanje akcijskega programa, kar je imelo za posledico, da je bil formirani OD v oktobru kar za 91, — din/h ali za okrog 19.000 din mesečno večji od osebnega dohodka v juliju. Ali je potem še potrebno vprašanje, kako izboljšati naše osebne dohodke?

Če že v merilu vsega podjetja znaša razpon med najslabšim in najboljšim mesecem kar 29 %, pa je razpon pri posameznih enotah mnogo večji, saj doseže razliko do 73 %. Ali je takšno nihanje še znosno? Smatramo, da ne, v kolikor pa se to dogaja, morajo biti določeni vzroki. Če pogledamo glavne »vire« formiranja, so le-ti: proizvodnja oziroma odprema, asortiman, razne stimulacije in v zadnjem času tudi premije za prihranke. Največji delež odpade na odpremo po količini. Če jo merimo s kg/h, tudi tu dosega nihanje do 70 %. Manjši delež odpade na asortiman in to predvsem pri enotah, ki imajo finalne izdelke. Stimulacija za več kot 85 %-no izpolnitev plana povzroča razlike do 5 %, medtem ko se kot posebna oblika formiranja pojavlja v martinarni norma po pečeh, ki je v primerjalnem obdobju med najboljšim in najslabšim mesecem povzročila kar 36 % razlike.

Vzdrževalni obrati formirajo del osebnega dohodka po izdelavih urah za proizvodne obrate, na podlagi % režije in gibljivega dela, ki je odvisen od doseženega gibljivega dela proizvodnih enot. Pri analizi odstopanja med najboljšim in najslabšim mesecem je ugotovljeno, da gre okrog 35 % razlike na gibanje

OD v proizvodnih delovnih enotah, okrog 25 % pa na razliko med dejanskim % režije, ki je znašala v juliju 46,32 %, v oktobru pa le 26,72 %, upoštevajoč vse DE vzdrževanja.

Manjši delež pri razlikah odpade na spremembe v cenikih. Dokler je sistem formiranja OD odvisen od proizvodnje in je proizvodnja glavni regulator gibanja osebnih dohodkov, enakomerno formiranje lahko dosežemo le z odstranitvijo vzrokov, ki vplivajo na obseg proizvodnje. Pri tem je eden izmed glavnih vzrokov remont, ki običajno zviša proizvodnjo na 50 % normalne. Drug izredno močan vpliv ima neenakomerno izkoriščanje dopustov, ki povzroča v letnih mesecih do 20 % odsotnosti in ima na eni strani za posledico zmanjšanje proizvodnje ali števila izdelanih ur, na drugi strani pa večje izkoriščanje osebnega dohodka, ker je pač dopust plačan.

Jasno je, da nismo v stanju odstraniti niti prvega niti drugega vzroka, zato v tem pogledu ne preostane drugega, kot formiranje izravnati z izplačili, kar lahko dosežemo s stalno obnavljajočo rezervo in obveznimi razmejitvami dopustov in stroškov za remonte. Pri tem pa posebno v letošnjem letu opazimo, da enote vse bolj brezbrizno čakajo poletne mesece in remonte, ob težavah pa zahtevajo rešitev od posameznih služb, uprave in organov upravljanja. Tu ne preostaja druga rešitev, kot da nadaljujemo z izvajanjem sklepa 15. redne seje DS železarne o obveznem formiranju in obnavljanju rezerve pri delovnih enotah in obenem uvedemo obvezno uvajanje razmejitev osebnega dohodka za dopuste in remonte. Ker je razmejevanje odvisno od dinamike

(Nadaljevanje na 6. str.)

(Nadalj s 5. strani)

izkoriščanja dopustov, dolžne glavnega remonta in tvori sestavni del finančnega plana stroškov, bi moral DS sprejeti sklep o obveznih razmeritvah. Za konkretni izračun in izvajanje razmejitev pa bi morali biti zadolženi obratni kalkulanti. Poslovna analiza naj bi to strogo kontrolirala.

V isto kategorijo kot dopusti, spadajo po vplivu na osebni dohodek tudi prazniki. Ker sta običajno v mesecu po dva, v novembru pa celo trije prazniki, in vpliva vsak praznik s 4 % na skupni osebni dohodek, se zniža leta n. pr. v mesecu novembru, kar za 12 % ali za 28 % gibljivega dela. Dejstvo je, da niti ena enota doslej ni razmejevala sredstev za praznike, čeprav so ta sredstva enakomerno s ceniki porazdeljena na vse leto. Nepripravljenost, da bi sredstva za praznike razmejevali, povzroča očitke, češ, da praznik plačamo iz svojega.

Za plačilo »črne dneve« za 10 praznikov nam je potrebno okrog 300 milijonov letno ali 3 % osebnega dohodka. Ker nismo teh sredstev v stanju zagotoviti iz dela dohodka pred razdelitvijo na DE, je nujno, da poleg sredstev za remonte in dopuste, zajamemo tudi sredstva za praznike, kar naj vse pripomore do stabilnejše zagotovitve sredstev za izplačilo.

b) Kot drugi problem se pojavlja neizenačenost pogojev, ki vplivajo na formiranje osebnega dohodka. Pri tem se pojavlja vprašanje, zakaj tako, če imamo vpeljan sistem formiranja po enoti izdelka. Če analiziramo vzroke, lahko ugotovimo:

— sprejemanje posebnih oblik nagrajevanja, ki jih imajo samo nekatere DE, n. pr. 10 odstotni dodatek, stimulacija za več kot 85 odstotno izpolnitev plana, premije;

— sprememba tehnoloških pogojev, ki vplivajo na izboljšanje položaja glede formiranja, pa zaradi nasprotovanja enot nismo v stanju izvesti ustreznih popravkov v cenikih (primer transport, elektroenergija, generatorji).

— subjektivni vzroki, zaradi katerih je za daljše obdobje proizvodnja manjša kot sicer in pa obstoj določenih notranjih rezerv, ki v takšni ali drugačni obliki pridejo do izraza.

Vsi navedeni elementi povzročajo, da občasno lahko ugotovimo, da so nekatere enote pri formiranju osebnih dohodkov zaostale za splošnim povečanjem, ne da bi mogli ugotoviti konkretne razloge zakaj. Ker ne razpolagamo z nekimi tehničnimi merili, ki bi absolutno pravično odredili pogoje glede formiranja v vsaki del. enoti, se moramo pač posluževati druge poti v cilju, da enotam zagotovimo približno enake pogoje. Pri tem pa je nujno, da vemo, čemu se je treba približati, da bi lahko smatrali, da je enota dosegla primerno raven osebnih dohodkov. Pri iskanju najboljektivnejše razvrstitve smo

se poslužili rang lestvice, dobljene s kombinirano uporabo obeh analitičnih ocen v prvotni obliki s tem, da smo pri vsaki enoti upoštevali vse med letom izvedene popravke, kot da so veljali vse leto. Takšna primerjava nam daje mnogo realnejšo sliko kot občasno ugotavljanje razlik na rezultatih posameznih mesecev. Z drugo besedo, če vzamemo za osnovo 10 mesečni kumulativni rezultat, smo lahko prepričani, da je primerjava dovolj realna in lahko predstavlja solidno osnovo za popravke, ki naj

vsaj za določeno obdobje izravnaajo pogoje. S tem pa vsekakor ne zagovarjam kakršnekoli uravnilovke, saj je mišljen le popravek pogojev, ki naj enoti pripomore, da pride do »predvidenega« ranga, ne pa izravnavanje osebnega dohodka na enakem nivoju.

Pri analizi tega vprašanja se poslužujemo spodaj navedenih podatkov, ki kažejo za koliko din/h ali koliko % odstopa vsaka enota od »predvidenega« os. dohodka, ki ji ga priznava rang lestvica po analitični oceni.

DE	Dejanski OD din/h netto	Prerač. OD din/h po A. oc.	Razlika do A. oc. din/h	% razlike
elektrodni oddelek	278,78	311,57	- 32,79	- 11,8
transport	358,84	315,58	+ 43,26	+ 12,1
Javornik II.	323,66	327,—	- 3,34	- 1,0
cevarna	320,01	331,59	- 11,58	- 3,6
jeklovlek	322,08	331,62	- 9,54	- 3,0
žebljarna	295,93	333,28	- 36,35	- 12,2
šamotarna	331,87	336,64	- 4,77	- 1,4
valjarna 2400	313,98	343,08	- 29,10	- 9,3
visoke peči	347,70	344,26	+ 3,44	+ 1,0
Javornik I.	343,16	346,16	- 3,—	- 0,9
hl. valjarna-žičarna	313,95	347,89	- 33,93	- 10,8
promet	335,07	348,24	- 13,17	- 3,9
plinska in vodna energija	345,71	351,18	- 5,47	- 1,6
strugarna valjev	341,57	359,48	- 17,91	- 5,2
žična valjarna	345,—	359,90	- 14,90	- 4,3
elektro-topl. energija	365,09	361,24	+ 3,85	+ 1,1
martinarna	448,24	363,16	+ 85,08	+ 19,0
livarna	370,84	367,37	+ 3,47	+ 0,9
mehanična del. Jesenice	371,45	368,93	+ 2,52	+ 0,7
vzdrževanje Javornik	356,55	369,55	- 12,99	- 3,6
elektro peč	441,92	359,81	+ 82,11	+ 22,8
gradbeni oddelek	383,—	370,77	+ 12,23	+ 3,2
elektro delavnica	373,66	370,63	+ 3,03	+ 0,8
konstruktorska del.	360,21	372,11	- 11,90	- 3,3
O T K	381,65	374,03	+ 7,62	+ 2,0
upravne službe	376,76	383,01	- 6,25	- 1,7
energetsko gospod.	355,44	403,47	- 48,03	- 13,5
projektivni biro	410,43	425,85	- 15,42	- 3,7
R O	454,13	444,60	+ 9,53	+ 2,1
Skupno:	356,82	356,82		

Kakor je razvidno, od 29 11 enot odstopa v plus, 18 pa v minus. Značilno pri tem je dejstvo, da velika večina enot odstopa le malenkostno, kar dokazuje, da neizenačenost le ni takšna kot radi ob vsaki priliki poudarjamo. Če izločimo odstopanja do 5 % v plus ali minus in to smatramo kot normalno frekvenco, nam ostanejo le 3 enote, ki raven presegajo v plus in 6 enot, ki so v »zaostanku«.

Ker je odstopanje v plus pri martinarni in elektropeči povzročeno z izjemnim priznanjem 10 odstotnega dodatka, ki je imel svoj pomen v času, ko sta bili enoti v kritičnem položaju, je vprašanje, ali je ta izjemen ukrep še na mestu. Pri transportu je skrajni čas, da se cena transportnih uslug prilagodi sedanjemu razmerju ročnega ali strojnega razkladanja, ne pa da baziramo še vedno na razmerju iz l. 1961. S korekturo enot, ki odstopajo navzgor, bi se izognili stalnim očitkom, zakaj se samo nekatere enote postavljajo v izjemen položaj.

Če bi izvedli korekturo formiranja pri enotah, ki zaostajajo, pri čemer se lahko sklicujemo na čl. 240 Statuta železarne, pride v poštev izravnavna celotnega zaostanka, ali samo izravnavna nad

5 %-nim zaostankom, kar je v odnosu na druge enote, pravičnejše. Pri tem vprašanje sredstev ni problematično, saj bi celotna korektura zahtevala le 1,5 % sredstev, korektura nad 5 % pa le 0,7 % sredstev ali cca 75 milijonov za celo leto.

Pri konkretni rešitvi pa seveda ni nujno, da se popravek izvede šablonsko, ker pri enotah, ki bi prišle v poštev že obstajajo določeni predlogi, katerih rešitev bi situacijo popravila. Predlog kadrovske službe je, da DS sprejme načelen sklep o izvedbi korekture, z enotami pa bi poiskali odgovarjajočo obliko rešitve (linearna korektura cen, faktor povečanja, korektura posameznih cen).

Pri diskusiji tega problema se je nakazala tudi potreba, da se sprejme določilo, po katerem bi v teku poslovnega leta avtomatično izravnavali pogoje. Tehnika tega instrumenta bi bila v glavnem sledeča:

Delovna enota, ki v obračunskem mesecu kumulativno formira toliko osebnega dohodka, da le-ta presega 5 % nivo, izračunan po analitični oceni, mora presežek odvesti v lastno rezervo. Nasprotno lahko iz rezerve vzame za mesečno izplačilo toliko sredstev, da doseže predvideni nivo po analitič-

ni oceni. Če enota v lastni rezervi nima toliko sredstev, da bi krila v obračunskem mesecu razliko med formiranim OD in potrebnim OD do nivoja, lahko iz skupnih sredstev najame posojilo.

Delavski svet železarne ob koncu leta sklepa o koriščenju tako formiranih rezerv, odnosno o kritju posojil.

Ker posega to vprašanje dejansko v pravice del. enot, da same odločajo o svojem osebnem dohodku, je potrebna premišljena odločitev ali naj se omejitev sprejme ali ne.

Tretje vprašanje, ki se stalno pojavlja, je razmerje med osnovo in variabilnim delom, v katerega štejejo norme in razliko po enoti proizvoda. Pri reševanju tega vprašanja moramo nujno računati s sledečimi faktorji:

— obstoj normnega sistema v več kot polovici obratov, kjer dosega povprečje norm od 20 do 65 % preseganja.

— izredna konservativnost obratov in odpor proti korekturi norm, čeprav ob istočasnem povečanju osnov.

— enoten sistem določevanja obrač. osnov, ki bazira na analitični oceni in ne dopušča, da bi bile obrač. osnove ob istem številu točk različne (potem ni več sistema). Na najbolj logično in tehnično najlažje bi bilo izvedljivo, da se norme zreducirajo na učinek 100, s čimer bi bilo omogočeno, da se osnova dvigne za 100 %. Dokaz za to je povprečno doseženi variabilni del, ki znaša od 105,5 do 163 odstotkov v razdobju 10 mesecev.

	osnova din/h	gibljivi %	del din	skupni din/h
po sed. obračunu	140,53	(132,02)	185,63	326,16
po spremembi				
osnove za 100 %	281,—	(16,07)	45,16	326,16

Da je korektura norm nujna, pa dokazuje primer n. pr. valjarne 2400, ki svoj oseb-

Pri nekorrigiranem % norme je možnost povečanja osnov dosti manjša, predvsem pa odvisna od povprečnega % norme.

Na osnovi podatkov za pretekla tri mesece smo izračunali, da bi že v primeru, če dvignemo sedanje osnove za 50 % pri nekaterih enotah nastala situacija, da bi z novo (za 50 % večjo) osnovo in nespremenjenim % norme izčrpali več osebnega dohodka kot ga formirajo. V takšno situacijo bi prišle kar štiri proizvodne enote, kar je dokaz, da o učinkoviti spremembi osnov ni govora, če nismo istočasno pripravljeni tudi na korekturo norm. Od tega, kolikšna naj bo korektura norm je odvisno, za koliko % se lahko dvignejo osnove.

Kot že rečeno bi bila najbolj učinkovita takšna sprememba, ki bi vse sedanje učinke norme — računano v povprečju posamezne delovne enote — izenačila s faktorjem 100, t. j. za dosedanje učinke po normi bi vsak prejel svojo osnovo, ki bi bila razumljivo povečana. Takšna korektura bi omogočila tudi izvedbo zamisli, ki je bila podana na seji UO, da se istočasno odpravijo vsa povprečja in iz plačila po normi izločijo vsa delovna mesta, ki niso v normi direktno zapopadana. Po tej zamisli bi skupni osebni dohodek ostal nespremenjen, pač pa bi se spremenila samo struktura izplačila, kar naj pokaže naslednji primer, računani na povprečju železarne:

	osnova din/h	% norme	norma din/h	% po en. proizv.	din po en. pr.	skupno din/h
sedanje stanje	137,30	65	89,24	29	65,73	292,27
poveč. osnova za 50 %	205,95	65	133,86	- 14	- 47,54	292,27

Z novo osnovo in nespremenjeno normo bi enota izplačala več kot bi formirala, t. j. odstotek po enoti proizvoda bi bil negativen.

Če iz tega primera izhajamo, za koliko % lahko dvigne ta enota ob nekorrigirani normi svojo obračunsko osnovo, vidimo, da je možen premik le za 29 % ($292,27 : 165 = 177,13$).

($177,13 : 137,30 = 129$ ali osnova povečana za 29 %).

Že iz teh primerov je razvidno, da je tu možno neštet kombinacij, dejanska rešitev pa je odvisna od našega načelnega stališča. Pri tem poudarjamo, da je tu popolnoma izključena vsaka sprememba razmerja v zaslužku med enim in drugim delovnim mestom, ker s to korekturo menjamo samo strukturo glede obračuna, ne pa tudi višino osebnih dohodkov.

S tem so v glavnem naka-

zani problemi, o katerih je razpravljala UO. Navedeno gradivo bo po upravni poti poslano tudi vsem obratovodstvom z nalogo, da zberejo in dostavijo kadrovskemu sektorju mnenja in predloge, iz katerih bo mogoče pravično, kakšnih rešitev se zavključiti želimo. Člane kolektiva, ki jim je namenjena ta splošna informacija, pa prosimo, da naj na sestankih ali v drugi obliki nudijo obratovodstvom pomoč v tem, da z mnenji in predlogi omogočijo razčistiti specifične probleme obrata, kolikor pač smatrajo, da nakazana oblika rešitve ni zadovoljiva.

Le z vsestranskim sodelovanjem bomo uspeli začrtati pot, po kateri bomo morali hočeš ali nočeš iti v novem gospodarskem letu, pri čemer pa se bomo morali opreti le na lastne možnosti.

Oddelek za nagrajevanje

STANJE INVESTICIJSKIH DEL 1965

Ko govorimo ob koncu leta o uspehih v preteklem in načrtih za delo v nastopajočem letu, je prav, da pregledamo tudi stanje investicijskih del.

Za letos smo predvidevali, da bomo porabili 12.000 milijonov dinarjev. V resnici jim bomo »samo« okrog 6.600 milijonov. Kje so vzroki za takšno stanje? S tem pričujem, ker je stanje finančne realizacije ogledalo dogajanj v gradnji.

Ko smo v februarju letos analizirali skupaj z našimi dobavitelji, izdelovalci opreme, »realne« možnosti gradnje, smo se v prisotnosti predstavnikov Splošne gospodarske banke, Jugobanke in sekretariata za industrijo in obrt SR Slovenije dogovorili, kdaj bodo pričele posamezne naprave obratovati.

Tako smo postavili roke za pričetek obratovanja novih električnih peči v jeklarni, poizkusnega obratovanja v jeklovleku, za bluming in valjarne trakov.

Medtem, ko sta začela električna peč in jeklovlek pravočasno obratovati, čeprav s provizoričnimi rešitvami za napajanje z električno energijo, bomo kasnili z valjarnami najmanj štiri mesece.

Včasih smo se hudovali na gradbena podjetja, ker so kasnila. Saj tudi so in je imelo to za nekatere naprave direktno posledico kasnitve pričetka obratovanja. Pri valjarnah tega ne moremo trditi.

Dobavitelji strojne opreme kasnijo oziroma bolje, so kasnili v odnosu na pogodbene roke. Vendar tudi ta kasnitev ne vpliva neposredno na pričetek obratovanja.

Gradbena dela, dobava mehanske opreme valjarniških prog kot tudi gradnje peči, dobava vagonov za prevoz in gotov, dobava žerjavov, kablov in karkoli so dobavljali ali montirali — kasni.

Usodno je pa le to, da smo zaradi zakasnitve opreme za transformatorsko postajo energetske postaje Bela in trafo postaje za bluming zakasnili z deli pri valjarnah in to za toliko, kolikor kasni dobavitelj.

Dobavitelj je podjetje »Rade Končar« iz Zagreba. Ne mislite, da smo mirno čakali, kaj bo z dobavami tega podjetja.

Redno spremljamo stanje del v njihovih proizvodnih obratih. Tako smo ugotovili, da je proizvodni obrat pogodbene opreme naročil del opreme v drugem obratu istega podjetja šele nekaj mesecev po preteku pogodbenega dobavnega roka, z rokom dobave drugo ali tretje četrtletje 1966.

Za akumulatorske baterije so npr. trdili, da nam jih bodo dobavili v dogovorjenem roku. Ko smo kontrolirali stanje naročila pri poddobavitelju, smo ugotovili, da baterije niso niti naročene.

Ce ne bi sami kupili večino kablov ali posredovali nakup, bi jih še veliko manjkalo.

Za baker, ki ga potrebuje »Rade Končar«, smo morali posredovati in pomagati dobavitelju z našimi proizvodi, da smo ga zagotovili.

Za del uvozne opreme, ki jo vgrajuje podjetje »Rade Končar« v svoje izdelke, smo odstopili naša devizna sredstva. Že itak je bila ta oprema naročena po preteku dobavnega roka, pa še lastna devizna sredstva smo morali odstopiti.

Tedensko so naši predstavniki pri tem dobavitelju in včasih tudi po nekaj dni, kakor je pač potrebno. Kljub vsem ukrepom nam le ni uspelo, da bi jih pripravili vsaj do približnih terminskih dobav. Podjetje »Rade Končar« Zagreb navajam, ker je najbolj kritično in zakasnitev za nas najbolj boleča.

Kar zadeva poslovnost in roke dobave, imamo tudi še slabše dobavitelje. Tvorica parnih kotlova Zagreb bo z dobavo kotla zakasnila približno tri leta. Če gre pri tem polovica na račun spremenjene projektivne naloge in dopolnitev, je tudi preostanek dovolj dolg, da lahko sklepamo o solidnosti in resnosti podjetja dobavitelja in izvajalca del.

Namesto, da bi bilo naše delo usmerjeno predvsem v pripravo dokumentacije, v nadzor izvedbe del in koordinacijo, se ukvarjamo predvsem s posredovanji, nabavo manjkajočega materiala in priganjanjem podjetij na vse mogoče načine. Navedeni podjetji sta samo najbolj drastična primera. Je pa večina podjetij približno enakih, z večjimi ali manjšimi dobavami, z večjimi ali manjšimi zakasnitvami, problematika je pri vseh domala enaka.

Rekli boste, da je komaj možno, da bi bila lahko tudi banka zavorna cokolja za izvajanje del. Vendar je tako in to ne v malo primerih. Pri delih, ki so v teku, ni takega primera. Pač pa nastopa to pri nekaterih novih delih oziroma nameravanih naročilih.

Ker ne dobimo od banke garantnih izjav, da imamo zagotovljena sredstva, podjetja ne smejo pričeti z deli. Banka pa garancije ne izda, ker sama nima kritja, čeprav je po kreditni pogodbi obvezna izpolnjevati pogodbeno določila in s tem tudi za garancije.

Vsi se še spominjate, saj je »Železar« o tem obširno pisal, da je delavski svet našega podjetja v marcu letos potrdil spremembo investicijskega programa in tudi način financiranja rekonstrukcije žične valjarne.

Splošno gospodarsko banko smo zaprosili za ukrepe v zvezi z načinom financiranja 4. aprila. Preden so našo dokumentacijo pregledali in odstopili v reševanje naprej Jugoslovanski investicijski banki, so pretekli trije meseci. Beograjska banka je dala soglasje za financiranje v novembru in je potrdila komercialno soglasje za definitiven zaključek pogodbe dne 13. decembra. Tako smo izgubili 9 mesecev in zaradi tega bo stekla rekonstruirana žična valjarne šele konec leta 1966. Odveč je, da bi našteval vse ukrepe in potek za reševanje tega vprašanja.

Po skupnem stanju del ali bolje gradnje smo doslej po-

rabili približno 34.000 milijonov dinarjev.

Ce upoštevam podražitve, ki nastanejo kot posledica gospodarske reforme, računam, da bomo v letu 1966 porabili okrog 9.000 milijonov in v letu 1967 preostanek. Prihodnje leto bi namreč, razen aglomeracije in rekonstrukcije plavžev, morali zaključiti vsa ostala dela iz prve faze investiranja.

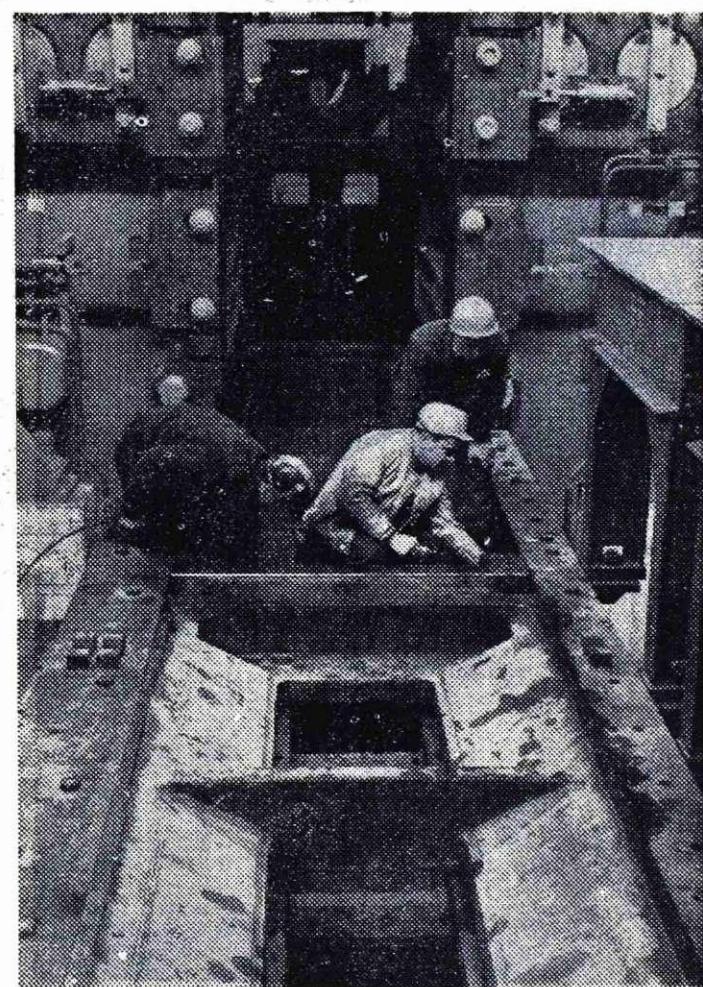
Materialno stanje ali bolje stanje posameznih objektov je naslednje: z zakasnitvijo 3—5 mesecev prihaja dokumentacija za plavže in aglomeracijo s Poljske. Malo je pri tem tudi naše krivde, ker ne dajemo pravočasno in v dogovorjenih rokih podatkov. Če ne drugo, je to za doba-

vitelja dober izgovor za zakasnitev.

Na poti je prva oprema s Poljske za pripravo vložka za plavže. Nekaj domače opreme je naročene, za večji del pa je komaj v novembru prispela dokumentacija in iščemo ponudbe.

Gradbena dela za prekućno napravo za vagone so v teku. Prav tako smo pričeli gradbena dela za nekatere druge naprave.

V jeklarni so dograjeni vodi za dovod kisika za uporabo v SM pečeh in na električni peči. Oprema za drugo električno peč je že naložena in na poti v Evropo. V prvih dneh januarja bo v Trstu. Dokumentacija za gradbena dela je v delu, ni pa še povsem vsklajena. Imamo možnost, da

V valjarni Bela z deli precej kasnijo, predvsem na račun domačih dobaviteljev

Ekonomске in družbene posledice avtomatizacije

Združenje jugoslovanskih železarn nam je poslalo dolnji sestavek, ki ga je napisal inž. S. Radosavljevič. Ker menimo, da bo zanimal tudi naš bralce, ga objavljamo v prevodu.

Komite za jeklo pri ekonomski komisiji OZN za Evropo je pred nedavnim izdelal študijo o avtomatizaciji v železarnah. Za izdelavo te študije so zbrali podatke iz več razvitih držav in držav v razvoju, ki nas poleg ekonomsko tehničnih pogledov opozarja tudi na družbene posledice avtomatizacije kot nove tehnološke discipline, ki v marsičem spreminja ustaljene odnose v podjetjih, ki jo uporabljajo.

Iz poročil posameznih držav, ki so jih anketirali, je razvidnih zelo malo podatkov o ekonomskih posledicah

avtomatizacije. Najbolj izčrpne podatke so dobili z Madžarske, ki vsebujejo tudi tabelarno urejeno oceno prihrankov na račun vloženi investicij za avtomatizacijo za obdobje 1961—1980. Po italijanskih podatkih bodo sredstva, ki so jih porabili za naprave za analiziranje dimnih plinov pri SM pečeh, v višini 31 milijonov lir, omogočila letni prihranek 75 milijonov lir zaradi znižanja proizvodnih stroškov in izboljšanja kvalitete jekla. Če upoštevamo še vzdrževalne stroške, predvidoma okoli 14,6 milijona lir, potem mora biti letni čisti prihranek nad 60 milijonov lir. V Sovjetski zvezi so v magnetogorski železarni z uporabo računskega stroja na škariah za rezanje gredic in pali-

častih valjanih izdelkov znižali odpadke za okoli 90%. Istočasno so proizvodnjo gredic v okviru določenih toleranc povečali na istih proizvodnih agregatih za 15.000 ton letno. Po podatkih iz Velike Britanije so z uporabo merilnih naprav in sistema za avtomatsko obratovanje na napravi za toplotno obdelavo v neki železarni dosegli letni prihranek v višini 28% vloženi investicij. Zato pričakujejo, da se bo ta avtomatizacija izplačala v manj kot štirih letih.

Za posamezne naprave je sorazmerno lahko izračunati upravičenost uvajanja avtomatizacije. Uvedba avtomatske naprave za uravnavanje vleka na SM peči npr. zmanjšuje vsesajanje hladnega zraka.

S tem znižajo porabo toplotne energije (kalorij) na tono proizvedenega jekla v točno odrejenih mejah. To omogoča enostavno izračunavanje prihranka. Vendar precej zapleteni sistemi za avtomatsko upravljanje so samo del celotne rekonstrukcije naprave in je zato mnogo težje oceniti prihranek. Mnoge prednosti, ki so direktna posledica avtomatizacije, na primer izboljšanje kvalitete izdelkov, ni mogoče vedno točno izmeriti s finančnimi pokazatelji stroškov ali prihrankov.

Približno merilo ekonomičnosti uporabe avtomatizacije v valjarni trakovi lahko dobimo iz zahtev, da mora avtomatizacija omogočiti obdržanje kvalitete izdelkov pri povečani pro-

Nadaljevanje
s 7. stran

STANJE INVESTICIJSKIH

bi lahko v februarju ali najpozneje v marcu pričeli z gradbenimi deli.

Žerjavi v starem železu na haldi so v montaži in bodo kmalu pripravljeni za delo. Treba bo še zgraditi žerjavno progo po vsej dolžini.

Tirna povezave jeklarne z Belo je vzpostavljena. Globinska peč, ki jo potrebujemo za pričetek obratovanja bluminga, je praktično zgrajena in januarja lahko pričnemo z gretjem.

Industrijska voda za obrate na Beli je že rešen problem, kar zadeva dovod na Belo. V teh dneh bo dograjena čistilna naprava.

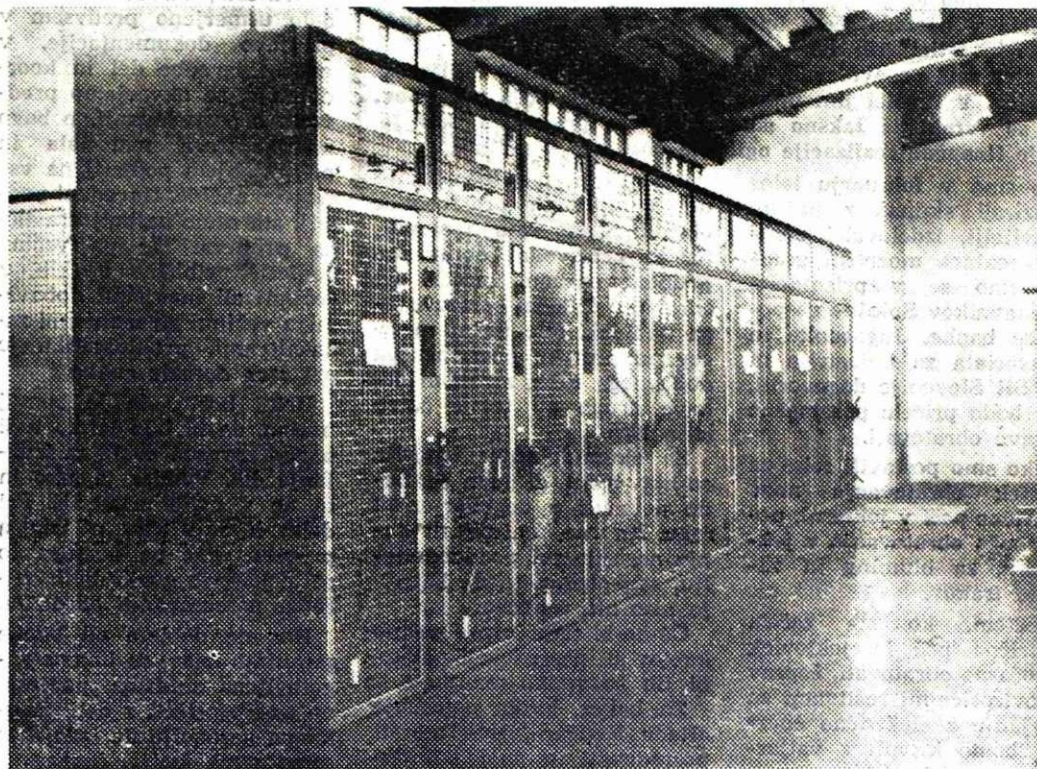
Energetsko ni še zgrajen parovod Jesenice-Bela, kar

pa bo po predvidevanjih tudi do začetka januarja. Na parovodu in delih, ki so potrebna za priključke in razvod, pospešeno delajo.

Posamezne naprave v valjarni bluming sedaj preizkušajo, o tem je »Železar« že podrobneje poročal.

Najbolj kritična so trenutno dela na cevni instalaciji bluminga in valjarne trakov. Če ne bi prišlo do kaj izrednega, bomo v bluming valjarni začeli vroče valjati še v prvem četrtletju 1966. Nekaj mesecev pozneje, po programu tri mesece, bo pričela obratovati tudi valjarna trakov.

Za žično valjarno imamo teoretično rešeno vprašanje financiranja in vsa soglasja.

Tudi kisikarna Sava je začela obratovati

Sedaj moramo čimprej izvesti tudi prvo plačilo, da dobimo še ključne podatke od italijanske firme — dobavitelja. Gradbena dokumentacija je sicer v delu, vendar ne more biti izgotovljena, dokler teh podatkov nimamo in ti niso vsklajeni z dobaviteljem dela električne opreme, firmo »Rade Končar« iz Zagreba. V programu je, da bi žična valjarna pričela poizkusno obratovati v zadnjem četrtletju prihodnjega leta.

Za predelovalne obrate smo zaključili zadnjo opremo, to je tri vlečne stroje iz Anglije, po programu prve faze gradnje. Te stroje bomo dobili šele na koncu leta 1966.

Hala patentirnice je v zaključni fazi. Sedaj pripravljajo temelje za patentirne proge, ki so že dobavljene. Zadnjo opremo lahko pričakujemo v marcu. Upajmo, da bo do zaključka montaže patentirnih prog zgrajena oziroma opremljena tudi transformatorska postaja.

Za obratovanje novih žičarskih strojev in prog za patentiranje je namreč predpogoj dodatna oskrba z električno energijo preko nove transformatorske postaje »Hrenovica«, ki jo opremlja »Rade Končar« in seveda tudi kasni.

Transformatorske postaje so ključni problem za vse nove proizvodne obrate zaradi zakasnitve firme »Rade Končar«. Doslej smo si pri vseh pričetkih poizkusnega obratovanja morali pomagati s provizoričnimi rešitvami. Enako tudi pri zračnih kompresorjih v kisikarni.

Kisikarna obratuje že od novembra, ahko rečemo, da prehaja že v fazo rednega obratovanja.

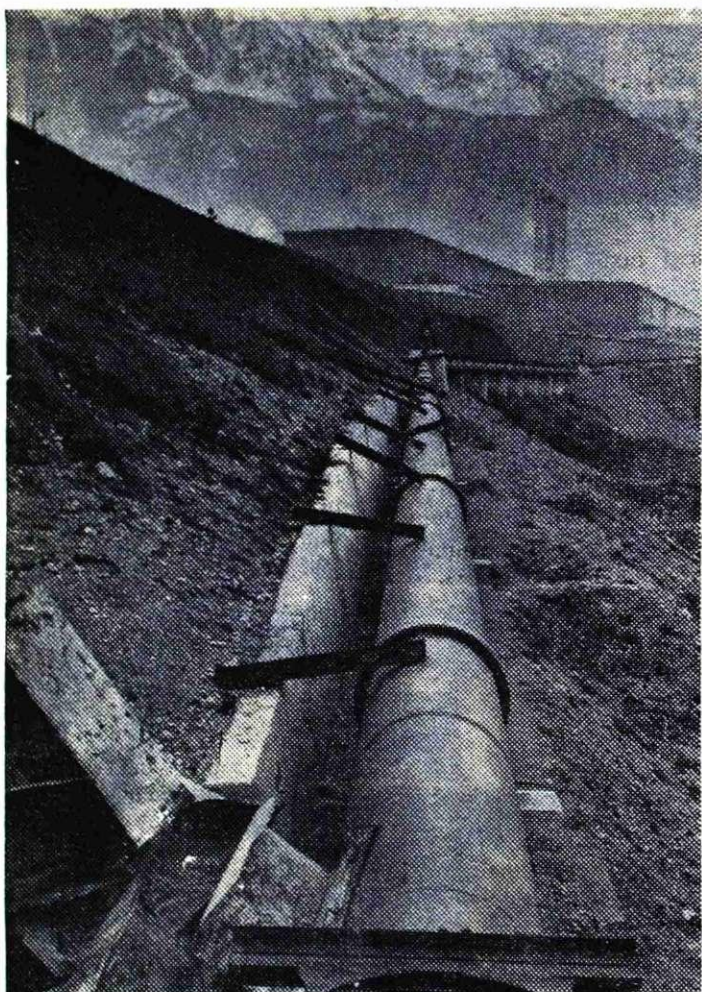
Vsi trije novi zračni kompresorji tudi že obratujejo oziroma so sposobni za obratovanje.

Velik nedokončan problem, ki ga navajam že tri leta, je še vedno parni kotel. Za tega upamo, da bo s provizorji

sposoben za obratovanje do proti koncu leta 1966.

Podal sem samo grob, zbiran pregled. Nisem navajal, kaj vse že obratuje in katera dela so izvedena ter končana. Doslej doseženi uspehi so veliki in lepi, predvsem če upoštevamo vse težave in okoliščine, v katerih gradimo. Naloge, ki nas čakajo v prihodnjem letu, so pa mogoče še težje kot so bile dosedanje.

Najtežje nam bo gotovo rešiti posledice gospodarske reforme. Samo tečajne razlike zaradi spremenjene paritete znašajo blizu 2.400 milijonov. Prav sedaj rešujemo v banki vprašanje financiranja tečajnih razlik s kreditom. Znano vam je, da so poskočile cene tudi za domačo opremo, gradbeni material in usluge. Pozitivne posledice gospodarske reforme, z namenom zmanjšanja investicij, bodo prizadele tudi nas. Dela so v takšni fazi, da nimamo kaj ustaviti. Sredstev pa ni in ra-

Cevovod za hladilno vodo za valjarno Bela

izvodnosti. Če ima na kvaliteto izdelkov vpliv ročno delo — sposobnost, hitrost reagiranja in druge lastnosti delavcev v proizvodnji — potem ima povečanje hitrosti tempa dela zaradi povišanja proizvodnje lahko za posledico poslabšanje kvalitete. O prednostih avtomatizacije v takšnih primerih govori poročilo iz Sovjetske zveze, kjer so z avtomatizacijo neke hladne valjarne povečali proizvodnjo za 20—25 % in istočasno znatno izboljšali kvaliteto izvaljenih trakov. Vse kaže, da lahko podobne rezultate dosežemo tudi v vročih valjarnah. Po oceni iz ZDA zmanjšuje povečanje kapacitete vroče valjarne trakov za 20 %, investicijske stroške za 1 dolar na tono in proizvodne stroške, če pri tem upoštevamo tudi vzdrževalne stroške, za približno 0,5 dolarja na tono. Po isti oceni so investicijski stroški za avtomatizacijo takšne va-

ljarne okoli 3,5 dolarja na tono letno. Tako je letni prihranek okoli 15 % oziroma je takšna avtomatizacija plačana v sedmih letih.

DRUŽBENI POMEN AVTOMATIZACIJE

Z ozirom na to, da je eden izmed namenov avtomatizacije povečanje delovne proizvodnosti, lahko pričakujemo, da bo avtomatizacija vodila do zmanjšanja zaposlenosti, kolikor se celokupna proizvodnja ne poveča sorazmerno s povečanjem proizvodnosti. Takšna situacija je povzročila v nekaterih državah, posebno v ZDA, zaskrbljenost, da bo z uvedbo avtomatizacije ostalo veliko število delavcev brez dela. Neko ameriško podjetje, ki izdeluje naprave za avtomatizacijo, je ustanovilo sklad za proučevanje in ublažitev posledic avtomatizacije, medtem ko to raziskujejo tudi v Veliki Britaniji.

Možnost vpliva uvajanja avtomatizacije na povečanje brezposelnosti je omenjena tudi v poročilu evropske skupnosti za premog in jeklo. Ugotovili so, da v kolikor se program avtomatizacije uvaja pazljivo in z odgovarjajočo organizacijo, le-ta ne bo povzročila nobenih težav v razvijajoči se industriji. Čeprav se z avtomatizacijo zmanjšujejo zahteve po nekvalificiranih delavcih za težka fizična dela, istočasno poveča potreba po kvalificiranih in visoko kvalificiranih delavcih ter za njihovo izobraževanje. V poročilu so prav tako poudarili, da družbeni pomen avtomatizacije ne bodo zanemarili v raziskovalnih programih posameznih komitejev Skupnosti. V zvezi s problemom delavcev pri uvajanju avtomatizacije je značilen primer iz Čehoslovaške, kjer so v neki tovarni za proizvodnjo koles z uvedbo sodobne avtomatizacije in mehanizacije zmanjšali število delavcev pri

tem proizvodnem procesu od 124 na 14.

Čeprav je avtomatizacija močno prodrla v industrijo, še ni poročil o resnejših družbenih posledicah ali motnjah, ki bi nastale zaradi uvajanja avtomatizacije v železarski industriji. V Veliki Britaniji so z avtomatizacijo predvsem izboljšali kvaliteto in v znatni meri tudi znižali število delavcev. Uvedba avtomatske kontrole temperature v SM pečeh ni vplivala na odpustitev zaposlenih, ki pa jim sedaj ni treba stalno kontrolirati proces, temveč lahko večji del svojega časa posvetijo kontroli kvalitete jekla in drugim podobnim poslom. Z uporabo avtomatske spektrografske analize v analitskem laboratoriju tudi niso znižali števila zaposlenih kemikov kot so to sicer pričakovali, temveč so povečali število analiz in s tem izboljšali kontrolo procesa proizvodnje jekla.

zen za tečajne razlike nimamo od nikoder pričakovati kreditov. Tudi za ta kredit moramo vplačati udeležbo. Za vsa plačila moramo dati 10% garancijski polog za prekoračitve. Sedaj se pogajamo z banko, da bi nam odložili plačilo anuitet, ker nismo začeli s poizkusnim obratovanjem v pogodbenem roku — 1. avgusta 1965.

Prihajajoče leto 1966 bo gotovo težko in reševati bomo morali mnoge probleme. Eden najtežjih bo financiranje nadaljevanja in finalizacije rekonstrukcije.

Podjetja, ki sedaj sodelujejo pri gradnji:

— pri gradbenih delih:
GIP »Gradis« — gradbeno vodstvo Jesenice,
SGP »SAVA« Jesenice,
SGP »Projekt« Kranj,
Mestno komunalno podjetje, Sekcija za vzdrževanje prog Jesenice

— domačo opremo dobavljajo:

»Litostroj« Ljubljana,
»Metalna« Maribor,

Strojna tovarna Trbovlje,
»Rade Končar« Zagreb,
Tovarna parnih kotlova Zagreb

— montažna dela izvajajo:
EM Hidromontaža Maribor
IMP Ljubljana,
»Rade Končar« Zagreb

— projektantska podjetja so:
Slovenija projekt Ljubljana,
Industrijski biro Ljubljana,
Projektivno podjetje Kranj,
Konstrukcij-projektivni biro Zelezarne Jesenice.

Razen teh imamo več manjših dobaviteljev in izvajalcev raznih del, med katerimi se dobro uveljavljajo tudi nekatera domača podjetja iz občine.

Inozemskih dobaviteljev ne bom posebej navajal, ker so o njih oziroma njihovi opremitvi že dosti pisali.

Tudi naši dobavitelji in izvajalci se pogosto in običajno bore z enakimi ali podobnimi težavami kot naše podjetje. Večkrat smo vzrok za kasnitvam sami, ker tudi naše

dobave kasne po več mesecev ali dobavljeni material kvaliteto ne ustreza.

Tudi naši izvajalci, kot mi, imajo probleme z reprodukcijskim materialom, devizami, kadrom itd. Skušajmo jim pomagati, kolikor moremo, ker končno imamo le skupne interese in prizadevanja. Menim, da je dobro ra-

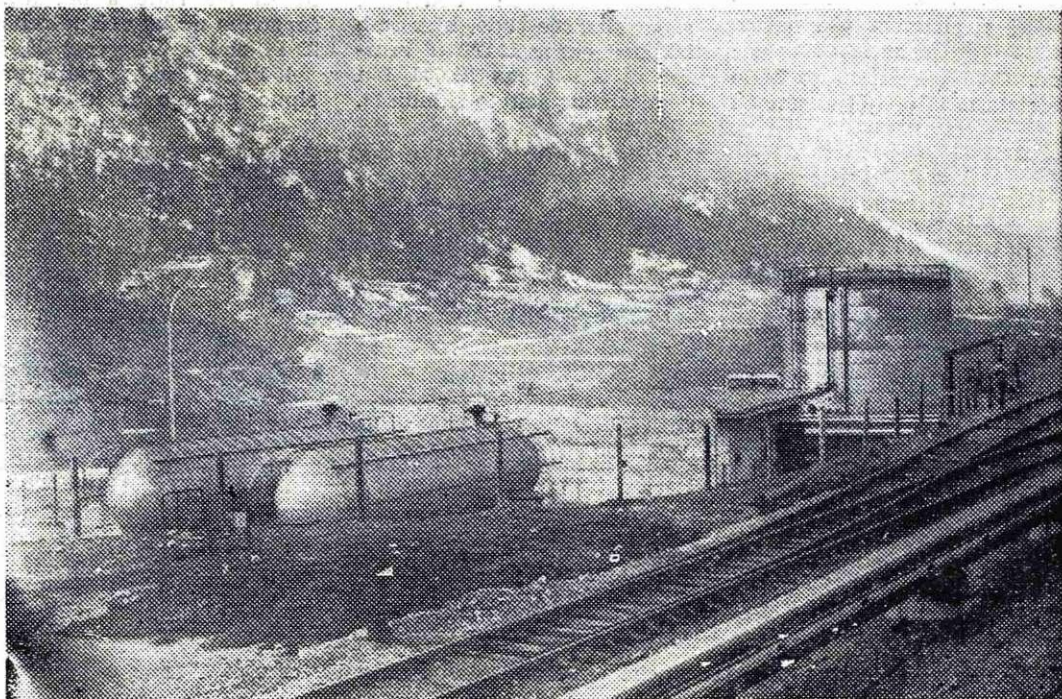
zumevanje in sodelovanje med podjetji eden predpogoj pri izvajanju investicijskih del.

Za nas vse pa velja, da nas mora voditi pri opravljanju del misel, da hitro končan objekt prične prej vračati denar, vložen v investicije, pogojuje cenejšo gradnjo in prispeva ne samo k napredku

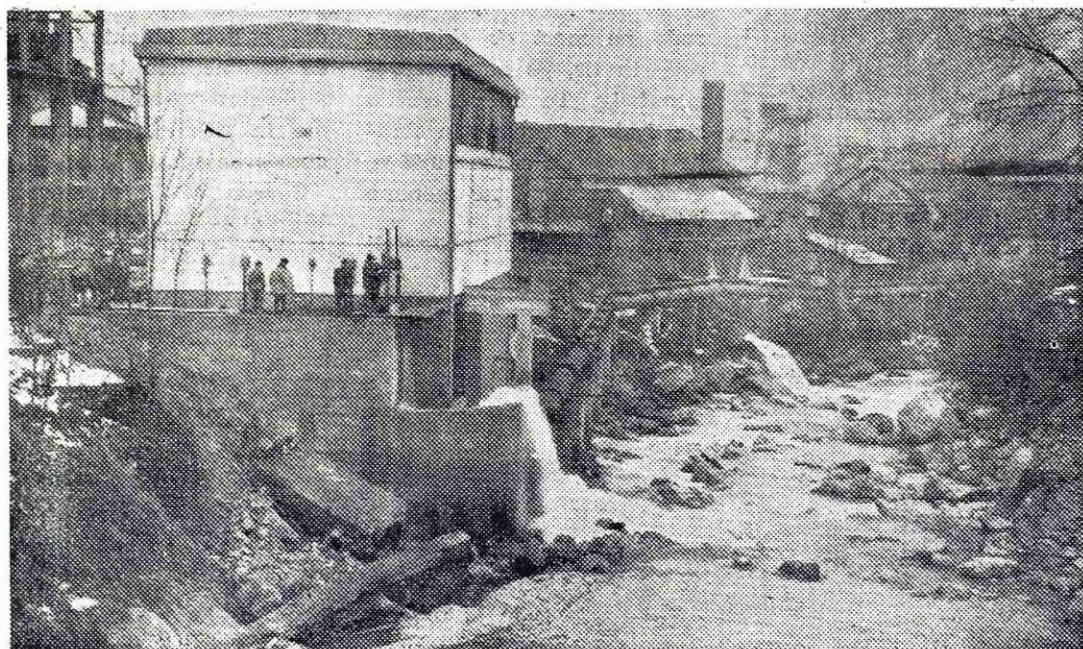
podjetja — investitorja, temveč našega gospodarskega napredka v celoti.

Vsem izvajalcem in sodelavcem se zahvaljujem za opravljeno delo in sodelovanje v preteklem letu ter želim mnogo delovnih uspehov v novem letu.

Dipl. inž. Milan Marolt

Nova mazutna postaja za valjarno Bela na Belškem polju

Letos so bile zgrajene čistilne naprave na jezu

Obvestilo

Obveščamo vse člane delovne skupnosti Železarne Jesenice, da bo v četrtek, 6. januarja 1966, od 8. do 12. ure v prostorih centralnega skladišča (nekdanja Kašta) razprodaja nekurantnega blaga (medeninaste cevi, zakovice, vodno steklo, lesni vijaki in podobno). Prodajali bomo neomejeno količino.

Na mali prodaji v nekdanjem pokojninskem zavodu imamo na zalogi odpadno profilno železo raznih dimenzij, hladno valjane trakove, črno trdo žico, navojne svedre, črno pločevino, gasilske konopljene cevi, gumijaste cevi brez vložka za skiroje, pocinkane spojke — 1 in 1 in 1/4 cole in štukaturne žičnike — 50 mm.

Mala prodaja

V železarski industriji se število zaposlenih najbolj zniža po rekonstrukciji in modernizaciji naprav, povečanju velikosti peči, valjarn in zmogljivosti transportnih naprav. S tem namreč povečamo količino predelane materiala na zaposlenega v enoti časa. Tako je dejansko prej mehanizacija kakor avtomatizacija tisti činitelj, ki vpliva na znižanje števila delavcev oziroma udeležbo delavcev na tono končnih izdelkov. Neka moderna valjarna v Veliki Britaniji proizvaja letno 1000 ton vroče valjane pločevine na enega zaposlenega, medtem ko proizvaja podobna, vendar zastarela valjarna z ročnim upravljanjem samo 100 ton pločevine letno na zaposlenega. Probleme brezposelnosti, ki so nastali z avtomatizacijo valjarne bele pločevine v Veliki Britaniji, so omilili z ustanovitvijo centralnega sklada za pomoč brezposelnim, ki ga financirajo železarne po toni prodane

pločevine. V državah, ki so članice Evropske skupnosti za premog in jeklo rešujejo posledice uvajanja sodobnih tehničnih postopkov in avtomatizacije s sredstvi iz sklada, ki ga financirajo Komite skupnosti in zainteresirane države. V ZDA imajo prav tako podobne sklade za raziskovanje družbenih posledic uvajanja visoke stopnje avtomatizacije v industrijo. Mednarodni urad za delo že od leta 1957 naprej proučuje družbene posledice avtomatizacije. Z ozirom na povečanje zapletenosti tega problema in ker je potreba za njegovo razumevanje vedno večja, je Mednarodni urad za delo pred nedavnim sestavil nov program z namenom, da pospeši raziskave v tej smeri in omogoči izmenjavo izkušenj o družbenem vplivu nove tehnike in predvidevanja za razvoj tega problema v prihodnosti. Sestanek, ki ga je v marcu leta 1964 organizirala OZN, je bil prvi korak k

izboljšanju mednarodne izmenjave praktičnih izkušenj. Namen sestanka je bil, da se pogovorijo o metodah za proučevanje in zbiranje podatkov o družbenem vplivu avtomatizacije in tehničnega napredka. Sprejeli so več zaključkov in priporočil, ki se nanašajo na metode in tehniko proučevanja napredka tehnike na družbeno življenje. Med tem časom je bil ustanovljen tudi mednarodni center za obdelavo podatkov o ekonomskih in družbenih posledicah avtomatizacije in tehničnega napredka. Ta center je še vedno v prvi fazi svojega delovanja, vendar je že objavil nekatere bibliografske študije in sicer:

- a) o materialih, ki so na razpolago v knjižnici Mednarodnega urada za delo;
- b) pregled literature iz Sovjetske zveze o družbenem vplivu avtomatizacije in tehnoloških sprememb v Sovjetski zvezi;
- c) povzetke iz več člankov o družbeni uporabi avtomatizacije.

Mednarodni urad za delo je prav tako pričel izdelovati študije o raznih družbenih posledicah tehničnega razvoja. Te študije obsegajo varnost zaposlitve, strokovno izobraževanje osebja za vzdrževanje opreme, izobraževanje mladih delavcev v posameznih evropskih državah, činitelje, ki vplivajo na mobilnost delovne sile, vpliv avtomatizacije na strukturo delavcev pri plavžih, v jeklarnah in valjarnah, vpliv avtomatizacije na kvalifikacijski sestav delavcev v strojni industriji Sovjetske zveze itd. Več drugih projektov, ki jih pripravljajo, bo obravnavalo probleme avtomatizacije držav v razvoju, vpliv avtomatizacije na sistem nagrajevanja, kakor tudi programe posameznih držav za reševanje socialnih problemov, nastalih z uvajanjem avtomatizacije.

KAKO IN KAJ BOMO V NOVEM

Bralce smo že večkrat seznanili s pripravami za pričetek gradnje v Hrenovici oziroma v sklopu obrata plavž. Leto 1965 je bilo leto priprav gradbene in ostale potrebne dokumentacije za pričetek del na območju Hrenovice.

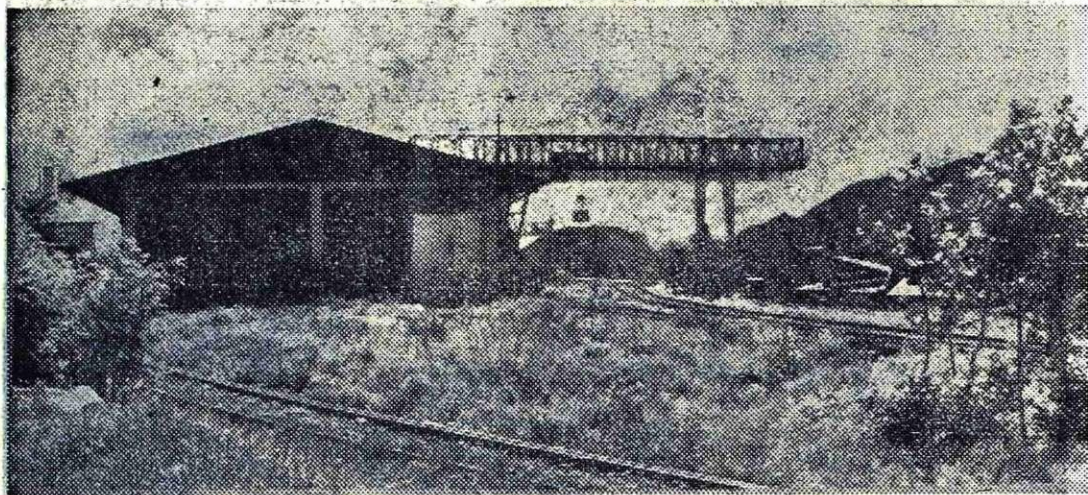
Celotna gradnja v Hrenovici in pri plavžih bo izredno obširna. V železarni imamo sedaj v glavnem vse načrte za opremo, ki bo izdelana doma. Del opreme, ki jo bodo izdelala naša podjetja, smo že

V letu 1965 smo že začeli z gradbenimi deli, in sicer:

1. Povečali in dokončali smo skladišče rude, kjer smo izkopali okrog 11.000 m³ zemlje in skoraj za 20.000 ton povečali kapaciteto skladišča.

senice. Opremo bo dobavila »Metalna« Maribor. Ko bo zgrajen ta objekt in še ostali, ki jih zajema I. faza gradnje, bomo vso rudo in koks razkladali s prevračanjem vagonov in ročno razkladanje koksa ter rude s portalnim žerjavom ne bo več potrebno.

2. Pliberšek (Lovrenc) 30,45.
4. Pričeli smo graditi presipno postajo 1, ki bo na-

Skladišče proti ognju odporne opeke smo podrli v dolžini 50 m zaradi nove zvrčalne naprave

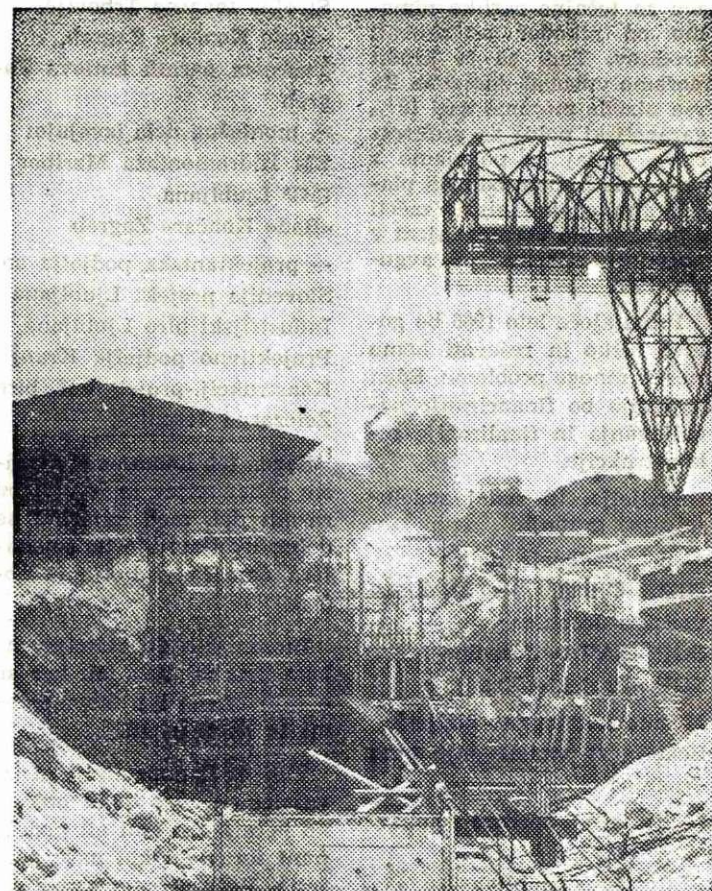
naročili (vse žerjave in dvigala, zvrčalno napravo za vagon, transformatorje itd.). Poljaki nam bodo dobavili preko 2300 ton opreme in je prva pošiljka že na poti na Jesenice. Poljaki nam bodo dobavili poleg aglomeracije še vse vrste drobilcev za rudo, koks in apnenec, 104 transportne trakove v skupni dolžini 4 km, vso avtomatiko za doziranje vsipa pri plavžih, zaporo plavža tipa BMM, masilna stroja za prebodno in zlinirno odprtino, troje osebnih dvigal za prevoz ljudi itd.

ki bo po rekonstrukciji obeh plavžev še vedno bolj tesno.

2. Odstranili smo hrib, kjer je stal »grad« (okoli leta 1910 je bil to hotel), v katerem je bilo okrog 13.000 m³ zemlje in to v glavnem skal, kar je delo še bolj otežkočalo. Prav na tem kraju bomo v februarju začeli graditi novo zgradbo aglomeracije s pripadajočimi objekti.

3. Pričeli smo graditi objekt za zvrčalno napravo vagonov, ki bo na kraju, kjer je bilo skladišče proti ognju odporne opeke. Ta objekt gradi gradbeno podjetje »Sava« Je-

sproti doma »Partizan« točno na državnem tiru. Stavba bo zgrajena na štirih stebrih in sicer zato, da bo pod njo še lahko vozil vlak. Do sem bo prišel od zvrčalne naprave koks ali ruda po 1 meter širokem traku. Tu ju bomo ločili tako, da bomo koks transportirali po traku št. 8 v skladišče koksa, ki bo na novo

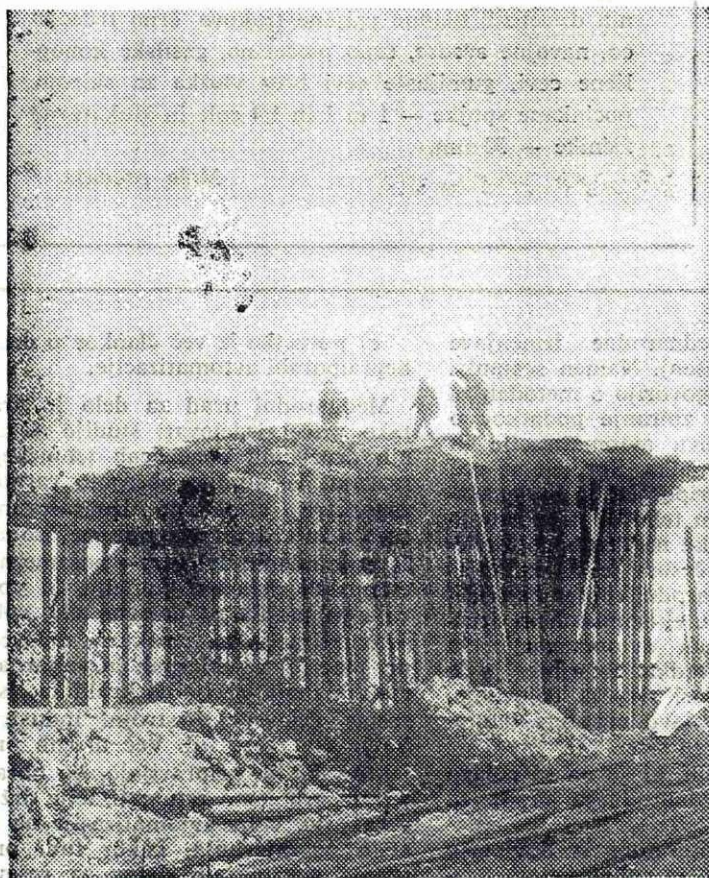
Gradnja temeljev za dozirno tehniko

rudo na mest ob skladišču rude in tir, po katerem vozijo koks. To bo povzročilo zlasti obratu promet in obratu Plavž določene težave, vendar se temu ne moremo izogniti.

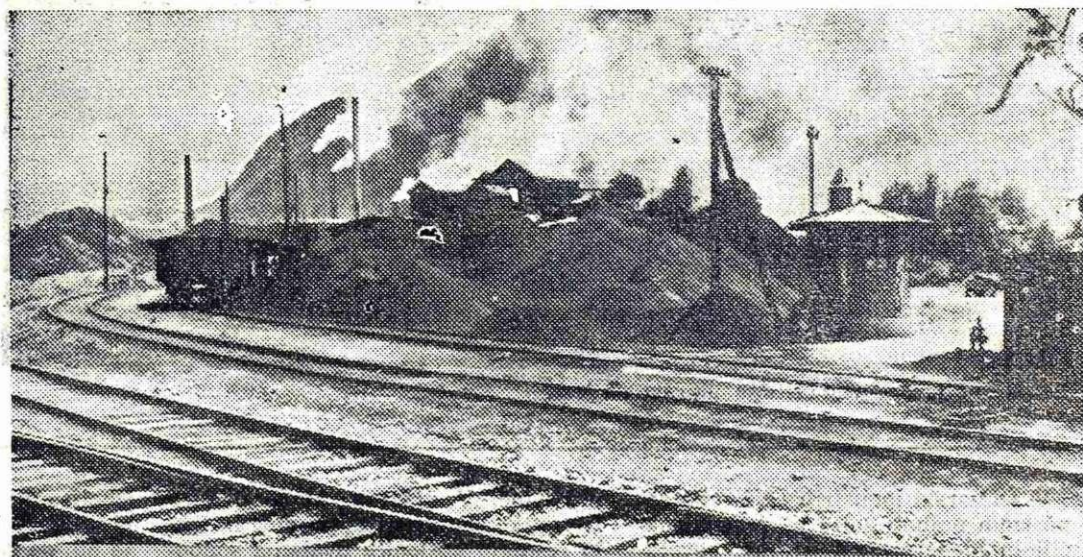
Tega objekta nismo začeli

daj našete objekte zgradili do sredine leta ter vsaj do septembra vgradili vso opremo in začeli s poizkusnim obratovanjem.

Seveda bo že obratovanje naštetih objektov, ki zajemajo I. fazo, za naš kolektiv iz-

Zaradi pomanjkanja prostora, bo presipna postaja na stebrih, da bo pod njo vozil vlak

Sedanje zastarelo vskladiščenje koksa bo odpravljeno zaradi novih sodobnih naprav

zgrajeno na istem kraju kot je sedanje, rudo pa po traku št. 3 v drobilnico I, kjer jo bomo zdrobili na zrno pod 80 mm in nato po traku v skladišče rude, ki je že zgrajeno.

5. Prve dni v novem letu bo gradbeno podjetje »Gradiš« pričelo graditi drobilnico rude I, transformatorsko postajo in presipno postajo II. Vsi ti trije objekti so združeni v eni zgradbi, ki bo na koncu skladišča rude. Tako bomo morali prekiniti oba tira, po katerih do sedaj prevažamo

graditi zaradi počasnega izvajanja gradbenih del na novih napravah v Hrenovici, ki jih izvaja Komunalno podjetje Jesenice. Problem je namreč v tem, da moramo, preden zapremo tir na most, omogočiti dostavo vagonov z rudo na nasprotno stran skladišča rude. Z gradnjo bomo pričeli takoj, ko bodo zgrajene nove tirne naprave, ki bi morale že biti.

6. 28. decembra bo licitacija za oddajo gradbenih del za novo skladišče koksa. Računamo, da bomo vse do se-

rednega pomena, saj bomo odpravili vsa težaka dela v skladišču koksa in vse stojnine, ki znašajo lepe milijone vsako leto.

7. Doslej sem omenjal objekte I. faze, ki bodo začeli obratovati v letu 1966. Prav tako bomo z izgradnjo objektov II. faze začeli že v prihodnjem letu. Čas je kratek in če želimo imeti v letu 1967 dokončana vsa dela na celotni pripravi rude in koksa ter rekonstruiranega enega od obeh plavžev, bo treba z deli zelo pohiteti.

LETU GRADILI V HRENOVICI

Največ težav pričakujemo pri gradnji objektov, ki bodo zgrajeni na kraju, kjer so sedaj še »rake«. Le-teh namreč zaradi ekonomskih interesov celotne železarne ne moremo odstraniti pred pričetkom obratovanja nove žične valjarne na Belškem polju. Prav gotovo je, da v kolikor rak ne bo mogoče odstraniti v septembru, kot je bilo določeno pri vodstvu železarne, da se bo izgradnja objektov pri plavžih zakasnila, kar ima lahko večje posledice.

Bralce prav gotovo zanima, kaj se bo zgodilo po zgraditvi aglomeracije s pražilnimi pečmi, ki so nujno zlo za Jesenice.

Od celotnega obrata pražilnih peči bomo uporabili po rekonstrukciji samo halo, ki bo služila za skladiščenje rude. Ta ruda, ki bo klasirana na zrno od 10 do 30 mm in od 30 do 80 mm, bo služila kot rezerva za plavža. Grobo zrnato rudo od 30 do 80 mm pa bomo uporabili za žilavljenje v jeklni, kamor jo bomo dovažali z vagoni. Pražilne peči bodo, ko bo zgrajena nova aglomeracija, prenehale obratovati.

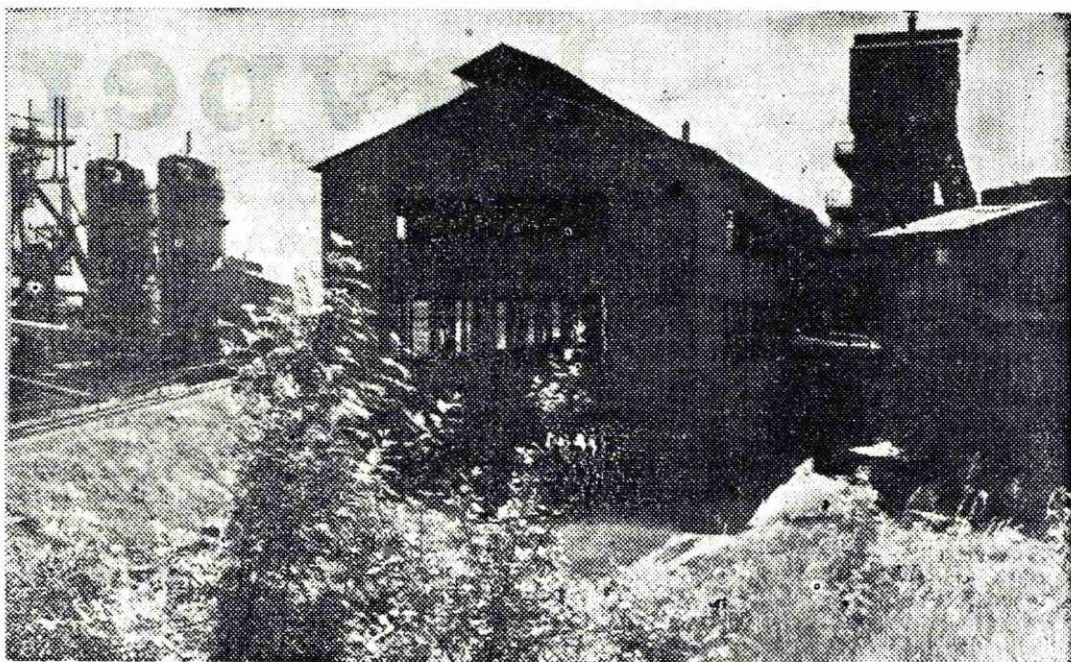
Za nova plavža bo tudi zmogljivost obstoječih kavperjev premajhna. Zaradi tega bomo že v marcu začeli dvigati kavper št. 5 za 6 metrov. Istočasno bomo vgradili vso aparaturu, ki je potrebna

za avtomatsko regulacijo kurjenja in vso armaturo, ki jo je potrebno zamenjati. Opremo za kavperje smo že sprejeli iz Zpadne Nemčije. (Več o tem pa lahko preberete v posebnem sestavku).

Tako sem vam na kratko hotel prikazati delo, ki nas čaka v letih 1966 in 1967. Prav gotovo so težave velike in problemov ne bo manjkalo. Kolektiv, ki sodeluje pri teh gradnjah, pa naj bodo to tovariši z gradbenega, elektro, strojnega ali drugega področja, imajo skupaj z vsemi člani obrata plavž eno samo željo, da bi čimprej in čim bolj dokončali objekte, ker bomo tako enkrat za vedno odpravili nečloveško delo v sedanjih obratih (zlasti na pražilnih pečeh in v stari aglomeraciji) po eni strani, po drugi pa bomo s takim novim obratom lahko dokazali, da tudi na Jesenicah znamo dosegati dobre ekonomske rezultate pri proizvodnji surovega železa in se nam ne bo treba več opravičevati raznim laikom, zakaj porabimo preko 1000 kg koksa na tono surovega železa, zakaj preko 150 kg prahu na tono železa in podobno.

Torej z voščilom vsem članom našega kolektiva za novo leto, želimo tudi dosti uspehov pri delu na novih objektih v Hrenovici.

inž. Vinko Golc

Po rekonstrukciji bomo halo pražilnih peči uporabljali le še za vskladiščenje rude

Hrenovica bo v letu 1966 močno spremenila svojo podobo

Akcijski program tehničnega sektorja za leto 1966

1. Prizadevati si moramo, da bomo polno izkoriščali kisik iz nove kisikarne v obratu plavž, jeklni in ostalih obratih.

2. Na plavžih je treba povečati uporabo mazuta z večjim dodajanjem kisika.

3. Kurjenje z mazutom je treba predvideti na vseh valjarniških napravah, kjer je to mogoče.

4. Centralna priprava dela in obratne priprave dela naj prilagode programiranje novim delovnim pogojem v zvezi z gospodarsko reformo.

5. Toplotno in energetsko gospodarstvo naj bo tako organizirano, da bo bistveno vplivalo na zmanjšanje potrošnje energije.

6. Reorganizacijo vzdrževal-

nih obratov je treba izvesti do kraja.

7. Maksimalno je treba izkoristiti nove naprave: ASEA električno peč, bluming in steckel valjarno, čistilnice polizdelkov, rezanje in oblikovanje trakov, žično valjarno, jeklovlek, žičarske stroje, elektroodni oddelk in vskladišči nove naprave zlasti v jeklni z valjarno Bela, profilnimi valjarnami, valjarno tanke pločevine, valjarno debele pločevine in žično valjarno.

8. Bistveno je treba izboljšati metodo vlijanja jekla in čim bolj odpraviti površinske napake.

9. Pripraviti je treba nadaljnji razvoj železarne, zlasti: kisikove konvertorje, kontinuirno vlijanje, novo hladno valjarno, drobne zaključene investicije in racionalizacije.

Program predstavlja ključne pozicije tehnoloških in organizacijskih izboljšav. Za izvajanje bodo skrbeli tehnični direktor in njegovi pomočniki. Posamezne delovne in štabne enote pa bodo v okviru splošnega programa železarne in objavljenega programa izdelale še svoje dodatne in nadrobne programe.

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru upravnih služb se iskreno zahvaljujem za denarno pomoč, kakor tudi kolektivu CPD za obiske na Golniku in doma.

Viktor Zupančič
CPD

AVSTRALIJA — Največja avstralska železarska družba »Broken Hill Proprietar Co.« v Port Kembla bo zgradila nov plavž z letno kapaciteto 1 milijon ton grodlja. Poleg tega je predvidena gradnja nove vroče viljarne trakov, kar po povečalo letno proizvodno kapaciteto vroče valjane pločevine in trakov te železarne na 4,5 milijona ton letno.

INDIJA — Indijska vlada namerava v bližnji prihodnosti pričeti z gradnjo nove železarne v Salemu v srednji Indiji. Ta železarna bo proizvajala v električnih pečeh letno 500.000 t. surovega jekla. Investicijski stroški bodo predvidoma znašali 80 milijonov dolarjev.

JAPONSKA — V japonski železarni Chiba, ki pripada družbi »Kawasaki Steel Corp.« je pričel obratovati nov 150-tonski kisikov konvertor. S tem se bo povečala

proizvodna zmogljivost te železarne od sedanjih 3,8 na 5 milijonov ton surovega jekla letno.

KANADA — V kanadski provinci Britanska Kolumbija bo zgradila železarska družba »Cominco« v svoji železarni v Kimberleyu nov kisikov konvertor. Projektiranje in dobavo je poverila avstrijski železarni Vöest v Linzu.

LR KOREJA — Avstrijska železarna Vöest bo zgradila v LR Koreji novo železarno s kisikovimi konvertorji z letno zmogljivostjo 600.000 ton surovega jekla. Skupni investicijski stroški bodo predvidoma znašali 11 milijonov funtov šterlingov.

SOVJETSKA ZVEZA — V Sovjetski zvezi nimajo dovolj lastnih rezerv nikljevih rud za potrebe železarn. Zato se v zadnjem času trudijo nadomestiti to kovino za legiranje pri določenih vrstah

jekla z drugimi zlitinami. Pri nekaterih konstrukcijskih jeklih so nadomestili nikelj z večjim dodatkom mangana in 0,3 do 0,4% nioba. S pravilno toplotno obdelavo so dosegli odgovarjajoče mehanske lastnosti, cena tega jekla pa je za 16% nižja kot pri uporabi niklja.

MEHIKA — V mehiškem glavnem mestu Mexico City bodo začeli graditi podzemeljsko železnico. Računajo, da bodo za njeno izgradnjo porabili skupno 300.000 ton železarskih izdelkov v obliki nosilcev, raznih profilov in pločevine.

POLJSKA — Predvidevajo, da bodo proizvedle poljske železarne v letu 1965 skupno okoli 5,7 milijona ton grodlja in 9 milijonov ton surovega jekla. V največji poljski železarni »Huta-Lenin« gradijo peti plavž z dnevno zmogljivostjo 3.000 ton grodlja, medtem ko pripravljajo gradnjo nove kisikove jeklarne in valjarne pločevine. Sedanja jeklarne ima 10 SM peči in letno proizvodnjo 2,5 milijona ton surovega jekla.

PLAVŽ-rekonstrukcija kavperjev

Drugo četrletje 1966 lahko smatramo za začetek rekonstrukcijskih del v delovni enoti plavž.

Razporeditev objektov in tehnološki postopek nam dovoljuje, da rekonstrukcijo kavperjev lahko izvedemo mnogo prej kot ostala dela. Sedaj imamo pet kavperjev in sicer za vsak plavž dva kavperja in enega kot rezervo. Ta kavper praktično uporabljamo za tisti plavž, kjer imamo slabše pogoje dela.

Zaporni organi so na cevovodih hladnega in toplega zraka tako izvedeni, da dopuščajo usmeritev na plavž št. 1 ali na plavž št. 2. Po načrtu, ki ga imamo, pa bomo zgradili še en kavper, tako da jih bomo imeli 6. Na ta način bo imel vsak plavž tri kavperje, kar je nujno za moderen tehnološki

neje v nekakšnih cevnihih aparatih, ki so bili ogrevani s premogom. Praktično je bilo to rekuperatorsko gretje zraka. Na ta način so dosegli temperaturo zraka 300°C. Istočasno so v Nemčiji izrabljali občutno toploto žrelnih plinov na plavžu in sicer na ta način, da so na žrelo namestili posebne kotle, sko-

devajo sistem dela kavperjev.

Prvi kavperji so ogrevali znak na okoli 600°C. Kot gorivo so uporabljali premog ali plavžni plin.

Pri kavperjih ločimo dva osnovna dela, brez armature in kontrolnih oziroma avtomatskih naprav. To je zgorevni jašek, v njem zgoreva plinasto ali tekoče gorivo, prvotno seveda trdno gorivo in satovje. V njem imamo lahko opeko različne oblike in dimenzije. Pri tem stremimo, da dobimo čim večjo površino te opeke. V to satovje ali grodeljno opeko akumuliramo praktično toploto, ki se proizvaja v izgorevnem jašku.

Prvotno je bil kavper konstruiran tako, da je bil zgorevni jašek v sredini. Jašek in satovje obdaja jeklen plašč.

V letu 1880 so spremenili lego jaška za zgorevanje v toliko, da so ga prestavili na stran. Ta način imamo praktično še danes. Sicer je v zadnjih letih šel razvoj tudi v to smer. Stare kavperje rekonstruirajo na ta način, da napravijo zunanji izgorevni jašek. Tako lažje povečajo zmogljivost kavperjev, ker ves prostor v jeklenem plašču lahko uporabijo za izdajo z gredelno opeko.

Izzidava je skupno z armaturo dosegla ogromen napredek do današnjega dne.

Izum žilindrnice leta 1867 je bil velike važnosti. Ta je omogočil nov način konstrukcije talilnika in s tem vpihavanje zraka v plavž pod pritiskom.

Izum žilindrnice in ogrevanje zraka za plavž sta bistveno plivala na storilnost plavža.

To je nekakšen bežen pregled zgodovine ogrevalcev zraka — kavperjev. Razumljivo je, da je danes tehnični razvoj na takšni stopnji, da se kavperji bistveno razlikujejo v mnogočem od začetnih, razen seveda oblike in osnovnih karakteristik — jašek za zgorevanje, satovje in do neke meje gorivo. Danes namreč lahko poleg mešanice plinastih goriv z uspehom uporabljamo tudi tekoča goriva kot dodatek za zvišanje kalorične vrednosti gorilnega medija.

S specialno proti ognju odporno opeko in njeno posebno obliko, popolno avtomatiko in visokokaloričnim gorivom dobimo danes v kavperjih temperature preko 1300°C. To pa bistveno vpliva na specifično porabo koks v plavžu, posebno ob kombinaciji z drugimi dodatki: para, mazut in kisik ter priprava vložka, ki nam omogočajo uporabo zraka z visoko temperaturo.

Pri rekonstrukciji naših plavžev moramo reševati več vprašanj hkrati. Bodisi, da je to vprašanje transporta, predgrevanje zraka ali čiščenja plavžnega plina. To omenjam posebno zaradi tega, ker bomo imeli zelo težavno stanje pri rekonstrukciji plavža št. 2, ki bo najprej obnovljen. Istočasno, ko bomo obnovljali ta plavž, pa bomo morali obratovati plavž št. 1 neovirano naprej. Ob vsem tem pa moramo upoštevati načelo, da s čim manjšimi stroški uspešno izvedemo rekonstrukcijo in doseči, da bosta plavža odgovarjala tako tehnološko kot konstrukcijsko najsoodnejšim zahtevam v metalurgiji železa.

V načrtu rekonstrukcije plavžev smo si zadali zahtevno nalogo, da znižamo porabo koks na minimum oziroma da dosežemo zadovoljivo količino, ki odgovarja mednarodnim normam.

Če hočemo to doseči, je nujno, da posvetimo veliko skrb rekonstrukciji kavperjev. Plavžarji namreč upravičeno menijo, da so kavperji duša plavžev. Dosedanje izkušnje pri delu s kavperji so pokazale, da visoka temperatura zraka ne vpliva le na ugodno porabo koks, ampak tudi neposredno na delo talilnika. Visoka temperatura zraka in dodatki pare, tekočih goriv ali plinastih goriv v talilnik onemogočajo ohladike v kratkih časovnih intervalih. Potreben in zadosten pogoj za kontinuirano delo plavžev je stalno spremljanje obratnih pokazateljev in hitro ukrepanje.

Za boljše razumevanje navajam nekaj orientacijskih števil, ki jih moramo poznati pri kavperjih:

- kurilna površina — 10 — 25.000 m²;
- obremenitev kurilne površine — 1.000 — 2.000 Kcal/m²/h (ta je odvisna od temperature dimnih plinov ter od zračne in plinske periode);
- temperatura zraka v venčni cevi plavža 600 — 1400°C;
- toplotne izgube — okoli 1.000 Kcal/m²/h;
- poraba toplote — 200 — 400 Kcal na m³ zraka ali (odvisno od temperature zraka in izkoriščenosti) 600.000 — 1.000.000 Kcal na tono surovega železa;
- obremenitev gorilcev — v intervalu 5.000 — 25.000 Nm³/h plavžnega plina.

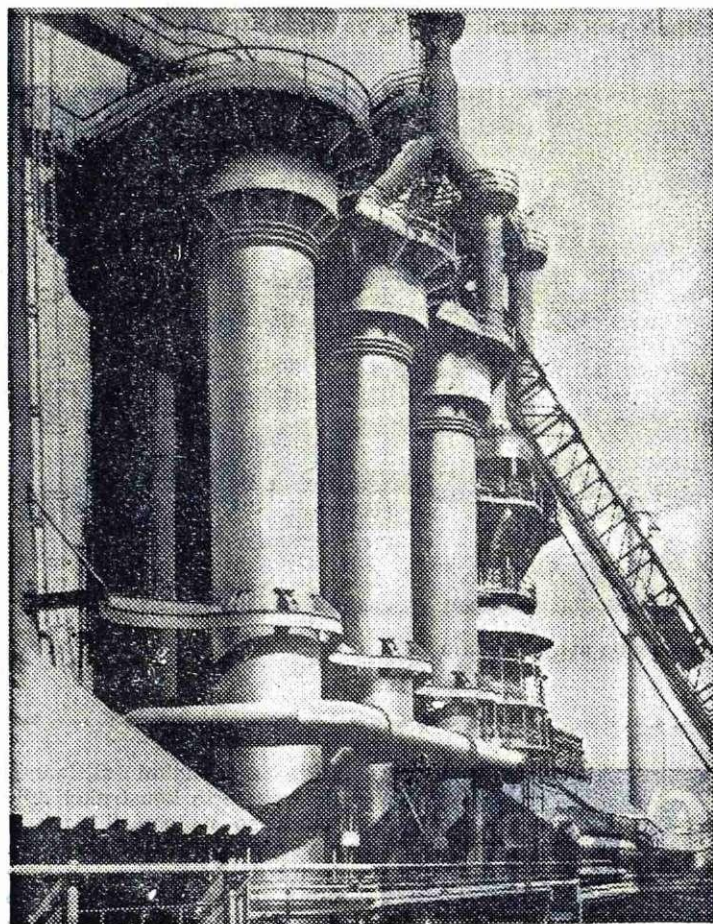
Z obstoječimi kavperji lahko dosežemo temperaturo tudi do 800°C, vendar o daljšem držanju tako visokih temperatur ni govora. Posebno v primeru, če želimo imeti določeno rezervo v temperaturi.

Po svetu po navadi nimajo nobenih težav s plinom, imajo vedno na razpolago dovolj kaloričnega plina ali pa mešanice plavžnega plina in ostalih plinov, na primer koksarniškega, zemeljskega ali butana.

Kalorična vrednost plavžnega plina znaša sedaj med 950 do 1000 Kcal/Nm³. Po rekonstrukciji plavžev pa predvidevamo plavžni plin s kalorično vrednostjo 880 Kcal/Nm³. Zakaj bo kalorična vrednost plavžnega plina manjša? Zaradi tega, ker se bo spremenilo razmerje v plavžnem plinu med CO in CO₂. Plavžarji namreč želijo povečati s primerno pripravljenim vsipom in dobro konstrukcijo profila plavža indirektno redukcijo. S tem na eni strani dosežemo nižjo porabo koks in manjšo količino plavžnega plina in na drugi strani povečamo v plavžnem plinu komponento CO₂ in zmanjšamo komponento CO.

Novi kavperji so projektirani tako, da je možno s plavžnim plinom, ki ima kalorično vrednost 880 Kcal/Nm³, doseči v venčni cevi pred pečjo temperaturo 950°C. V kolikor bi nam to ne uspelo, bomo seveda morali ali obogatiti plavžni plin z butanom, ali uvajati v gorilni jašek skozi MORTON zaklop mazut s posebnimi gorilci.

Kar zadeva gorilce, so obstoječi premajhni, poleg tega nimajo nobene regulacije za zmes zrak — plin. Zaradi tega bodo na rekonstruiranih kavperjih dodali nove večje

Moderni kavperji z zunanjim izgorevanjem

postopek, ki zahteva visoke temperature. Poleg novega kavperja bomo postavili še en dimnik iste velikosti kot je obstoječi, ker samo na ta način lahko zagotovimo zadosten vlek.

Kavperji imajo glavno vlogo pri tehnologiji surovega železa in je zato nujno, da malo bolj poznamo njihov razvoj.

Če prebiramo zgodovino ogrevalnih naprav za zrak za plavže, vidimo, da prvi poskusi na tem polju pripadajo Angležem. Nekako v začetku 19. stoletja je Anglež NEILSON poskušal ogrevati zrak na poti do pihalic plavža. Njegov patent sega v leto 1828.

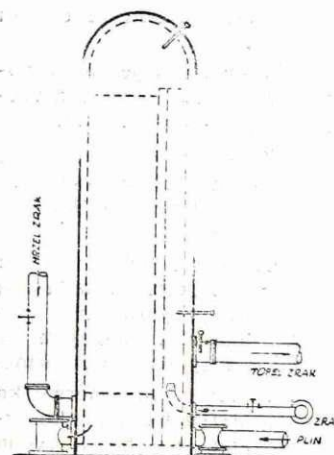
Prvotno so ogrevali zrak v cevovodih, ki vodijo od turbopihal k pihalicam in kas-

zi katere so vpihovali zrak v plavž.

Korak naprej je napravil FABER-BU FAUR, ki je začel izkoriščati plamen plavžnega plina.

Na ta način je bilo možno dobiti temperature okoli 370°C in kasneje 540°C pri modernih rekuperatorjih. Tu pa se tudi pojavi meja, ki je ni bilo možno več prekoračiti s tem načinom ogrevanja. Pri teh temperaturah imamo namreč težave zaradi kvalitete materiala in pri povezavi cevovodov.

V letu 1856 je SIEMENS uvedel način regenerativnega kurjenja, ki ga je COWPER v letu 1857 uporabil pri sistemu ogrevanja zraka za plavž. To pa je bistveno vplivalo na razvoj ogrevalcev zraka in na možnosti, ki za-

SCHEMA COWPERIA

gorilce in avtomatsko regulacijo zmesi zrak — plin. Istočasno bomo lahko regulirali tudi kupolno temperaturo z dodajanjem zraka.

Vžig mešanice v zgorevnem jašku bo avtomatičen z aparatom Honeywell. V cevovod plavžnega plina pred gorilcem bo nameščena varnostna loputa, ki bo prekinila dotok plavžnega plina

h gorilcu v primeru če oženj v zgorevni jaški ugasne, ali če pride do prekinitve električnega toka. Na ta način je onemogočen izstop plavžnega plina pri gorilcu v atmosfero. Znamo nam je, kakšne in kako hitre so posledice vdihavanja plavžnega plina. Varnostna loputa se odpre po določenem vrstnem redu in gorilec ne more ponovno začeti obrato-

gularijsko loputo. Po rekonstrukciji bo vgrajena samo ena loputa in to v cevovodu takoj za turbometriliom. Ta bo služila za regulacijo.

Kavperji bodo višji za 6 metrov. Samo na ta način bomo lahko zadovoljili naše potrebe.

Po daljših razgovorih med železarnami in industrijo proti ognju odporne opeke je bilo odločeno, da prevzamemo

Za prvi rekonstruirani kavper imamo opeko naročeno pri firmi Didier. Za pogoje, ki bodo vladali v kavperju, mora biti opeka izredno kvalitetna. Na kvaliteto pa ne vpliva samo kemični sestav, ampak tudi tehnološki postopek, po katerem to opeko izdelujejo. Najbolj obremenjena je opeka, vgrajena v jaško za zgorevanje, v kupoli in prvi četrtini satovja.

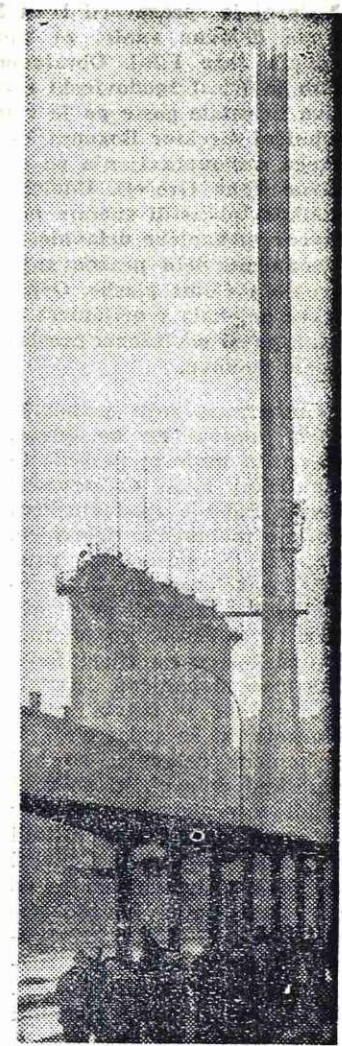
problem nabave za v naprej. Tovarna Arandelovac ima namreč na razpolago kvalitetni šamot, ki odgovarja zahtevanim normam za tovrstno opeko. Z dobavo opeke za kavperje v Zenici (3 kavperji kompletno) in na Jesenicah (1 kavper) pri firmi Didier, je bila sklenjena tudi licenčna pogodba za izdelavo takšne opeke med tovarno Arandelovac in firmo Didier. Na ta način nam ne bo treba po nepotrebnem trošiti deviz. Cena celotne opeke za izdajo 1 kavperja teže 584 ton znaša okoli 75.000 — 80.000 dolarjev.

Dodatno armaturo, ki jo moramo nadomestiti ali zamenjati, nam je dobavila firma Zimmermann-Jansen. Pripadajoča avtomatika in regulacija sta znamke »Honeywell« in »Hartmann & Braun«. Pripomniti moram še to, da je tudi obstoječa armatura in regulacija iste firme in tako ne bo nepotrebnih stroškov in težkoč.

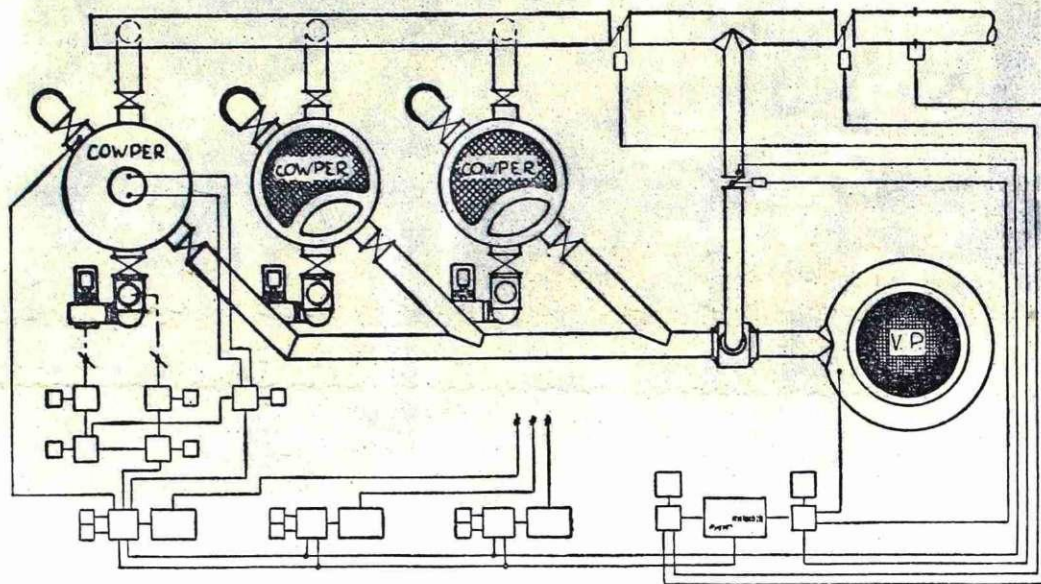
Opeko bomo dobili do konca marca, tako da lahko računamo z začetki del na rekonstrukciji kavperjev v maju ali aprilu 1966. Seveda moramo pri tem upoštevati še dela, ki jih moramo opraviti sami; predvsem dela na spremembi cevovodov.

Da bo rekonstrukcija izveže vzporedno z deli na kavdeni v krajšem času, bomo perju št. 5 zamenjali ali dodali maksimalno število delov. S tem upam, da bomo

vplivali na delo obstoječih kavperjev.
dipl. inž. Lado Sketa

Takšni so naši kavperji

HEMA SODOBNE AVTOMATSKE REGULACIJE

vati, dokler ni ves potek kurjenja varen in so odpravljene morebitne napake.

Pri sedanjem stanju imamo na vsakem kavperju pred vstopom hladnega zraka re-

nov tip opeke za vložek kavperjev. Ta opeka se imenuje Guerin-opeka in sicer po Francozu, ki je to opeko z uspehom uvedel že pred leti.

Za enak sistem izdajavanja satovja se je odločila tudi železarna Zenica.

V zvezi z uvajanjem novega sistema izdaje jaška in satovja smo istočasno rešili

KISIK V MARTINARNI

Za pospešenje taljenja in oksidacijo v SM peči v svetu že nekaj let uporabljajo kisik. Pri nas smo vpihovali kisik za pospešenje oksidacije skozi cevi v vratih peči. Na ta način smo ga porabili okrog 12 m³ za vsako tono jekla.

Za hitrejše taljenje vložka dodajamo kisik v plamen. Ta kisik močno poveča temperaturo plamena. Običajni način je, da vpihujemo kisik skozi cev pod plamenom v količini 20 % kisika, ki ga dobiva peč v obliki zraka za zgorevanje. Še boljše je vpihovati kisik skozi kopja, ki so nameščena v oboku peči. Seveda je treba imeti dovolj prostora nad pečjo, ker je treba ta kopja, kadar ne pihamo kisika, izvleči iz peči. Pri nas so žerjavi nad pečmi približno oboka in tega ne moremo izvesti brez večjih stroškov.

Prejšnji teden smo začeli postopoma priključevati posamezne SM peči na nov dovod kisika. Skozi gorilce lahko porabimo 32 m³ kisika na tono jekla. Ker je treba točno določiti postopek, delamo zaenkrat z 20 m³ kisika na tono jekla.

Proizvodnost se lahko v zelo ugodnih pogojih poveča za 40 %. Računati pa je treba, da so vse ostale naprave in potek dela tak, da pač to svojo proizvodnost lahko doseže. Ker smo pri nas že prej pospeševali oksidacijo s kisikom, smo delno proizvodnost že povečali.

Zavedati se moramo, da nam lahko kisik pomaga res

samo pri taljenju in oksidaciji, da pa moramo ostale pogoje doseči z boljšim delom. Če želimo, da bomo imeli koristi, moramo:

- že na začetku zakladanja kuriti peč z največjo dovoljeno količino goriva in kisika;
- kurjenje reverzirati v začetku vsakih 10 minut, dokler niso komore prevroče, nato vsakih 5 — 6 minut;
- na levo in desno stran peči zalagati težko staro železo;
- uravnavati kot gorilca v odvisnosti od višine vložka;
- zalagati peč kar se da hitro, če predvidevamo zakasnitve pa nujno zmanjšati količino goriva in kisika;
- takoj izdelati nasip na vratih;
- ugotoviti najboljši čas vlijanja grodlja — vložek mora biti dobro ogret;
- kontrolirati temperaturo komor po vlijanju grodlja in večkrat med rafinacijo;
- dodati apno takoj pred pihanjem s cevjo;
- najbolje je, če dodamo tudi rudo v času pihanja kisika.

Jasno je, da morajo posade livne jame postaviti kokile. Če je tam ovira, potem kisik ne more dati svojega učinka

Zelo potrebno je poudariti, da je delo s kisikom nevarno, če ni strokovno opravljeno. Zato je nujno, da upravlja s kisikom samo tisti, ki je

usposobljen za to. Upoštevanje varnostnih navodil je osnovnega pomena za varno delo.

S. Č.

Prejšnji teden so priključili posamezne SM peči na nov dovod kisika

Železarski globus

MADŽARSKA — Madžarska železarna v Dunajvarosu je sklenila z zahodnonemško železarno v Salzgritterju sporazum, da bo zahodnonemška železarna proizvajala varjene cevi iz vroče valjanih trakov, dobavljenih iz madžarske železarne. Cevi bodo uporabili na Madžarskem za izdelovanje cevovodov za transport zemeljskega plina.

ZAHODNA NEMČIJA — V železarni Bremen, zahodnonemške družbe »Klöckner-Werke AG« je pričela obratovati pred kratkim nova elektrolitska naprava za proizvodnjo bele pločevine. Ima proizvodno zmogljivost 15.000 ton na mesec, največjo hitrost 360 metrov na minuto in lahko prevleče s kositrom trakove široke do 1.050 mm in debele 0,15 do 0,50 mm.

ZDA — V železarni Gary, zvezna državna Indiana, ki pripada železarski družbi »United States Steel International«, je pričela obratovati nova valjarna debele pločevine. V tej valjarni lahko izdelujejo pločevino do največje širine 5.000 mm in teže 27,2 tone.

V soboto, 18. decembra, je sindikalni odbor mehanične delavnice organiziral proslavo ob 75-letnici obstoja in obratovanja mehanične delavnice. Proslava je bila v hotelu »Jelovica« na Bledu.

Najprej je spregovoril Ivan Mežnarc, predsednik delavskega sveta delovne enote, za njim pa predsednik sindikalnega odbora Jože Filej. Obratovodja mehanične delavnice Boris Puh je orisal zgodovinski razvoj obrata, zbrane člane kolektiva in ostale goste pa je v imenu uprave podjetja pozdravil tehnični direktor Bogomil Homovec, v imenu organov delavskega samoupravljanja pa predsednik delavskega sveta železarne Tone Grošelj. Udeleženci proslave so z enominutnim molkom pačastili spomin padlih partizanov, nekdanjih sodelavcev mehanične delavnice.

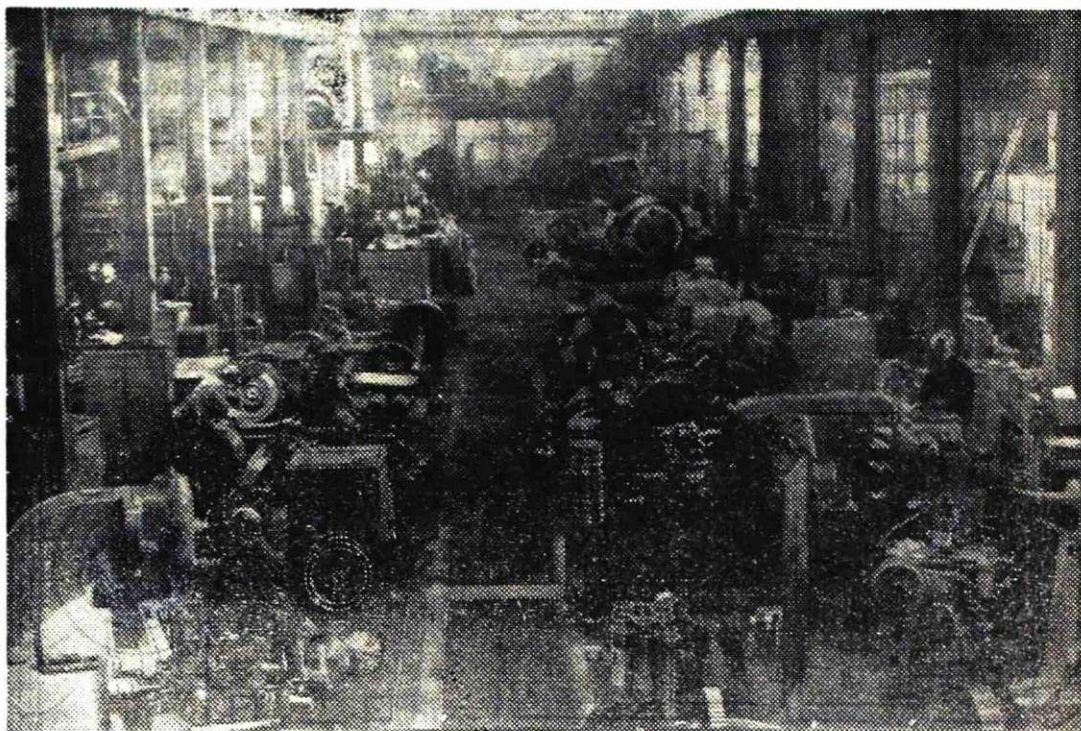
Uvodnemu delu praznovanja je sledila zabava s plesom ob zvokih prijetne glasbe. Organizatorji so poskrbeli, da je proslava potekala v prijetnem razpoloženju, v zgodnjih jutranjih urah pa so udeleženci proslave s prijetnimi vtisi odšli spet na svoje domove.

Ob praznovanju pomembnega jubileja ne bo odveč, če našim bralcem posreduje mo nekaj misli obratovodje Borisa Puha o zgodovinskem razvoju mehanične delavnice. Najprej je opozoril na prve začetke železarstva in omenjal prvo mehanično delavnico še iz časov, ko je imel Ruard fužine na Stari Savi. Takratna mehanična delavnica je bila v stavbi poleg Markota, ki še sedaj stoji. V mehanični delavnici so bili zaposleni delavci, ki so prej delali v proizvodnji, vendar so imeli dovolj smisla tudi za ročne spretnosti. Dodelili so jih k vzdrževalcem in so postali najboljši kovači, pozneje pa tudi strojni ključavničarji. Na primitivnih strožnicah so delali tudi strugarji. Torej smo še pred mnogimi leti imeli na Stari Savi ljudi, ki jim je bila zaupana specialna naloga, da so skrbeli za nemoteno obratovanje metalurških obratov. Nato je opisal razmere ob ustanovitvi Kranjske industrijske družbe in dejal, da je mehanična delavnica začela z obratovanjem pred 75. leti v stavbi, ki še danes služi svojemu namenu. V takratni stavbi, ki je bila

dolga 60 m in široka 22,5 m, so bili poleg strugarjev in ključavničarjev tudi kleparji, tesarji in instalaterji. V prvih desetih letih so že montirali eno veliko, tri srednje in osem malih strožnic, dva šepinga, tri velike skobelne stroje, dva rezkalna stroja, tri vrtnalne stroje, en stenski vrtnalni stroj in dva mala vrtnalna stroja. V isti stavbi je bila tudi strugarna valjev, kjer sta bili po dve veliki, srednji in mali strožnici ter dva stroja za rezkanje deljic.

Leta 1929 sta kupila delnice od Italijanov jeseniških in javorških obratov brata Westen iz Celja. Kmalu sta ugotovila rentabilnost investicij. Da bi lahko namestili nove obdelovalne stroje, so podaljšali prvotno stavbo mehanične delavnice še za 20 metrov proti livarni, kjer so dobili svoj prostor mizarji, ker je v letu 1932 pogorela stara mizarina. Tudi strugarna valjev se je morala umakniti na Javornik v prostore, s katerimi razpolaga še danes. V letih 1930 in 1932 so za potrebe mehanične delavnice nabavili naslednje stroje: stroj za ozobljenje (uni-

75 let naše meha

V mehanični delavnici so v zadnjih letih dobili precej novih strojev

vezalni), Bhrwerk, skobelni stroj in eno srednjo strožnico. Ko sta začela obratovati plavža in smo na Jesenicah začeli taliti rudo iz Bosne, so se povečala naročila in tudi strojni park. Mizarji so dobili nov delovni prostor, ključavničarjem pa so dodelili prostore, ki jih imajo še danes. Takrat je mehanična delavnica dobila še 4 male strožnice, vrtnalni stroj Rabo-

Ob osvoboditvi je imela mehanična delavnica precej dobrih naprav in strojev, predvsem pa sposoben kader, ki je žrtvoval ves prosti čas, zavedajoč se, da si bomo ustvarili boljše življenjske pogoje. Vse do leta 1955 so pomagali pri modernizaciji podjetja. Vzdrževanje metalurških naprav, od katerih smo zahtevali vedno večjo

spiralnih svedrov, univerzalni odvalno rezkalni stroj do $D_1 = 2000$ mm, $m = 22$ mm, veliki horizontalni vrtnalni stroj, veliko moderno strožnico in moderne stroje za brušenje vidinja nožev.

S stroji, kakršne ima danes mehanična delavnica, lahko izdelajo vse, kar je potrebno za redno vzdrževanje, in v najkrajših možnih rokih, včasih tudi preko noči.

Prijetno razpoloženje v hotelu Jelovica na Bledu

ma in dva velika skobelna stroja.

Podatki torej kažejo, da so kapitalistični gospodarji hkrati s povečanjem proizvodnih kapacitet tudi skrbeli za kapacitete vzdrževanja in za kvalitetni strokovni vzdrževalni kader. Ta naloga za nekdanje kapitaliste med obema vojnoma ni bila težka, saj so v času velike konjunkturo kljub mestnim dobičkom lahko dobro plačevali svoje delavce.

proizvodnjo, ni bila lahka naloga. Vzporedno je bilo treba pomagati pri izgradnji novih predelovalnih obratov, valjarne debele pločevine, kavperjev in pri modernizaciji valjarne tanke pločevine. V tem času je dobila mehanična delavnica veliko naročil za redno vzdrževanje naprav. L. 1960 so dobili nekaj novih strojev in sicer: vertikalni brusilni stroj, brusilni stroj

VLOGA DELAVSKIH ORGANIZACIJ MEHANIČNE DELAVNICE

Predsednik sindikalnega odbora Jože Filej, je v svojem pozdravnem govoru omenil položaj delavcev v tistih časih, ko je nastajala nova industrija in je bilo večje število delavcev koncentriranih na enem mestu. To so bili v glavnem ljudje, ki so se preživljali izključno z de-

Jože Filej je govoril o uspehih delovnega kolektiva mehanične delavnice

nične delavnice

Delovnemu kolektivu mehanične delavnice je ob jubileju čestital tudi predsednik delavskega sveta železarne Tone Grošelj

lom svojih rok. Namen lastnikov tovarna je bil, da iz delavcev izsilijo čim več v korist lastnih profitov. Niso izbirali sredstev, zmanjševali so plače, podaljšali delovni čas in prepovedali svobodo shajanje delavcev itd. Toda sila rodi proti silo, in delavci, ki so sodelovali v naprednih delavskih gibanjih, so bili v stalni borbi z delodajalci. Tov. Filč je govoril še o položaju na Jesenicah in dejal, da je bila večina delavcev strnjena okoli svoje organizacije SMRJ, medtem ko so delodajalci v svojih organizacijah lahko zbrali le manjše število delavcev. Delavske organizacije so imele svoje zaupnike, ki pa delodajalcem niso bili po volji. Tudi v mehanični delavnici so imeeli delavske organizacije, omeniti pa je treba Cirila Bukovnika, Jožeta Vrhovnika, Maksa Gerdeja, Viktorja Zaveljcina in druge, ki so bili na čelu delovnih organizacij.

Tudi med NOB je kolektiv mehanične prispeval velik delež. Na spominski plošči imajo napisanih 23 imen padlih sodelavcev, še posebej pa je treba opozoriti na narodnega heroja Matija Verdnika, Andreja Prešerna, Ruperta Kiršnerja. Veliki krvni davek je dokaz, da je kolektiv mehanične delavnice po svojih močeh pripomogel k končni zmagi in izgonu okupatorja iz naših krajev.

Med važnejše dogodke v zadnjih povojnih letih je treba prišteti ustanavljanje organov delavskega samoupravljanja, predvsem zaradi potreb po demokratičnem upravljanju. Na tej osnovi smo leta 1950 v železarni in nato še v posameznih obratih izvolili prve delavske svete. Nismo pozabili tudi na skrb za delovnega človeka, kajti zavedali smo se, da je lahko le zdrav človek dober proizvajalec. Vzporedno s političnim delom in gospodarskim razvojem se je razvijala tudi

skrb za kulturno in športno udejstvovanje. Zato je v mehanični delavnici nekaj odličnih kulturnih delavcev ter reprezentantov iz različnih športnih področij. Skrb za delovnega človeka se odraža tudi na ta način, da železarna kot celota omogoča mnogim našim delavcem, da preživijo dopust ob morju ali kje drugje, naša skupna naloga pa je, da te pridobitve še razširimo in jih ohranimo.

PROIZVODNJA IN VZDRŽEVANJE, DVE POMEMBNI IN NERAZDružLJICI DEJAVNOSTI V ŽELEZARNI

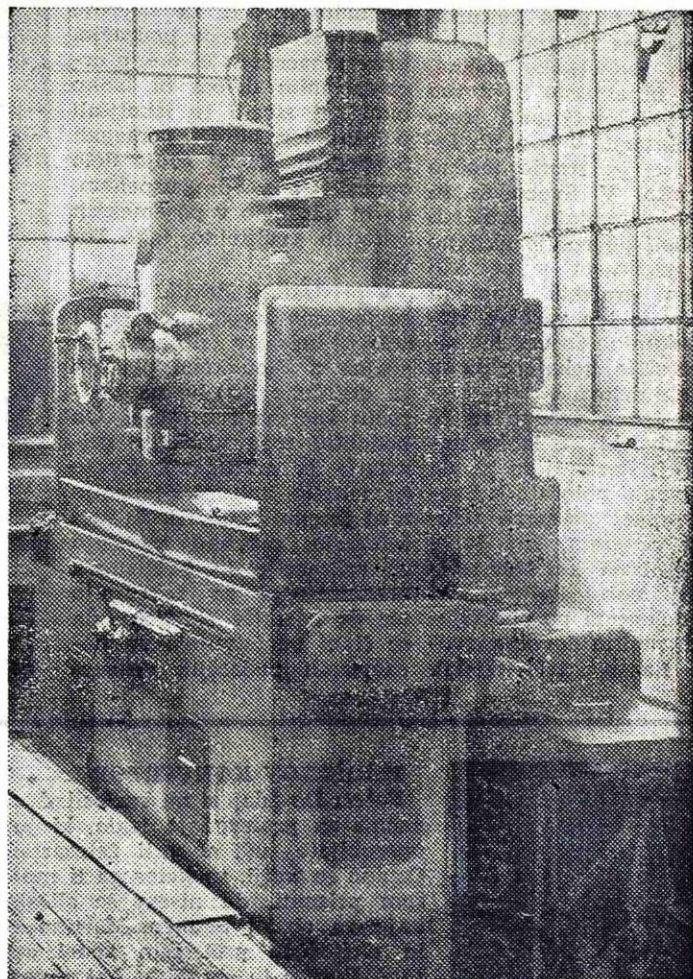
Delovnemu kolektivu mehanične delavnice je ob delovnem jubileju čestital tudi predsednik delavskega sveta železarne Tone Grošelj. V svojem pozdravnem govoru je poudaril, da ima kolektiv mehanične delavnice za raz-

voj železarne izreden pomen, saj ni stroja in naprave v obratih, kjer ne bi bili pri montaži in vzdrževanju navzoči tudi vzdrževalci. Moderna in sodobna proizvodnja, kakršno pričakujemo od rekonstrukcije, narekuje tudi bolj zahtevno vzdrževanje. Odgovornost za strokovno opravljeno popravilo ali za kvaliteto izdelavo posameznih delov se je zelo povečala, kajti za naše stroje in naprave smo prispevali veliko milijard. Ves denar, ki smo ga vložili na nove stroje, se bo bogato obrestoval le, če bo proizvodnja takšna kot smo jo pričakovali ob začetku rekonstrukcije. Proizvodnja in vzdrževanje sta dve nerazdružljivi dejavnosti, ki ne morata ločeno druga od druge obstojati. Kolektiv mehanične je odigral pomembno vlogo, za to pa se moramo zahvaliti generacijam, ki so se v 75 letih razvoja zvrstile za skobelniki, strožnicami, rezkalnimi stroji, v turbinskih jaških, pri pečeh in na vodilnih mestih, ko so bogate

izkušnje posredovale vam, ki danes nadaljujete z delom in tradicijo.

Obratoovdja mehanične delavnice je opisal razvojno pot obrata

Vertikalno-horizentalni stroj za ravno brušenje površine do 430 x 1200 mm

Tudi v livarni v hladni valjarni že delajo za prihodnje leto

Vedno več je delovnih enot, ki že delajo za prihodnje leto. Razen plavžarjev so se tem delovnim enotam 22. decembra pridružili še sodelavci iz sive livarne. V jeklolivarni so plansko nalogo izpolnili že 25. septembra, v kovinolitarni pa 4. decembra. Tako je delovni kolektiv livarne v celoti proizvedel 12.680 ton izdelkov, kolikor je predvideval družbeni plan.

Ob zaključku redakcije današnje številke smo zvedeli, da je lnti družbeni plan za leto 1965 izpolnil tudi delovni kolektiv hladne valjarne. Njihova planska naloga je znašala 25.000 ton.

Na centralni pripravi dela so nam povedali, da je do vključno 22. 12. 1965 delovni kolektiv železarne izpolnil plan s 97,4 %.

Iz prvih dni mehanične delavnice

Tudi kulturna rekreacija naj bo v železarni dobro organizirana

O problemih kulturno-prosvetne dejavnosti, z drugimi besedami duševne ali kulturne rekreacije, smo se pogovarjali pred nekaj dnevi najprej z referentom za rekreacijo Viktorjem Krevsljem, nato pa še na kratkem posvetu v prostorih Izvršnega odbora sindikalne organizacije. Razgovora so se udeležili: Stane Torkar, predsednik komisije za kulturo in prosveto pri sindikalni organizaciji in član te komisije Jože Torkar s plinske in vodne energije ter referenti za kulturno-prosvetno dejavnost pri sindikalnih odborih Rafael Ortar iz martinarne, Jože Drolc iz mehanične delavnice Jesenice in Štefan Lepša iz Javornika I.

Najprej smo ugotovili, da smo imeli pred vojno in v prvih letih po osvoboditvi na Jesenicah zelo razgibano kulturno dejavnost. To so bili časi, ko so delavci iz posameznih obratov naše železarnice množično peli v pevskih zborih, igrali na amaterskih odrih, sodelovali v instrumentalnih orkestrih in godbah, hodili na predavanja itd. Skoraj ni bilo kulturne dejavnosti na področju jeseniške in radovljiške občine, kjer ne bi aktivno in z vso vnemo sodelovali tudi jeseniški železarji. V zadnjih letih pa se je stanje močno spremenilo. V Svobodah in kulturno-prosvetnih društvih vedno bolj pogrešajo aktivne člane, predvsem v pevskih zborih, v igralskih skupinah itd. Prav iz teh vzrokov nekatere skupine že več let samo životarijo, nekatere pa so prenehale delovati.

Ce bi iskali vzroke za te spremembe, bi jih lahko našli precej. Razumljivo je, da k spremembi položaja v Svobodah precej prispeva televizijski program, saj je v naši občini več kot 1000 televizijskih sprejemnikov, ki našim delavcem po opravljenih dnini nudijo dovolj razvedrila. Razen televizijskih

cijske dejavnosti. Zakaj ne bi nekaj podobnega storili tudi na področju kulturne rekreacije.

Z dobro voljo ter s posluhom za kulturno-prosvetno delo bi tudi v naši železarni

lahko že imeli poklicnega organizatorja, ki bi s člani posamezne komisije lahko pripravil ustrezen program. Le-ta bi moral biti tako sestavljen, da bi delovne kolektive v posameznih enotah stimuliral

za vključevanje sodelavcev na razna področja kulturne ali duševne rekreacije. Tudi ne bi bilo prav, če bi pri sestavljanju takšnega programa vnaprej določali število ansamblov, ki naj bi jih po posameznih enotah organizirali ali obnovili. Kolektivi posameznih delovnih enot v železarni naj bi imeli pri izbiranju možnosti za udeležbo na tem področju proste roke in bi se odločili za takšne oblike, za katere ima-

V valjarnah bi se čili spet za druge turne rekreacije. oziroma strokovni ansamblov, ki bi ji vi programa v žele novili, bi zaupali železarna pa bi o trebna sredstva. morda le ena oblik, s katero bi p turno-prosvetno d naši železarni in magali Svobodam po daljšem presled ko aktivne kot pr Udeleženci raz predlagali, da bi v njih delovnih enotah železarni izvedli r da bi se sodelavci lcčili za oblike r dejavnosti, ki bi l samezne delovne bolj primerne in

Na številnih proslavah nastopajo tudi pevski zbori in godbe na pihala. V zadnjem obdobju marsikje manjka mladih ljudi, ki naj bi nadaljevali s dolgoletno tradicijo

Številni naši sodelavci sodelujejo v igralskih skupinah, kjer so uprizorili Finžgarjevega »Divjega l

jo največ možnosti za uspešen razvoj. Tako bi na primer v talincah lahko imeli kvaliteten pevski zbor, če ugotovijo, da je v livarni, šarnotarni, na plavžu in martinarni dovolj dobrih pevcev. Izvršni odbor organizacije je letih preko svoje okviru danih pog kušal napraviti č bi naši sodelavci enot imeli priliko,

16. nadaljevanje

12. KISIKOV KONVERTOR

Peter: Do zdaj si mi razložil dva načina za proizvodnjo jekla, ki ju uporabljate tudi v vaši železarni. Ostane še tretji, za katerega ti moram priznati, da nisem še slišal, kajti za obstoj Siemens-Martinove in električne peči sem vedel že prej. Prosim te, da mi še kaj poveš o tem tretjem načinu.

Oče: Ko se bova v prihodnjih dneh pogovarjala o zgodovini železarstva, boš slišal, da je Siemens-Martinova peč stara približno 100 let in obločna električna peč okoli 60 let. Tretji postopek, ki ga bova obravnavala danes, pa so razvili železarski strokovnjaki šele v letih po drugi svetovni vojni. Prve naprave so pričele obratovati v železarnah po letu 1950. To je kisikov postopek za proizvodnjo surovega jekla, samo napravo pa imenujemo kisikov konvertor.

Peter: V šoli sem se učil, da je kisik sestavni del zraka in sicer ti lahko povem tudi številke. V zraku je približno 21 % kisika, 78 % dušika in 1 % še nekaterih drugih plinov.

Oče: Vidim, da ne hodiš zaman v šolo, ker je procentualna sestava zraka, ki si jo povedal, točna. Pri tem postopku za proizvodnjo surovega jekla ne potrebujemo niti go-

riva niti električnega toka, temveč samo čisti kisik.

Peter: Do zdaj si mi še vedno vse lepo razložil, kar mi ni bilo znano. Poznam razna goriva, ki jih potrebuje železarska industrija, iz šole, tudi vem, da proizvajamo električni tok v vodnih ali toplotnih centralah. Za kisik pa res še nisem slišal, kako ga dobimo iz zraka.

Oče: Postopek za proizvodnjo kisika zahteva zelo obširne in zapletene naprave, vendar ti bom skušal to na kratko in poenostavljeno razložiti. Zrak je kot več normalno v plinastem stanju in prav tako tudi njegova glavna sestavna dela kisik ter dušik. Če posamezne pline, torej snovi v plinastem stanju, zelo ohladimo na nizko temperaturo, preidejo v tekoče stanje, torej dobimo iz plina tekočino.

Peter: To je verjetno podobno kot voda in vodna para. Če prekorači temperatura vode 100° C, potem se spremeni v plinasto stanje — paro. Ko pa temperatura spet pade pod to mejo, se para ponovno utekočini in spremeni v vodo.

Oče: Kar dobro si razumel. Razlika med kisikom in dušikom, ki sestavljata zrak in vodno paro je samo v tem, da je za utekočinjenje kisika in dušika potrebna znatno

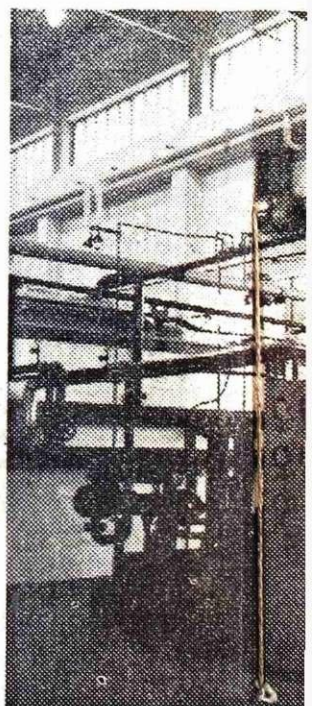
nizja temperatura kot pri vodni pari. Temperatura, pri kateri se kisik spremeni v tekočino, je — 183° C in dušik pri — 195° C, če je pritisk normalen, če pa je večji, je lahko ta temperatura tudi višja.

Peter: To sta pa tako nizki temperaturi, da si ju težko predstavljam. Saj je pozimi že pri — 15° C tako mrzlo, da me pošteno zebe, če nisem res dobro oblečen.

Oče: Res sta to zelo nizki temperaturi, ki ju lahko dosežemo samo v posebnih napravah. Vendar bistveno pri tem za proizvodnjo kisika je razlika med temperaturo utekočinjenja kisika in dušika. Če ohlajamo zrak postopno do temperature, kjer se utekočini kisik, bo ostal dušik, ki ima temperaturo utekočinjenja nekoliko nižjo, še vedno v plinastem stanju. S tem načinom lahko ločimo v zraku dušik in kisik in to je osnova proizvodnje kisika. Seveda so za izvajanje tega postopka in ohlajevanja potrebne posebne zapletene naprave, katerih opis ne spada v ta najin razgovor. Omenil bi samo še to, da imenujemo obrat, v katerem proizvajamo kisik, kisikarno. Na sliki vidiš njeno notranjost s celo vrsto različnih ventilov, merilnih instrumentov in drugih naprav.

Peter: Osnovni princip nje kisika mi je jasen. Kisikarno tudi v vaši želez

Oče: Do sedaj smo imeli

Notranjost nove kisikarn

rnah bi se lahko odlo-
t za druge oblike kul-
rekreacije. Tehnično
strokovno vodenje
lov, ki bi jih na osno-
rama v železarni usta-
bi zaupali Svobodam,
na pa bi odobrila po-
sredstva. To bi bila
le ena od možnih
katero bi poživili kul-
rosvetno dejavnost v
leznarji in hkrati po-
Svobodam, da bi bile
sem predledku epet ta-
vne kot pred leti.

ženci razgovora so
ali, da bi v posamez-
vnih enotah ali v vsej
ni izvedli referendum,
e sodelavci lahko od-
a oblike rekreacijske
vsti, ki bi bile za po-
e delovne enote naj-
imerne in učinkovite.

dajo gledališke predstave ter
koncerte, resne in zabavne
glasbe. V ta namen je bilo
odkupljenih precej predstav,
razen tega pa so referenti za
kulturno-prosvetno delo pri
sindikalskih odborih našim
sodelavcem večkrat ponudili
primerno čtivo (brošure, knji-
ge in celo zbirke knjig). Ude-
leženci razgovora so še opo-
zorili na delovni kolektiv
martinarne, ki je ob razume-
vanju obratovodstva in osta-
lih merodajnih ljudi uspel
organizirati sredi letošnjega
poletja pevski zbor, ki je do-
segel že nekaj lepih uspehov.
Zanimivo je, da pevci tudi
sami zbirajo sredstva za mo-
rebitni izlet ali gostovanje
izven Jesenice. Seveda bodo
morali dobiti pomoč tudi od
drugod, če bodo hoteli svojo
nalogo izpeljati do kraja.

da ob vsestranskem razume-
vanju merodajnih ljudi v že-
lezarni, predvsem v delovnih
enotah. Sredstva, ki smo jih
doslej namenili za kulturno-
prosvetno rekreacijo, niso za-
doščala za vse potrebe, naj-
manj pa za dobro organizi-
rano in načrtno delo. Če bo-
mo hoteli napraviti na tem
področju čim več, potem sam
program ne bo pomenil mno-
go, potrebna bodo denarna
sredstva, na drugi strani pa
tudi veliko dobre volje ter
organizacijskih sposobnosti
vseh, ki bodo sodelovali in
pomagali pri nadaljnjem raz-
voju kulturno-prosvetne re-
kreacije v železarni.

V kolikor bomo napredovali
tudi na tem področju, potem
se bo spremenilo tudi raz-
merje pri razdeljevanju sred-
stev in izredno plačanih dop-
ustov za športno rekreacijo
na eni strani in kulturno re-
kreacijo na drugi strani. V
ilustracijo naj povemo, da je
bilo v desetih mesecih letoš-
njega leta v naši železarni
odobrenih 3.267 dni izredno
plačanega dopusta, ki ga je
koristilo 284 članov kolekti-
va. Na kulturno-prosvetno
dejavnost odpade komaj 11,3
odstotka izkoriščenih izredno
plačanih dopustov. Tako so
v tem času gledališčniki iz-
koristili 117 dni dopusta, an-
sambel narodnih plesov Svo-
bode Jesenice 95 dni, godba
na pihala 42 dni, za filmsko
vzgojo pa je bil izkoriščen
samo 1 dan. V celoti je v tem
času koristilo izredni plačani
dopust 62 članov našega ko-
lektiva, ki se udeležujejo v
eni izmed naštetih aktivno-
sti.

Delavski svet železarn je
na redni seji dne 7. maja
odobril tudi sredstva za re-
kreacijo iz sklada skupne po-
rabe. Posebna komisija pri
Izvršnem odboru sindikalne
podružnice je ob razdeljeva-
nju teh sredstev odločila, da
za rekreacijo in izlete odobri
10.500.000 dinarjev in 1.800.000
dinarjev za medobratne

sportne tekme. Komisija za
kulturo in prosveto pri Iz-
vršnem odboru sindikalne or-
ganizacije je letos razpolaga-
la s 500.000 dinarji. S tem de-
narjem je odkupovala gleda-
liške predstave, koncerte in
tako omogočila brezplačen
ogled teh predstav našim so-
delavcem. Razen tega je ko-
misija iz teh sredstev naba-
vila tudi razno literaturo itd.
Poleg teh sredstev je že ome-
njena komisija namenila za
vse proslave 2 milijona di-
narjev ter za kritje stroškov
proslave ob 20-letnici osvobo-
ditve in 30-letnici stavke še 2
milijona dinarjev. Manjše
zneske so sprejeli še: DPD
Svoboda, Šahovsko društvo,
Ljudska tehnika, Hortikulturno
društvo Jesenice, upoko-
jenci iz Zirovnice itd. Toliko
o sredstvih, namenjenih za
rekreacijo v letošnjem letu.

Ob zaključku našega razgo-
vora smo načeli tudi vpraša-
nje, kako bi v razne oblike
kulturne rekreacije v železar-
ni ter v sekcije, ki jih imajo
posamezne Svobode v jese-
niški občini, vključili tudi
samske delavce, ki stanuje-
jo v samskih domovih naše
železarn. To so skrite rezerve,
ki jih še nismo odkrili. Samo
v samskem domu na
Koroški Beli stanuje 100 mla-
dih ljudi, ki po opravljenem
delu v železarni ne vedo, kaj
bi počeli in kako bi čim bo-
lje izkoristili svoj prosti čas.
Po drugi strani pa prav na
Javorniku primanjkuje mla-
dih telovadcev, pevcev itd.
S pomočjo organizatorja kul-
turno-prosvetnih dejavnosti v
železarni in z razumevanjem
sami samskih delavcev bi
lahko marsikaj storili in na-
predovali. Morda bi kazalo
v naših samskih domovih usta-
noviti posebne organe, ki bi
pomagali pri reševanju teh
problemov in vključevanju
mladih ljudi v različne obli-
ke rekreacijske dejavnosti.

Uvodoma smo omenili pro-
gram rekreacijske dejavnosti
v posameznih delovnih eno-

tah. V kolikor bi ob vsestran-
v delovnih enotah v te na-
ski pomoči in razumevanju mene
odvajali 1 odstotek
teh sredstev približno tako kot
jih odvajajo za oddihe.

Če hočemo napraviti kra-
tek zaključek, potem naj še
enkrat poudarimo, da smo v
današnji reportaži hoteli opo-
zoriti na pomen kulturne re-
kreacije, ki doslej v železar-
ni ni bila načrtna in organi-
zirana. Za izboljšanje stanja
imamo na razpolago več
možnosti in oblik, ki jih
bo treba izkoristiti. S tem bo-
mo tudi prispevali, da delo v
naših Svobodah in prosvet-
nih društvih kljub števil-
nim drugim možnostim ne bo
zamrlo. Če bomo sestavili do-
ber program in ga tudi do-
sledno izvajali, potem bo tu-
di v naših delovnih enotah
življenje bolj pestro in raz-
gibano

-or

gralskih skupinah. Takšno skupino imajo tudi v Ži-
a »Divjega lovca«

ni odbor sindikalne
acije je v minulih
eko svoje komisije v
danih pogojev poiz-
napraviti čim več, da
sodelavci iz delovnih
eli priliko, da si ogle-

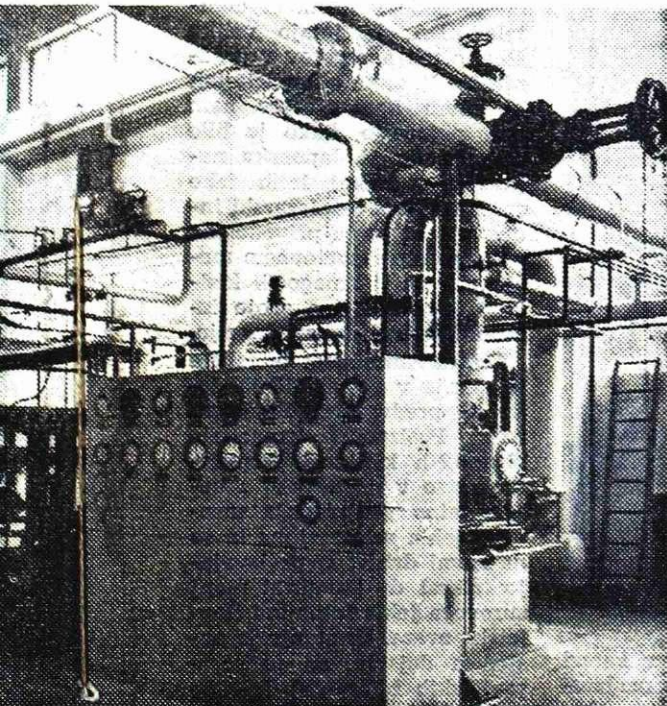
Martinarji vabijo k sodelo-
vanju tudi ostale sodelavce iz
sosednih obratov, nobena taj-
nost pa ni več, da bi lahko
zbor razširili in morda v bliž-
nji prihodnosti ustanovili
pevski zbor železarjev, seve-

Tudi narodni plesi spadajo h kulturni rekreaciji delavcev

ni princip proizvod-
je jasn. Ali imate
v vaši železarni?
aj smo imeli manjšo

kisikarno, pred kratkim pa smo
zgradili novo, ki lahko proizvaja na
uro 3000 m³ kisika. Vedeti moraš, da
potrebujemo kisik v železarnah v

ve kisikarne »Sava«

različne namene. Pri pripravljanju
starega železa za vložek Siemens-
Martinove peči sem omenil, da
lahko režemo posamezne kose s
plamenskimi rezalci. To ni nič
drugega kot primerno izdelana cev,
skozi katero dovajamo gorilni plin
— imenujemo ga acetilen, ki ga
dobimo v posebnih napravah — in
kisik. Za kisik veš, da ga potrebuj-
emo za zgorevanje, zato uporabljamo
v pečeh običajno zrak, ker se
v njem nahaja kisik. Če pa zgoreva
acetilen s samim kisikom, potem se
razvija znatno višja temperatura
kot če bi uporabljali zrak, ker ni
dušika. Ta visoka temperatura, ki
nastane z zgorevanjem acetilena s
kisikom, omogoča, da kos starega
železa na tistem mestu, kjer ga
ogrevamo s plamenskimi rezalci,
raztalimo in tako razrežemo.

Peter: Zanimivo, vendar mislim,
da velike količine kisika za to re-
zanje najbrž ne porabite.

Oče: To imaš prav. Največ kisika
in zato smo tudi zgradili novo kisi-
karno, uporabljamo za pospeševanje
procesa v Siemens-Martinovih in
električnih pečeh. Tam uporabljamo
kisik za pospeševanje zgorevanja
skupaj z zrakom. Poleg tega ga
pihamo s posebnimi cevmi direktno
v raztaljeno ieklo, da pospešimo

sam proces. Če uporabljamo večje
količine kisika, potem obratujejo
Siemens-Martinove in električne
peči znatno hitreje in tako proizva-
jajo v enoti časa več jekla. Razen
tega vpihavamo kisik tudi v plavže,
tako da ga dodajamo zraku, ki ga
poganjajo vetrila skozi pihalice v
talilnik. Tudi tu povečamo s tem
ukrepom proizvodnjo grodlja.

Peter: Razložil si mi vse, kar mi
ni bilo jasno v zvezi s kisikom,
vendar sva se nekoliko oddaljila od
najinega kisikovega konvertorja.

Oče: Stvari, ki sem ti jih prej
povedal o uporabi kisika pri plav-
žu, Siemens-Martinovi in električni
peči, spadajo sicer v prejšnja pog-
lavja. Vendar sem mislil, da je
bolje, če počakam na današnji raz-
govor, ker sem ti istočasno tudi v
osnovi razložil, kako proizvajamo
na industrijski način kisik, ker la-
boratorijski način ti je verjetno
znan iz šole.

Peter: Prašek rdeči precipitat, ki
je spojina živega srebra in kisika,
smo v šoli ogrevali v epruveti. Na
stenah epruvete so se izločile kap-
ljice živega srebra, ko pa smo vtak-
nili v epruveto tlečo leseno trsko,
je le-ta močno zagorela, ker je pri-
šla v območje čistega kisika, ki se
ie razvil iz rdečega precipitata.

Povedal pa si že sam, da čist kisik
bolj pospešuje gorenje kot zrak, ki
vsebuje še dušik.

Oče: Zdaj pa lahko nadaljujemo s
kisikovim konvertorjem. Najprej ti
moram povedati, da je ta naprava
pričela v zadnjih letih močno izpod-
rivati iz jeklarn Siemens-Martinovo
peč, ki je bila v prvih letih po drugi
svetovni vojni daleč vodilna v pro-
izvodnji surovega jekla na svetu,
saj je proizvedla okoli 80 % celotne
količine. Danes je padla ta številka
na okoli 60 % in je z vsakim letom
manjša, ker novih Siemens-Marti-
novih peči praktično ne gradimo
več, kisikovi konvertorji pa rastejo
kot gobe po dežju.

Peter: Kje je vzrok za takšno
stanje?

Oče: Vzrok je zelo enostaven.
Kisikovi konvertorji imajo izredno
veliko proizvodnost, to se pravi, da
lahko proizvedejo v enoti časa znat-
no več surovega jekla kot Siemens-
Martinova peč. S povečanjem pro-
izvodnosti pa istočasno tudi pada
cena proizvedenega surovega jekla.
Ali z drugimi besedami, jeklo, pro-
izvedeno v kisikovem konvertorju,
je cenejše kot jeklo iz Siemens-
Martinove peči.

Nekaj podatkov o železarski industriji ZDA v letu 1965

I. GRODELJ

Železarne ZDA so v letu 1964 proizvedle skupno 77,6 milijona ton grodlja, kar je v primerjavi z letom 1963 za 12,5 milijona ton več. 1. januarja 1965 je obratovalo od skupno 239 plavžev 189, medtem ko jih je 1. januarja 1964 obratovalo samo 142. Od 77,6 milijona ton proizvedenega grodlja je bilo 71,1 jeklarskega grodlja ter samo

6,5 milijona ton ostalega grodlja (sivi, Bessemerjev itd.).

Za proizvodnjo grodlja so porabili plavži v ZDA v letu 1964 skupno 125,9 milijona ton železne rude, sintra, peletov in valjarniške šlake (leta 1963 105,7 ton), 3,3 milijona ton (3,5) starega železa in 50,8 milijona ton (44,3) koks. Na tono grodlja je znašala poraba posameznih surovin:

let	železna ruda t	staro železo t	valjana šlaka t	apnenec t	koks t
1963	1,388	0,042	0,083	0,258	0,607
1964	1,389	0,039	0,083	0,249	0,594

II. SUROVO JEKLO

V letu 1964 so proizvedle jeklarne v ZDA 115,2 milijona ton surovega jekla (leta

1963 99,1 milijona ton). V posameznih jeklarskih agregatih so proizvedli naslednje količine v primerjavi z letom 1963 (milijonih ton):

	1963	%	1964	%
SM	80,5	81,2	88,9	77,1
Bessemerjevi konvertorji	0,8	0,9	0,8	0,7
kisikovi konvertorji	7,7	7,9	14,0	12,2
električne peči	9,9	10,0	11,5	10,0

Tabela kaže, da je proizvodnja SM jekla v letu 1964 v primerjavi z letom 1963 sicer narasla v absolutnem smislu, medtem ko je v odstotkih padla in to na račun proizvodnje jekla v kisikovih konvertorjih, ki se je v enem letu skoraj podvojila. Prav tako je večja tudi proizvodnja jekla v električnih pečeh, medtem ko je v odstotkih ostala na isti ravni kot v letu 1963.

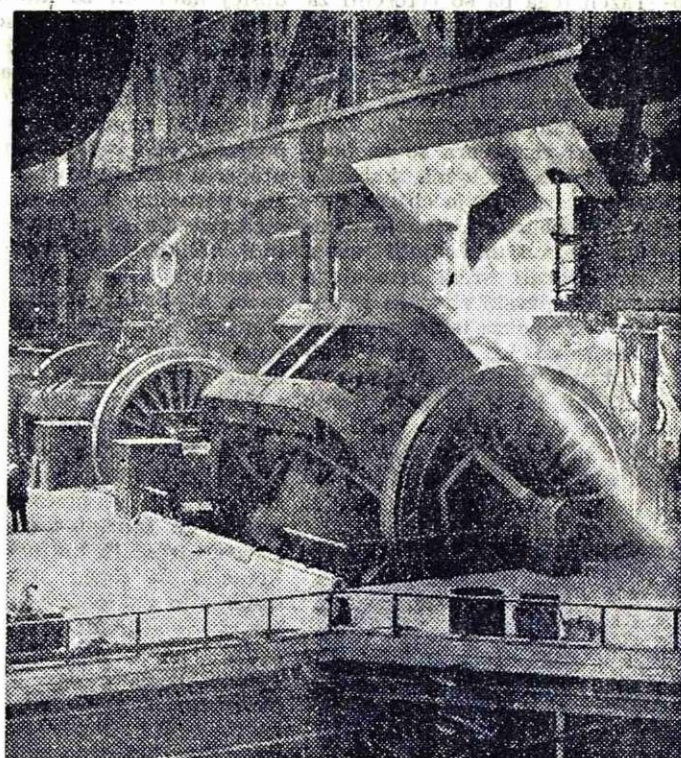
III. VALJANI IZDELKI

Valjarne v ZDA so v letu 1964 proizvedle skupno 85,1 milijona ton različnih izdelkov, oziroma 10,9 milijona ton več kot v letu 1963. Od tega je bilo 77,9 milijona ton (1963 — 68,2) izdelkov iz nelegirane jekla, 7,1 milijona ton (5,9) iz legirane jekla. Največje količine posameznih valjarniških izdelkov so navedene v spodnji tabeli (v milijonih ton):

	1963	1964
srednja in fina pločevina	30,6	34,5
debela pločevina	7,4	8,9
paličasto jeklo	7,6	8,7
široki trakovi	6,5	7,2
nosilci in profilno jeklo	5,3	6,2
žica	4,1	4,4
okroglo in štirioglato cevno jeklo	3,2	3,6
trakovi za cevi	2,7	3,1
betonsko jeklo	2,5	3,0
ostalo	pod 1,0	pod 1,0

Za konec še tabela, ki prikazuje največje potrošnike izdelkov železarske industrije v ZDA v letu 1964 (v milijonih ton):

potrošnik	milijon ton
avtomobilska industrija	16,6
trgovina	14,1
gradbena industrija	9,9
kovinska industrija	9,1
gradnja rezervoarjev	5,9
strojna in industrija	4,8
orodja	4,8
kovačnice in ostala železarska industrija	3,4
železnice	3,1
izvoz	2,4
elektro industrija	2,4
rudarstvo, kmetijstvo	1,7
armada	1,7
ladjedelniška, letalska, petrolejska industrija	1,1

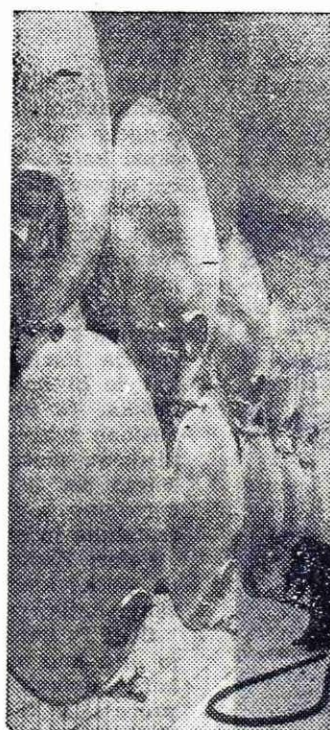
Kaldo konvertor med obratovanjem

Kisikove LD jeklarne v svetu

V zadnjih desetih letih se je novi postopek za proizvodnjo surovega jekla v kisikovih konvertorjih neverjetno razširil, saj je pokazal velike že znane prednosti pred klasičnim postopkom v Siemens-Martinovi peči. Zato so zelo zanimivi podatki o sedanjih in prihodnjih proizvodnih kapacitetah kisikovih jeklarn v svetu ter v tistih državah, ki proizvajajo danes največ jekla na svetu.

Tabela je zelo zanimiva. Pove nam, da je v proizvodnji surovega jekla v kisikovih konvertorjih z ozirom na skupno količino proizvodnje v letu 1964 daleč na prvem mestu Japonska. Poleg tega

država	proizv. v letu 1964	letne proizvodne zmogljivosti obstoječa	zgradnji
ZDA	117,5	23,4	17,5
Sovjetska zveza	84,5	4,5	7,4
Japonska	39,7	26,6	7,2
Zahodna Nemčija	37,3	7,4	5,3
Velika Britanija	26,6	5,6	0,5
Francija	19,7	3,3	0,2
Italija	9,7	4,8	—
Poljska	8,5	—	1,2
Čehoslovaška	8,3	—	2,0
ostale države	82,6	17,0	12,5
skupaj	434,4	92,6	53,8

Nemška vinska let v kateri je 22 rezervoarjev iz nerjavečega jekla s skupno površino 40.000 ton

vodi zaenkrat ta država tudi v absolutni številki proizvodnih kapacitet kisikovih konvertorjev, čeprav vse kaže, da jo bodo v kratkem dohiteli ZDA, ki imajo veliko število teh agregatov v gradnji. Te številke o kapacitetah kisikovih konvertorjev nam tudi pojasnijo, kako je bilo mogoče, da je Japonska napravila v nekaj letih tako ogromen skok v železarski industriji, ki jo je privedel na tretje mesto v svetovnem merilu. To so ji omogočili kisikovi konvertorji s svojo izredno veliko proizvodnostjo.

Druga zanimivost te tabele je stanje v socialističnih državah, predvsem v Sovjetski zvezi. Proizvodne kapacitete obstoječih kisikovih konvertorjev so v primerjavi z veliko letno proizvodnjo surovega jekla zelo majhne in so na ravni držav, ki proizvajajo trikrat do osemkrat manj surovega jekla letno kot Sovjetska zveza. To stanje je posledica dejstva, da so se v sovjetskih železarnah šele po letu 1960 pričeli resneje ukvarjati z možnostjo uvaža-

Rezervoarji za vino iz jekla 18/8

Nerjaveča nikljeva jekla uporabljajo že precej časa v vinskem kletarstvu za dovodne in odvodne cevi, črpalke, armature in filtre. Čeprav je to jeklo precej drago, se njegova uporaba zaradi različnih prednosti kmalu izplača. V zadnjem času uporabljajo jeklo 18/8 (18% kroma in 8% niklja) vedno več v obliki pločevine kot material za izdelavo velikih rezervoarjev za vino v vinskih kletih.

Jeklo 18/8 ima pri uporabi v vinskem kletarstvu enake prednosti kot v mlekarstvu in pivovski industriji, kjer ga že dolgo uporabljajo. Raziskave in praktična uporaba je pokazala, da je to jeklo nevtrarno z ozirom na okus in barvo, odporno proti kemič-

nemu vplivu vina in ga je lahko očistiti in sterilizirati.

Rezervoarji iz nerjavečega jekla ne potrebujejo nobene površinske zaščite in na svoji površini nimajo majhnih razpok ali luknjic, kjer bi se lahko vgnezdile bakterije. Lahko jih čistimo s kislimi ali močno bazičnimi sredstvi in vinski kamen se le težko odseda na gladkih stenah ter ga je lahko odstranjevati.

Vinski strokovnjaki zagovarjajo pogosto stališče, da morajo biti za proizvodnjo najboljših vin na razpolago leseni sodovi, ki omogočajo manjši dostop kisika iz zraka v notranjost in s tem pospešujejo nastajanje vina iz mošta. Vendar so s praktičnimi poskusi ugotovili, da je

možno dobiti tudi najboljše vrste vina v rezervoarjih iz 18/8 jekla, kar razlagajo s tem da na nastajanje vina nimajo vpliva zunanji faktorji.

Posebno pridejo do izraza ti rezervoarji v velikih vinskih kletih, ki so iz ekonomskih razlogov prisiljene uporabljati napredne in časovno krajše načine svojega dela. Kontrolirano vrenje vina je možno najbolje izvajati v jeklenih rezervoarjih in za le-te je nerjaveče jeklo najbolj ugoden material. Primerno je tako za uporabo pri nizkih in visokih temperaturah.

Končno je važno še dejstvo, da nerjaveče jeklo ne potrebuje zaščitnega premaza, se ne stara in ne obrabi.

Južna Amerika in železarska industrija

Južnoameriška celina spada z ozirom na svoja naravna bogastva med najbogatejša področja naše zemeljske oble. To velja tudi za surovine in goriva, potrebne za železarsko industrijo: železno rudo, nafto in premog. Vendar so posamezne države te celine industrijsko slabše in celo zelo slabo razvite, zato ta svoja velika naravna bogastva bolj slabo izkoriščajo za lastne potrebe.

Posebno znana je železna ruda iz južnoameriških držav, ki je zelo bogata z železom. saj vsebuje zelo pogosto okoli 60 % te kovine. Ker jo za domače potrebe potrebujejo sorazmerno malo, rešujejo te države svoje zunanje trgovinske bilance poleg drugega tudi z izvozom železne rude v ZDA, na Japonsko in zahodnoevropske države.

Kakšno je stanje v državah

Južne Amerike, ki že imajo razvito železarsko industrijo v večjem ali manjšem obsegu ter izvažajo večje količine železne rude, nam prikazuje spodnja tabela. V njej je prikazana proizvodnja surovega jekla v letu 1964 v milijonih ton, količina surovega jekla na prebivalca v kg in količina nakopane železne rude v letu 1964 prav tako v milijonih ton.

država	proizvodnja surovega jekla	proizvodnja surovega jekla na prebivalca	nakopana železna ruda
Brazilijska	3,00	38	11,2
Mehika	2,19	55	2,3
Argentina	1,20	54	0,1
Čile	0,53	63	9,1
Venezuela	0,40	49	13,9
Kolumbija	0,18	12	0,5
Peru	0,07	7	5,5
Urugvaj	0,01	4	—
skupaj	7,48	—	42,6

Tudi razpredelnica nazorno pokaže, da spada Južna Amerika med nerazvite celine. Vse države so proizvedle leta 1964 7,5 milijona ton surovega jekla, istočasno pa so na kopale in v veliki meri tudi izvozile 42,6 milijona ton železne rude. Tudi proizvodnja surovega jekla na prebivalca je zelo nizka in to pri državah z železarsko industrijo komaj med 38 do 63 kg. Pri zahodnoevropskih industrijsko razvitih državah se giblje ta številka v glavnem od okoli 200 do 500, na Japonskem pa so dosegli lani 410 in v ZDA 612 kg na prebivalca.

Izmed južnoameriških držav prednjači v proizvodnji

surovega jekla Brazilija, ki pa tudi izvažajo velike količine železne rude. V tej državi računajo, da bo že v prihodnjih letih narasla potreba za surovim jeklom na 6 do 7 milijonov ton letno, izgradnja novih železarn pa ne poteka s tako hitrim tempom zaradi pomanjkanja finančnih sredstev, ki jih imajo doma premalo, pri najemanju kreditov v tujini pa se pojavljajo težave.

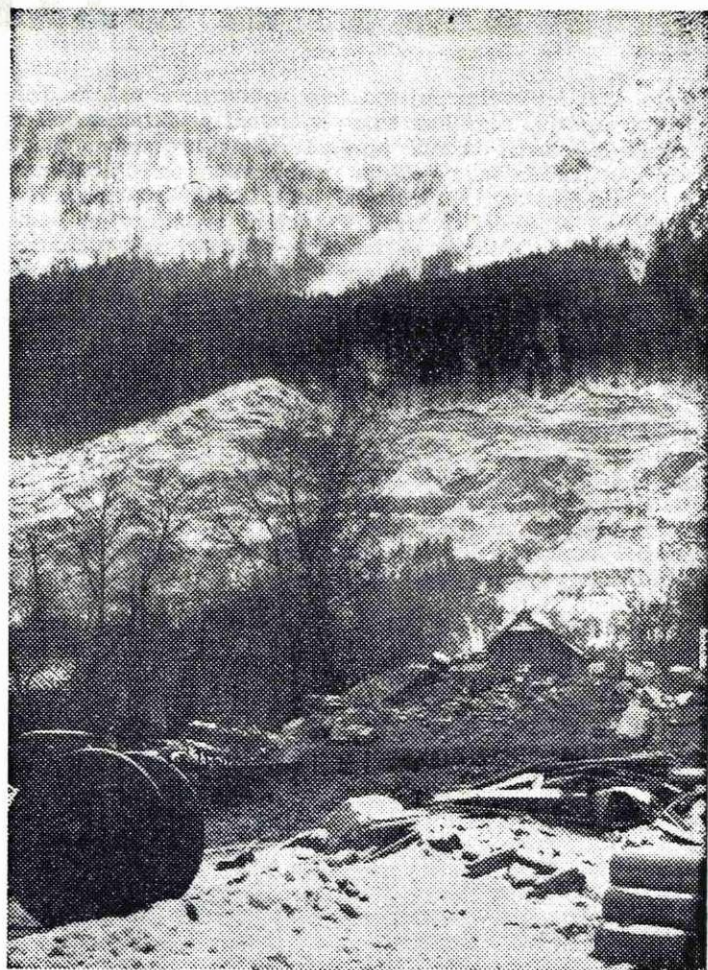
V približno podobnem pogledu kot Brazilija je Mehika, le da računajo v bližnji prihodnosti na hitrejši potek izgradnje novih objektov železarske industrije, ker je deželna gospodarsko bolj stabil-

na kot Brazilija. Z delno izjemo Argentine, ki je izdelala v letu 1964 več kot 1 milijon ton surovega jekla, so ostale države manj pomembne kot proizvajalci železarskih izdelkov, zato pa izstopajo kot izvozniki železne rude. Sem spadajo Čile, Venezuela in Peru.

V zadnjem času omenjajo v gospodarskih krogih držav te celine tudi možnost, da bi se posamezne države združile z ozirom na železarsko industrijo, pa tudi ostalo gospodarsko dejavnost, v dve skupini. Prva bi bila na vzhodni strani gorovja Andi in bi gravitirala k Atlantskemu oceanu, druga pa na zahodni strani Andov ob Tihem oceanu. V prvo skupino bi spadale predvsem države Brazilija, Argentina in Venezuela, v drugo pa Čile, Peru in Kolumbija.

Brez dvoma se tudi južnoameriške države v okviru svojih možnosti trudijo, da bi se čimprej izkopal iz gospodarske zaostalosti ter z izkoriščanjem in predelavo lastnih naravnih bogastev doma omogočile svojim prebivalcem boljše življenje.

K.

Pelkuševa hiša se je umaknila novi cesti iz podvoza

Proizvodnja pocinkane pločevine vedno večja

Pred drugo svetovno vojno je proizvodnja pocinkane pločevine v posameznih letih padala ali naraščala z ozirom na splošno gospodarsko stanje v posameznih državah in na svetu. V letih po drugi svetovni vojni pa se je stanje bistveno spremenilo, saj je proizvodnja z izjemo let 1950 in 1957 stalno naraščala. Tako so proizvedle železarne v letu 1947 komaj 2,3 milijona ton pocinkane pločevine, v letu 1964 pa 8,2 milijona ton. V tej številki pa ni vključeno približno 750 tisoč ton elektrolitsko pocinkane pločevine.

Največji in najhitrejši razvoj v proizvodnji tega železarskega izdelka so napravile železarne v ZDA in sicer so v letu 1940 proizvedle 2,5 % celotne proizvodnje pocinkane pločevine, danes pa proizvajajo 5,0 % oziroma 3,6 milijona ton.

Močan napredek je bil dosežen tudi v japonskih železarnah, v Avstraliji, Južnoafriški Uniji in nekaterih državah Zahodne Evrope.

Zanimiv podatek je tudi poraba na prebivalca. V ZDA porabijo 21 kg in na Japonskem 8 kg. V Veliki Britaniji, Franciji in Zahodni Nemčiji je poraba nekaj več kot 4 kg, v ostalih zahodnoevropskih državah nekaj manj kot 4 kg in v Sovjetski zvezi 1,5 kg. Povprečna poraba pocinkane pločevine v svetu je 2,5 kg na prebivalca.

Pri vročem pocinkanju dosežemo prevleko debelo do 0,05 mm, medtem ko se giblje debelina prevleke pri elektrolitskem pocinkanju med 0,0025 in 0,0050 mm. Na zahtevano debelino prevleke cinka ima vpliv uporaba same pločevine. Debelejša plast prevleke je cenejša za daljšo dobo uporabe, medtem ko zahteva

tanjša prevleka boljše vzdrževanje. Tanjšo prevleko uporabljamo tudi takrat, kadar je pločevina podvržena pri uporabi večji deformaciji, ker debelejšo pločevino s prevleko ni mogoče močnejše deformirati.

Če je pocinkana pločevina pri vskladiščenju izpostavljena vlagi, nastanejo kmalu na površini beli madeži. Da to preprečimo, je treba uporabiti pri proizvodnji poseben postopek, ki temelji običajno na kromatnih raztopinah. Če namerava kupec pocinkano pločevino pri uporabi še prebarvati, potem izbere proizvajalec tak postopek, ki omogoča boljše prebarvanje in istočasno prepreči tvorjenje belih madežev.

V letu 1964 so porabili v vseh železarnah na svetu skupno 650.000 ton cinka za proizvodnjo pocinkane pločevine, od tega samo 5.000 ton za elektrolitsko pocinkanje. V ZDA so porabili lani skupno 233.500 ton cinka.

Največji porabnik pocinkane pločevine je gradbeništvo, kjer jo uporabljajo v najrazličnejše namene. Takoj za tem pride kmetijstvo, kjer jo uporabljajo za gradnjo hle-

vov, manjših skladišč in podobno. Važno področje uporabe pocinkane pločevine je tudi industrija raznih posod za gospodinjstvo in drugo uporabo. Končno so pričeli v avtomobilski industriji ZDA uporabljati pocinkano pločevino za spodnje dele avtomobilov in podobno dela tudi švedska avtomobilska tovarna Volvo. Računajo, da bodo z ozirom na vedno večjo uporabo soli za posipanje cest pri poledici in zasneženosti tudi ostale evropske avtomobilске tovarne prisiljene uporabljati to pločevino, da bi bolje zaščitile kritične spodnje dele avtomobilov pred korozijo.

Vsi ti podatki kažejo, da bo proizvodnja in poraba pocinkane pločevine po vsej verjetnosti naraščala tudi v prihodnjih letih.

K.

ZAHVALA

Ob svoji 60-letnici sem prejel od sodelavcev, članov kolektiva predelovalnih obratov in drugih posameznikov in kolektivov lepa darila in iskrene čestitke.

Za tovariško pozornost in izraze prijateljstva, ki mi bodo vedno ostali vreden spomin v življenju, prisrčna zahvala!

inž. Miroslav Nikolić

Kisikove LD jeklarne v svetu

(Nadaljevanje z 18. strani) nja kisikovih konverterjev v njihove jeklarne. Do takrat je bil daleč najvažnejši agregat za proizvodnjo surovega jekla Siemens-Martinova peč. Podobna je bila situacija tudi v ZDA. Vendar železarske družbe v ZDA so sicer nekoliko pozno spoznale vse velike prednosti kisikovih konverterjev, zato pa so potem z gradnjo bolj pohitele in še lanes hitijo. Poleg tega so v Sovjetski zvezi uvajali kisikove konverterje zelo počasi in z velikimi težavami, ker niso imeli nobenih izkušenj. Prve konverterje so gradili sami in z njimi tudi nabirali prve obratovne izkušnje. To je imelo za posledico, da proizvajajo danes v Sovjetski zvezi precej manj jekla v kisikovih konverterjih kot bi z ozirom na to, da je ta država na drugem mestu v

proizvodnji jekla v svetovnem merilu, lahko pričakovali.

Podobno kot za Sovjetsko zvezo velja za ostale socialistične države, ki imajo sicer sorazmerno visoko proizvodnjo surovega jekla. To sta predvsem Poljska in Čehoslovaška, kjer bodo prvi kisikovi konverterji pričeli obratovati šele v prihodnjih letih, sedaj pa proizvajata veliko večino surovega jekla v Siemens-Martinovih pečeh.

Na splošno kaže tabela, da bo kmalu narasla skupna svetovna kapaciteta kisikovih konverterjev na več kot četrtno svetovne proizvodnje surovega jekla. To je končno tudi razumljivo, saj predstavlja ta postopek danes najcenejši način proizvodnje masovnega surovega jekla.

K.

15 let Tehniškega muzeja

Leto 1950 lahko imenujemo leto ustanovitve našega Tehniškega muzeja. Tega leta so se spomladu prvokrat sestali muzejski sodelavci, izvolili upravni odbor novoustanovljenega Zbirnega urada in z velikim entuziazmom zakoračili v muzejsko dejavnost, nezavedajoč se, s kakšnimi težavami in problemi se bodo srečavali v svojem bodočem muzejskem udejstvovanju. Morda se moramo zahvaliti prav amaterski zanesenosti in vnetosti mnogih sodelavcev in njih domačinski in poklicni pripadnosti, da imamo danes svoj tehniški muzej, ki je iz skromnih zametkov nekdanjega zbirnega urada prerasel v javno in uradno priznano ustanovo, prvo in edino metalurške stroke v Jugoslaviji. S pomočjo in razumevanjem kolektiva naše železarne si je ta mlada ustanova pridobila v tem kratkem času lastno zgradbo z razstavnimi muzejskimi prostori. S svojim muzejskim strokovnim delom pa si je pridobila tudi velik ugled doma in na tujem ne le med laičnimi obiskovalci, pač pa tudi med strokovnjaki-metalurgi. Potemtakem Tehnični muzej s svojo dosledno železarsko tematiko uspešno izpolnjuje svoje kulturno in tehniško zgodovinsko poslanstvo.

Seveda se muzejska dejavnost in njen delovni program ne more in ne sme ustaviti

šnem so bili ob svojem nastanku. To našo idejo in željo sta s polnim razumeva-

ve v Savo na Jesenicah, govorji pa o pravicah in dolžnostih ne le rudarjev, topilcev in kovačev, pač pa tudi o gozdnih delavcih, ki so pripravljali les za potrebe rudnikov, kakor tudi o tistih, ki so kuhali oglje.

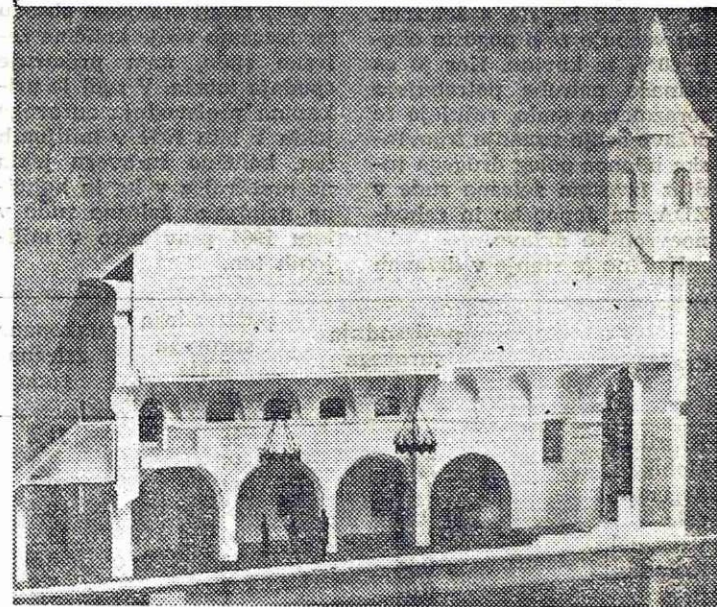
Valvasor nam v svoji knjigi »Slava Vojvodine Kranjske« iz leta 1689 poroča, da je ta dokument videl še v originalu in da je v tem času — torej leta 1381 — ob sotočju Ukove in Save že obratovala kovačnica kovača Wiesserja.

Če predpostavljamo, da je bila konjunktura železa v času od 14. do 16. stoletja izredno velika, nam je tudi razumljivo, zakaj je bila svoboda rudarjenja, postavljanja plavžev in fužinarstva

sploh tako privlačna za tujce. V dveh stoletjih je zrastle na Gorenjskem kar 20 fužin, pri nas na Planini pod Golico, na Javorniku, v Radovni in v Mostah.

Med tujci, ki so se v tem času preselili na Planino pod Golico naj omenimo italijansko družino Locatelli, kasne-

no, vsekakor pa med 1538. in 1544. letom, o čemer nam priča dokument z dne 13. junija 1569, ki ga hrani štajerski namestniški arhiv v Grazu. Leta 1581. pa že beremo v seznamu, da je na Savi obratovala železarna z brešjanskim plavžem in 6 kladi-

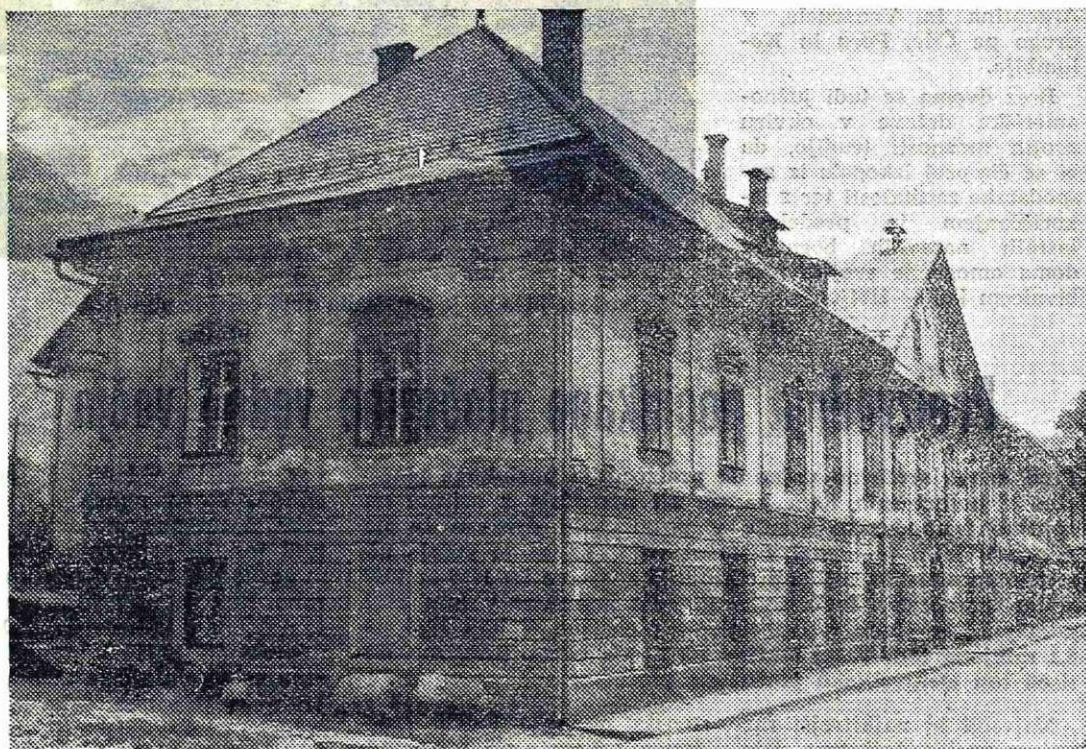
Za neoporečno spomeniško prezentacijo cerkve smo izdelali študijsko maketo, ki jo vidimo v podolžnem prerezu. Na njej smo preštudirali vse adaptacijske posege v preteklosti, jo očistili vseh naknadnih navlak in vgradili izključno prvotne stavbne in ornamentalne elemente.

je leta 1528 pa Bucellinije, ki so že ob doselitvi nakupili zemljišča ob Savi na mestu današnje Stare Save, to pa predvsem zaradi izkoriščanja vodne sile.

Že leta 1538, torej komaj po 10-letnem obratovanju na Planini je fužinar Bernard Bucellini zaprosil in dobil od cesarja Ferdinanda I. dovoljenje za preselitev obratov k Savi na Jesenicah. Kdaj je Bernard Bucellini zgradil na Savi plavž in ostale fužinarske obrate nam ni točno zna-

vi, s talilno pečjo in 2 kladiwoma ter letno proizvodnjo 3.600 centov.

Namen tega prispevka ni zgodovinski oris Stare Save — železarskega kraja, ki je v naslednjih stoletjih menjal več lastnikov in končno zaradi izčrpanosti surovinske baze in tehnološke zaostalosti propadel, pač pa dokazati njegov nastanek in njegovo tedanjo vrednost, zaradi katere ga je vredno ohraniti našim zanamcem.

Graščina, v kateri je bil stoletja upravni sedež železarne na Savi, je danes že delno preurejena v tehniški muzej. To je reprezentativna zgradba iz 16. stoletja, ki je doživela več adaptacij. Preden bo v celoti rekonstruirana in preurejena za potrebe muzeja, bo potrebno še precej študije in sredstev.

na današnji stopnji razvoja, saj dolgujemo železarski zgodovini in železarskim pokolenjem mnogo več, zlasti še, ker imamo pogoje, da našim mladim ljudem in prihodnjim rodovom ohranimo živo in resnično podobo nekdanjega železarstva na Gorenjskem in še posebej na Jesenicah samih. Prav zato je že sama izbira kraja Tehniškega muzeja na Stari Savi vsekakor posrečena, saj leži kot železarski spomenik v srcu današnje moderne metalurške industrije.

Zaradi zaokroženosti naselja, relativno dobre ohranjenosti v zasnovi, dokumentarnosti in edinstvenosti v svetu, se je Tehniški muzej v soglasju z železarno odločil to železarsko naselje, vsaj v ožjem smislu, ohraniti in obvarovati pred razpadom s tem, da bi se ohranili namenjeni objekti v naslednjih letih z restavracijskimi in adaptacijskimi posegi ohranili v takšnem stanju v kakrš-

njem podprla tudi zavod za spomeniško varstvo SRS in sekretariat za kulturo in prosveto SRS, pozdravili pa so jo tudi mnogi domači in tuji metalurgi in zgodovinarji, ki so si v zadnjih letih ogledali naš muzej in naselje Staro Savo.

Pobuda in naši dolgoletni naporii dozorevajo v ustvaritev urbanističnega tehniško zgodovinskega rezervata — prvega pri nas.

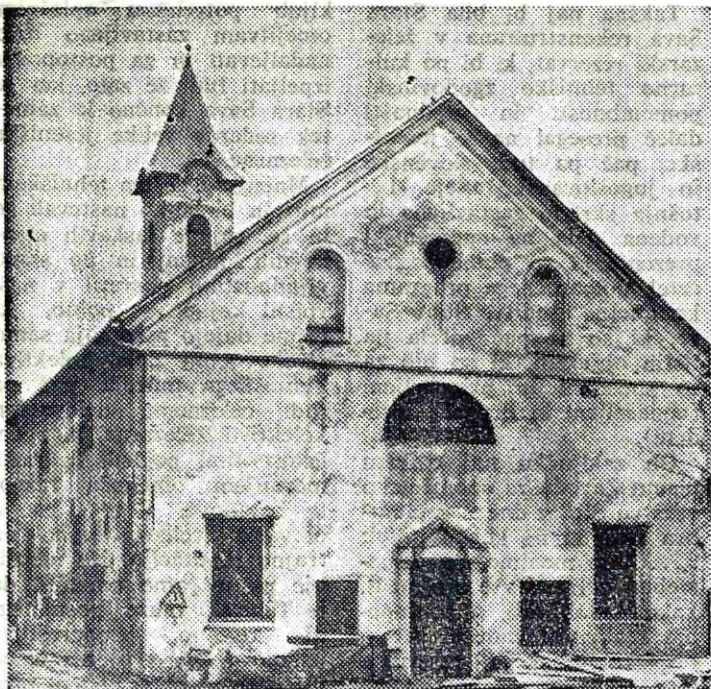
STARA SAVA — ZIBELKA ŽELEZARSTVA NA JESENICAH

24. avgusta 1381. leta je podell grof Friderik Ortenburški fužinarjem na Planini svoboščinsko pismo, ki je važen dokument, saj predstavlja prvo kodifikacijo rudarskega prava na Slovenskem. Ta rudarski red s široko demokratično osnovo s samoupravnim sodstvom je veljal za področje od Savskih jam pod Golico pa do izliva Uko-

Staro Sava sredi 19. stoletja. Posnetek makete, na kateri je lepo vidna urbanistična zasnova naselja iz 16. stoletja, funkcionalnost posameznih objektov, pri čemer so železarski obrati situirani vzdolž reke Save, izkoriščajoč njeno vodno moč. Vrísana črta označuje mejo bodočega tehniško zgodovinskega rezervata.

Železarne Jesenice

Cerkev je z graščino najbolj reprezentativni objekt na Stari Savi. Sezidala sta jo 1606. leta brata Julij in Oktavij Bucellini. Vse do 1821. leta je doživela več prezidav in povečav, zlasti slednja na škodo prvotnega stilnega izgleda. Po rekonstrukciji bo postala galerija slovenskih umetnikov — slikarjev vseslovenskega pomena

STARA SAVA — ZGODOVINSKO TEHNIŠKI REZERVAT

Pri odrejanju mej zaščitnega kompleksa smo se morali ozirati na več stvari, med katerimi naj navedem le najvažnejše:

1. V zaščitni kompleks morajo biti zajeti vsi tisti objekti, ki dajejo s svojo funkcionalnostjo in slikovitostjo zaokroženo celoto.

2. Zaščitni kompleks ne sme ovirati normalnega razvoja razširitve in modernizacije železarne.

Upoštevaajoč ti dve točki,

smo izdelali predlog obsega rezervata, ki naj bi zajel objekte:

- graščino
- fužinsko cerkev
- stanovanjsko hišo, imenovano »kasarna«
- plavž s skladiščem oglja
- fužino s kladivi
- adjuštažo — tehnično
- mlin
- vigenje za izdelavo žeb-ljev in verig
- levi breg reke Save na tem področju.

Z dokončnim sprejetjem

takšnega predloga obsega zgodovinsko tehniškega rezervata bi dosegli, da bi sredi aktivne železarne stal spomeniški rezervat, ki ni pomemben le za zgodovino jeseniške železarne, marveč za zgodovino našega železarstva sploh. Celotni kompleks Stare Save ponazarja organizacijo železarskega obrata 16. stoletja, vendar pa nam po formalni plati in oblikovanju posameznih stavb dokumentira zlasti 19. stoletje, torej čas pred modernizacijo železarskih obratov. Posamezne

stavbe na Stari Savi, kot graščina, cerkev, plavž in kasarna, pomenijo pomembne kvilite ne le za zgodovino železarstva na Jesenicah, marveč tudi za zgodovino domače arhitekture.

V celotni dispoziciji je graščina določeno posebno mesto: z glavnim čelom zapira trg med cerkvijo in železarskimi obrati ter ga urbanistično in vizuelno gotovo obvlada. Vse do druge polovice 19. stoletja je namreč graščina služila za upravni sedež železarne na Savi in je

stoletja datirajo tudi marmornat oltar (eden najlepših te vrste v Sloveniji), baročna oprema in prava zbirka podob domačih in tujih avtorjev. Na osnovi cenilcev kulturnih spomenikov predstavlja samo oltar vrednost več deset milijonov dinarjev. Redko kje najdemo tako bogato zbirko slik (Herrlein, Potočnik, baročna beneška šola), plastik, oltarne arhitekture, kar nedvomno izpričuje pomembno mecensko vlogo Bucellinijev, Zoisov ali

Kasarna iz konca 18. stoletja je gotovo med najstarejšimi ohranjenimi primeri skupnih delavskih stanovanj na Slovenskem, ki je ohranila pozno baročno arhitekturno tradicijo. Sedanja stanovanjska funkcija je gotovo neprimerna in bo tehniški muzej našel zanjo ustrenejšo muzejsko funkcijo

poleg cerkve najbolj reprezentativna stavba. Zunanje lice je graščina, ki gotovo temelji v 16. stoletju, dobila pod Ruardi, ki so jo dobili v posest 1766. leta in so jo gotovo prezidali pred 1815. letom. Sedanji grajski proporc se sicer zaradi poudarjene zleknjenosti le nekoliko drži merila klasičističnih stavb, neizogbno pa dokazuje starejšo stavbo preteklost in adaptacije. Vzorno urejena adaptacija za potrebe tehniškega muzeja nakazuje potrebna dela v že zastavljenem obsegu. O idejni ureditvi razširjenih muzejskih prostorov Tehniškega muzeja na celotno stavbo, pa bomo spregovorili v eni naslednjih števil.

Cerkev Marijinega oznamenja je 1606. leta posvetil ljubljanski škof Tomaž Hren, postavila in okrasila pa sta jo brata Julij in Oktavij Bucellini. Gre za izredno zanimiv tip cerkvene dvorane z emporami, kjer je prvi posameznih stavbnih členih še ohranjen spomin na gotski oblikovalni način, zaradi tega je cerkev tudi dragocen umetnostno zgodovinski dokument. V začetek 17.

Ruardov pa tudi jeseniških železarjev.

Ta objekt smo pričeli restavrirati v letošnjem letu in zadnja raziskovanja, ki so spreminjala neoporečeno restavracijo, so pokazala, da je stala na mestu sedanje cerkve manjša stavba ali kapela, ki je stala bržkone v obzidanem ali celo utrjenem prostoru. Po adaptaciji bi postal ta objekt galerija slovenskih umetnikov — slikarjev, ki bi jo dopolnili s posojilom Zavoda za spomeniško varstvo SRS še s tistimi avtorji, ki jih v naši zbirki mi. S tem bi ta objekt in galerija postala vseslovenskega kulturnega pomena.

Kasarna, pravzaprav stanovanjski blok iz konca 18. stoletja, kaže očitne znake ambicioznejšega stilnega oblikovanja, ki ohranja pozno baročno arhitekturno tradicijo. Objekt v obliki podolžnega enonadstropnega in večosnega poslopja s tremi vhodi in organizirano tlorisno razporeditvijo z nizom stanovanjskih celic, prištevamo gotovo med nastarejše ohranjene primere skupnih delavskih stanovanj. (Nadaljevanje na 22. strani)

Stara Sava po bakrorezu iz Valvasorjeve »Slava Vojvodine Kranjske« iz leta 1689. Naselje se do današnjih dni ni bistveno spremenilo

(Nadaljevanje z 21. strani)

Za zgodovino železarstva so sveda najpomembnejši posamezni železarski obrati kot plavž s fužino. Na žalost so ohranjene le vzhodne fasade in dimnik rekuperatorjev, ki pa kažejo, da se tudi funkcionalna arhitektura ni mogla izogniti stilnemu oblikovanju časa. Dimnik z neogotskim oblikovanjem te tendence gotovo dokazuje. Sam

plavž je še danes ohranjen v višini 5 metrov, ki pa zaradi nezaščitenosti močno propada.

Že na Valvasorjevi upodobitvi Stare Save vidimo še danes obstoječi mlin, ki je odigral v življenju fužinskih delavcev in rudarjev v preteklosti pomembno vlogo. Lastniki so namreč v prejšnjih stoletjih imeli monopol tudi nad prehrano svojega delavstva, saj so njih delo mno-

gokrat plačevali v naturalijah. V rekonstruiranem mlinu bi dobil svoje mesto zopet pravi kmečki mlin s stopami, poleg tega pa poslednji metalurški mlin, ki so ga v letošnjem letu rešili pred uničenjem. Oboje je današnjemu rodu skorajda že nepoznano. V enem izmed zgornjih prostorov pa bi dobil svoje mesto znameniti »gorjuški fajfar«, z vso svojo opremo in orodjem, ki je v zimskem času, ko ni mogel rudariti, izdeloval te po vsem svetu znane pipe. Z rekonstrukcijo tega objekta smo že pričeli v letošnjem letu.

Kjer je bila nekdanj žaga, zapadno od mlina, pa nameravamo postaviti originalni vigenjc, ki smo ga s kompletno opremo in orodjem prenesli iz Kamne gorice. Tudi ta je, če izvajamo vigenjc v Kropi, poslednji, ki je v Kamni gorici že močno razpadal in ga ni nihče več vzdrževal. Znamenit bo predvsem zato, ker bo z njim prikazana poleg izdelave različnih vrst žebeljev tudi ročna izdelava verig. Z dvema paroma mehov — okrogli in kvadratni — predstavlja edinstven tehniški spomenik, vsekakor pa se tudi vključu-

je v celoto fužinskih obratov, saj vemo da je nekdanj delovalo ob velikih fužinah vedno mnogo takih manjših kovačij, ki so izkoriščale bližnjo surovinsko bazo.

Takšna naj bi bila Stara Sava rekonstruirana v železarski rezervat, ki bi po kulturno tehniško zgodovinski pomembnosti in vrednosti daleč presegal ne le jeseniške, pač pa tudi slovenske in jugoslovanske meje. Letošnja skrbno zastavljena in vodena dela na spomeniški prezentaciji so pomenila začetek dolgoročnega programa kompletne ureditve Stare Save, ki so se pač začela na tistih objektih, ki so bili za to sposobni in pripravljeni (nenaseljeni in drugače zasedeni).

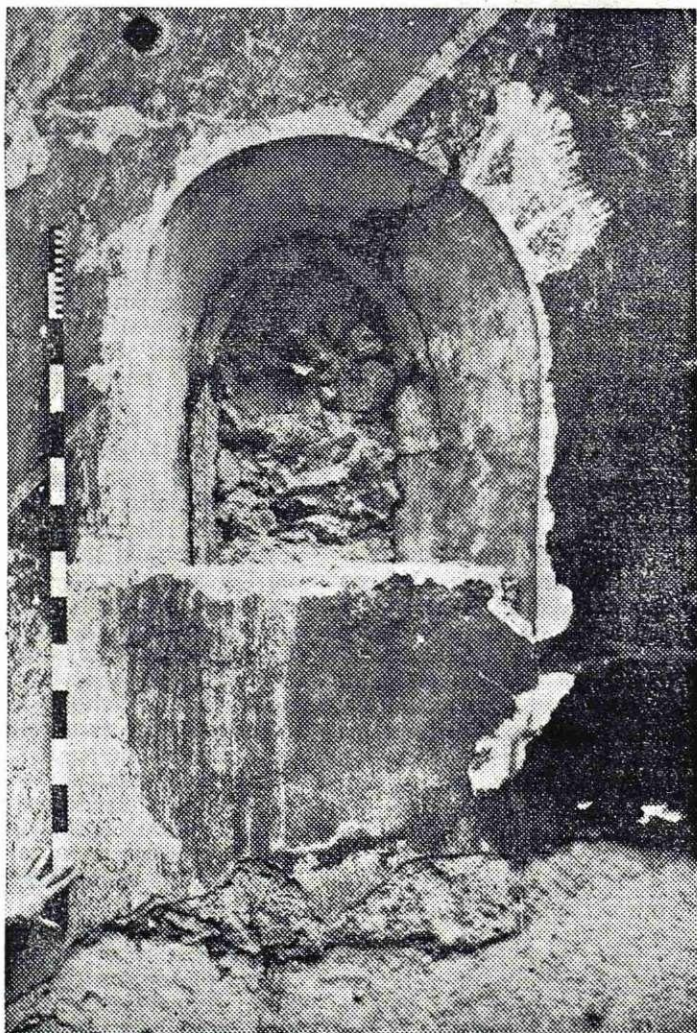
Ob zaključku naj citiram pismo Zavoda za spomeniško varstvo SRS z dne 9. septembra 1965, ki na koncu pravi: »... Zato menimo, da je potrebno priti vse možnosti, kako nadaljevati in postopoma realizirati zamisel urejanja slovenskega rezervata in ne dovoliti, da bi stavbne objekte, ki so se ohranili od 16. stoletja sem in, ki dokumentirajo tudi rast današnje železarne, prepustili slučaju. Vendar upravičeno meni-

mo, da ne bi smela odločitev o omejitvi sredstev prizadeti tudi nadaljnje rasti in oblikovanja tehniškega železarskega muzeja na prostem in bi morala železarne, kljub potrebnim splošnim omejitvam zastavljeno delo nadaljevati in ga postopoma izpeljati tudi že zato, ker je Stara Sava končno le zameetek sedanje velike jeseniške železarne.«

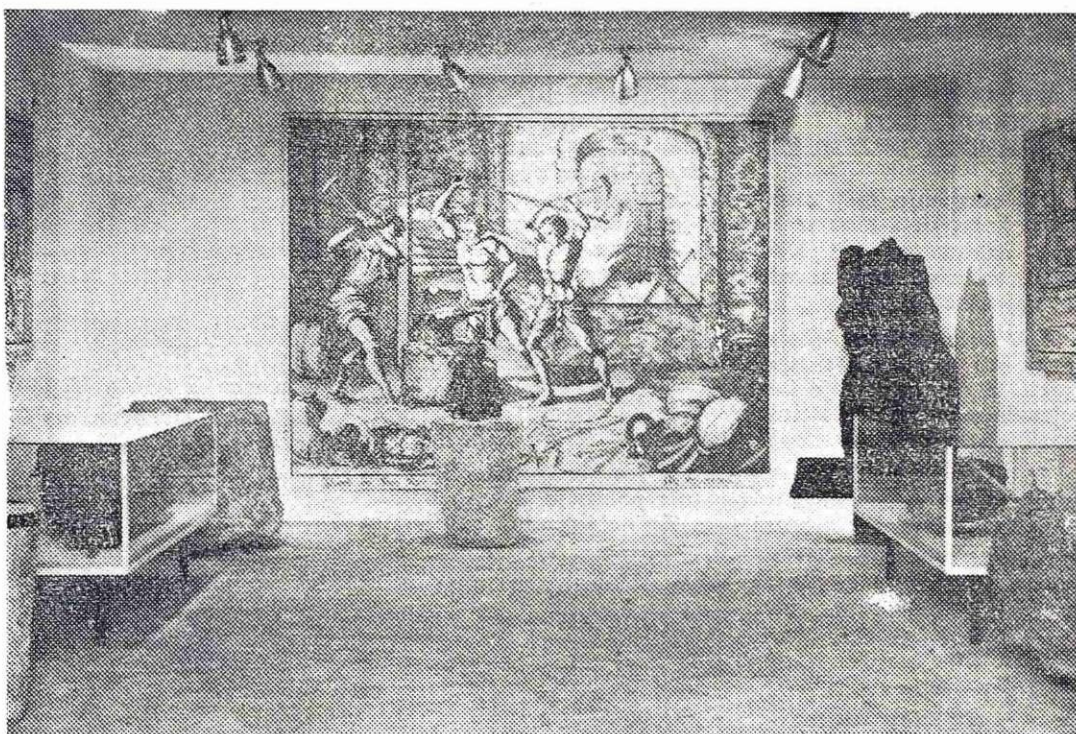
Mnenja o našem tehniškem muzeju bi lahko naštevali še in še, saj je laskavih strokovnih mnenj in ne samo vljudnostnih posvetil v naši vpisni knjigi vse polno, ki pa ne dajejo priznanja samo strokovnemu delu kolektiva Tehniškega muzeja, pač pa tudi celotnemu delovnemu kolektivu železarne, ki z dalekosežnim pogledi in razumevanjem omogoča razvoj te ustanove, s tem pa si ustvarja veliko, resno in trajno reputacijo. Ne nazadnje pa moramo omeniti, da je Tehniški muzej postal tudi vzgojno nepogrešljiva ustanova, saj je njegov ogled vključen v šolski poučni program domala vseh osnovnih srednjih strokovnih in visokih šol v Jugoslaviji. Našim otrokom pa dolgujemo še mnogo, mnogo več.

Takšen je bil vigenjc v Kamni gorici pred prenosom na Jesenice. Rekonstruiran ob mlinu bo poleg kroparske edina ohranjena primitivna kovačnica žebeljev in verig z bogato in originalno opremo in orodjem.

Detalj novoodkrita gotskega okna z romanskim lokom v južni fasadi cerkve z lepo ornamentirano obrobo. Pri restavracijskih delih smo odkrili bogato ornamentalno poslikano zunanost in jo posneli. Notranjost je skromna — bela zato pa je oprema tem bolj bogata

Začasno reprezentativno urejena veža Tehniškega muzeja, ki bo po rekonstrukciji graščine z dvojnimi stopniščem v prvo nadstropje dobila še lepši videz.

Livarji osvojili prehodni pokal v kegljanju

V rekreacijskem tekmovanju v kegljanju so uspeli livarji osvojiti prehodni pokal talilnic v trajno last. Tekmovanje je potekalo na lepo urejenem kegljišču pod Mežakljo v najlepšem redu in res v športnem vzdušju. Tekmovala so moštva plavža, martinarna z 959 podrtimi keglji, tretji so bili plavžarji z 910 in četrta šamotarna z 875 podrtimi keglji.

Prvo tako tekmovanje je bilo že leta 1960, ko so zmagali plavžarji, na vseh poznejših tekmovanjih leta 1961, 1963 in 1965 pa so bili zmagovalci naši livarji, ki so na letošnjem tekmovanju dosegli celo rekord v tovrstnem tekmovanju s 1023 podrtimi keglji.

Tekmovanje je potekalo tako, da je vsak tekmovalac na vsaki od 4 stez metal tri sete po tri mete na polno. Moštvo livarne je uspelo doseči nov rekord pri tovrstnem tekmovanju s 1023 keglji. Na drugo mesto se je uvrstila martinarna z 959 podrtimi keglji, tretji so bili plavžarji z 910 in četrta šamotarna z 875 podrtimi keglji.

Zanimiv je tudi vrsti red posameznikov, kjer je dosegel livar FRANC ZORMAN najboljši rezultat s 131 podrtimi keglji in je tako tudi formalno najboljši kegljač talilnic. Jože Hafner je takoj za njim s 130 keglji, Stanko Pristev 116, Alojz Dečman

111, Silvo Leskovar 97, Rupert Kramar 97, Jaka Lovše 94, Ciril Perhaj 106, Anton Avber 92 in Sušnik 76.

Zaželeno je, da bi taka tekmovanja še organizirali, saj imajo poleg rekreativnega tudi športni značaj, ki krepi voljo vsakega posameznika za doseganje čim boljših uspehov ne samo na športnem polju, temveč tudi na delovnem področju, kjer je dostikrat že sama vztrajnost eden izmed pogojev za čim boljše delovne rezultate tako posameznikov kot kolektiva.

Kegljačem livarne ob lepem športnem uspehu čestitamo! Alojz Dečman

JESENIŠKA KOMUNA in njeni problemi

Vlak ne bo več vozil v Planico

Ali bo v prihodnjem letu še vozil vlak v zgornjesavsko dolino ali ne, o tem je tekla burna razprava na zadnji seji obeh zborov Skupščine občine Jesenice. Žal so sicer odborniki lahko povedali svoje mnenje, pravico odločanja o tem, za našo občino izredno važnem vprašanju, pa so imeli drugi. Pred nedavnim smo namreč lahko brali v dnevnem časopisju, da je Republiški Izvršni svet že ugodil zahtevi Skupnosti železniških podjetij Ljubljana, da se poleg drugih prog tudi proga Jesenice—Planica s 1. januarjem 1966 ukine.

Odborniki so dobili pred sejo obsežno gradivo, v katerem dokazuje Skupnost železniških podjetij Ljubljana, zakaj bo primorana že s 1. januarjem 1966 ukiniti nekatere nerentabilne železniške proge na svojem območju, med katerimi je tudi proga Jesenice—Planica. Pri pregledu tega gradiva najbolj pade v oči struktura skupnih stroškov za to progo, kjer so navedene nekatere takšne številke, da so odborniki podvomili v njihovo realnost. Med drugim so navedeni tudi stroški za osebne dohodke v višini 150,9 milijona din letno. Ta struktura stroškov je vzbudila pri odbornikih vtis, da je namenoma napihnjena, da bi bila s tem bolj upravičena zahteva po ukinitvi proge. Žal ni bilo na seji kljub temu, da so bili vabljeni, nobene-ga predstavnika, železniškega podjetja, ki bi odbornikom lahko pojasnil, kako je s to strukturo stroškov. Zato je dvom v njeno realnost pri odbornikih tudi ostal po končani seji.

Med razpravo so odborniki v zvezi s predvideno ukinitvijo te proge povedali več svojih misli. Predvsem so bili mnenja, da je rok za ukinitve 1. januar 1966, torej dva tedna, prekratek in nemogoč ter bi v primeru, če bi v tem roku res ukiniteli to progo, prišlo do resnih motenj v normalnem poteku življenja v naši občini. Po tej progi

se vozi dnevno na delo v železarno približno 600 delavcev in 200 otrok v šolo. V tako kratkem roku bi bilo nemogoče organizirati avtobusni promet, da bi prepeljal dnevno poleg vseh ostalih potnikov še 800 delavcev ter učencev šol. Poleg tega smo v zimskem obdobju, ko snežne padavine vedno resno ogrožajo in ovirajo avtobusni promet, kar bo imelo za posledico proizvodne zastoje v železarni ter izostajanje v šolah.

Drugo je vprašanje turizma, posebno zimskega, kjer bodo pri uporabi samo avtobusnega prometa nastopile brez dvoma velike težave, saj je cesta že sedaj izredno obremenjena in za zelo gost promet posebno v zimskih mesecih neprimerna. Kranjska gora je naš osrednji zimski center in veliko turistov se je do zdaj pripeljalo z vlaki. Kako jih bodo v bodoče prevažali samo avtobusi, bomo videli, vendar poznavalci situacije dvomijo, da bodo to v redu zmogli.

Odborniki so tudi predlagali, da naj bi železnica ne iskala rešitev vprašanja rentabilnosti v enostavni ukinitvi, temveč rajši v bolj racionalnem in moderniziranem prometu. Tu gre predvsem za uvedbo železniških avtobusov (šinobusov), ki vozijo že po mnogih železniških progah, podobnih kot je Jesenice—

Planica, v naši državi in v inozemstvu, ker so bolj primerni za takšne proge kot normalen vlak z lokomotivo. Poleg tega bi kazalo modernizirati tudi sedanja križišča ceste z železnico in prilagoditi vozni red dejanskim potrebam.

Končno so bili odborniki mnenja, da železnice ni mogoče smatrati samo kot gospodarsko podjetje, temveč je ta dejavnost važna za celotno življenje v državi in naj bi kot takšna tudi delovala. Razen tega bi bilo najbrž na mestu upoštevati tudi mnenje prebivalstva, ki je s takšnim ukrepom neposredno prizade-to. Upoštevamo ga celo pri stvareh, ki so mnogo manj važne kot pa je ukinitve proge Jesenice—Planica!

K.

ZAHVALA

Sindikalni organizaciji se lepo zahvaljujem za skrb, da bi preživel prijetno letovanje ob morju, žal pa to ni bilo mogoče zaradi bolezni. V novem letu 1966 želim delovnemu kolektivu železarne in še posebej plavžarjem veliko sreče in uspehov pri delu.

Marin Blažkovič
upokojeni plavžar

ZAHVALA

Vsem svojim sodelavcem iz obrata promet se iskreno zahvaljujem za denarno pomoč, ki mi je bila v času mojega bolovanja zelo dobrodošla. Vsem še enkrat najlepša hvala in lep pozdrav.

Vinko Robič
promet

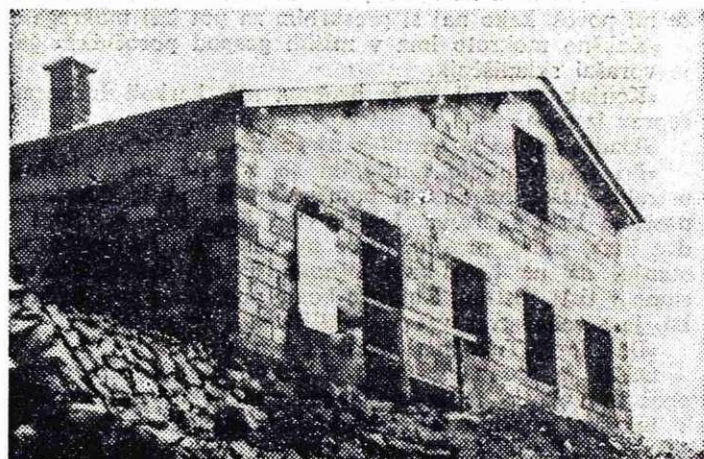
Pionirji, mladinci, starši!

Košarkarski klub na Jesenicah letos že 11. leto uspešno zaključuje tekmovalno sezono. Iz ozkega kroga igralcev in igralk se je v treh letih klub razvil v močan kolektiv, ki je prav v letošnjem letu dosegel največji uspeh. Moška in ženska vrsta sta tudi v prvi republiški ligi v močni konkurenci osvojili tretje mesto. S tem sta se tudi ekipi oddolžili številnim ljubiteljem košarke na Jesenicah, ki so s svojim spodbujanjem prav tako pripomogli k uvrstitvi naše košarke med najboljše republiške kolektive.

Vsi ti uspehi pa pomenijo za upravo kluba nove obveznosti. Predvsem morajo pritegniti v klub čim več novih, mladih kadrov. Uprava kluba vabi k sodelovanju pionirje in pionirke, mladince in mladinke, ki jih veseli košarka. Pri igranju in vadbi košarke bodo našli dovolj osebnega zadovoljstva in možnosti za telesni razvoj. Starši! Naj vam ne bo vseeno, kje in kaj dela vaš otrok v prostem času. Oddvojite ga od gostiln in kavarn ter nekoristnega pohajkovanja. Napotite ga raje v katero koli telesno vzgojno organizacijo, kjer bo našel dovolj razvedrila in zadovoljstva. Košarkarski klub na Jesenicah začne v novi sezoni 1966 s košarkarsko šolo pod geslom: »Igrajte košarko!« Želimo in pričujemo, da boste tudi vi kmalu postali naš aktivni član, s tem pa pripomogli k še večjim uspehom košarke na Jesenicah.

V članstvo kluba se lahko vpišete pri predstavnikih: v gimnaziji pri Vitu Vauhniku, v ZIC pri Ludviku Bunderle in Tonetu Razingerju. Lahko pa se prijavite vsako dopoldne in vsako sredo tudi popoldan od 16. do 17. ure v pisarni športnega društva na igrišču pod Mežakljo.

Vabi odbor košarkarskega kluba
Jesenice

Prešernova koča na Stolu

Letošnje leto je odbor za gradnjo koče že postavil pod streho. 1. avgusta je bila manjša slovesnost in odkritje spominske plošče. Odbor je s tem opravil eno izmed najtežjih nalog.

Seveda je imel pri tem tudi velike težave. Istočasno, ko je gradil, je moral tudi zbirati finančna in materialna sredstva. Kljub razumevanju raznih gospodarskih organizacij in njihovi pomoči, ima odbor še vedno za 4 milijone neplačanih računov.

Ob zaključku leta se je še enkrat odločil za nabiralno akcijo. V teh dneh hodijo po hišah poverjeniki s posbnimi boni. Od uspešne akcije in nadaljnjega razumevanja gospodarskih organizacij ter pomoči, ki naj bi jo nudile tudi občinske skupščine, Jesenice Radovljica in Kranj je odvisno, ali bo uspelo kočo naslednje leto usposobiti in izročiti namenu.

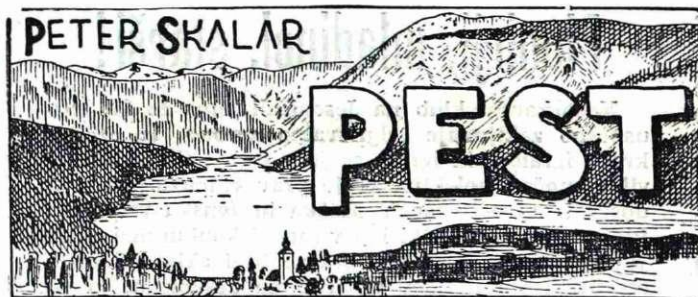
Vse težave glede obmejnega pasu so v glavnem že odstranjene. Že letos je prišel na Stol lahko vsak le z osebno legitimacijo. Za v naprej pa je zagotovljeno, da se bo režim bistveno spremenil na celotnem karavanskem področju.

Odbor želi več razumevanja tudi s strani Planinskega društva Jesenice, saj so skoraj vse Karavanke na področju jeseniške komune. Jeseniški delavec je že od nekdaj rad zahajal na Stol, Belščico, Golico in Rožco.

Slovenko

Kako dolgo se bodo naši delavci še vozili na progi Jesenice — Planica?

49. nadaljevanje

Vedri, uživajoči, obrazi so pili ženske oblike in ritmično gibanje na odru. Petje je dopolnjevalo naraščajoče slo. Walter ni slišal banalnega šlagerskega besedila. Tudi ni videl rdečelase pevke, ki je kakor uklonjeno perot spustila svojo roko proti njemu. Ni mu bilo mar, če je to pomenilo, naj jo po programu zanesljivo pride iskat. Skozi rezo, ki si jo je napravil tako, da je malce razgrnil zaveso, si je ogledal dvorano.

Poiskal je Steinerja in druge podoficirje, ki so se v nekaj mesecih nalezli njegovih vojaških nazorov. Preletel je epotele višjih oficirjev v prvi vrsti, civilne obleke gospodov in zasedbene oblasit, hauptmane in poročnike... Oči so mu obstale na rdečelasi puncici, ki je sedela zraven Sokoljaka. Vmes je bil prazen sedež, onkraj pa je sedela črnolasa deklinica, ki jo je takrat rešil pred Messnerjem.

»Četudi bi po programu lahko kaj počel, bi je nocoj ne mogel več rešiti,« si je rekel. »Tisti sedež zraven nje je pripravljen za šefa SD, Messnerja. Če bi bila pametna, bi se ne dala speljati. Po poti bom imel dovolj priložnosti za razmišljanje, ali ni morda v tej puncici nekaj takšnega kar bi lahko imel rad. Zdravo, Jerka!« je rekel potihoma in se ritenski oddaljil. Ni videl pogleda, ki ga je poslala za njim rdečelasa pevka. Vse, kar si je še želel, je bil dvojni kozarec ruma.

Pijačo si je preskrbel na zelo svojstven način. Ko je skladiščniku oddaljal opremo, je dejal:

»Motorno kolo bo jutraj uporabno edinole v primeru, če mi poveš, kako naj si preskrbim za pot kaj mokrega.«
»Kakšno mokroto ima v mislih gospod poročnik?« ga je vprašal skladiščnik.

»Konjak, rum ali če že drugega nič, karkoli žganega, čeprav iz pese.«

Skladiščnik se je nagnil k njegovemu ušesu:

»Pri Lovcu pijejo fantje, ki so v zadoščenje jutraj ustrelili deset banditskih pomagačev. Zanje je določena posebna količina ruma. Lahko vam dam Bezugschein za dva litra, samo, prosim, dajte mi vaše stvari v takšnem stanju, da ne bom imel sitnosti. Pijačo lahko dobite samo v tisti gostilni. Kako se boste pogodili z gostilničar-ko, je seveda stvar vaše iznajdljivosti.«

»Daj, fant! Tule imaš svečo motorja!«

Odšel je naravnost proti gostilni. Ura je bila osem proč in v kotih je sedelo nekaj policijskih gefreiterjev. V zakajeni posebni sobi je našel družbo, ki je popivala že skoraj dvanajst ur.

»Heil!« je pozdravil in se trudil, da bi v gostem dimu prepoznal kak obraz.

»Heil Hitler,« so zarjuli policisti in Wermachterji pri omizju.

»Izgleda, da sem opravil danes najmanj tako naporno delo kakor vi,« je rekel. »Zato so mi dali tudi enako izkaznico. Lahko prisedem?«

Nekateri so spregledali njegove oficirske epotele in so zato onemeli. Drugi so se razmaknili in se cedili od vljudnosti.

»Kar zraven. Boš povedal, kako ti iztrebljaš uši,« so mu prigovarjali.

»Kdo tu prinaša pijačo?« je vprašal Walter.

»Nič ne skrbi. Ob takihle dneh pijače ne sme zmanjkati. Sedil!«

»Če je tako, mi dajte kozarec. Komaj čakam, da bom poplaknil današnji dan.«

»Nalij mu Sepp!« je zarjuel nekdo na koncu mize. Preden so porinili vinski kozarec in onkraj mize se je dvignil majhen podoficirček. Iz litrske steklenice mu je natočil rum.

Pogledal je šele, ko je Walter na dušek izpil.

»A, vi ste?« je rekel. »Gospod poročnik.«

Nekaj hipov je bilo tiho. Med njimi je sedel oficir, ki je skalil gefreiterško razpokoženje.

»Menda mi zato, ker sem oficir, ne boš odrekel drugega kozarca?« ga je spodbudil Walter. »Celo noč sem lovil bandite in morda smem sedeti med vami?«

»Kako dane?« so rekli v en glas. »Saj gospod Eisberger vodi najbolj tvegane pogone na bandite,« je pojasnil podoficir.

»Jaz vam preskrbujem material,« je rekel Walter. »V nekem smislu imam precej zaslug za rum, ki vam ga dajejo.«

Vojaki in policaji so začutili v njem oficirja, ki je drugačen od drugih. Nihče ni vedel, po čem se razlikuje od oficirske oholosti. Vendar so menili, da imajo opravka z zagrizencem, ki zna razumeti navadnega klavca.

Začeli so razlagati, kako strašno sovražijo golazen, ki gomazi v Oberkrainu. Nekdo na koncu mize je vpil:

»Danes sem se prvič prostovoljno prijavil za streljanje. Mislim sem, da je zadeti nekam od reber navzgor trikrat po vrsti kaj posebno večje. Pa ni nič. Trikrat sprožiš in če natanko ne zadeneš, je vseeno. Če nič drugega, je lepo gledati, kako se ti ščence kremži in kako bulji zabodene oči nekam mimo tebe.«

Walter je izpil drugi kozarec in zgrabil za steklenico. Odslej si je sam nalival.

Podoficir onkraj mize je bil izmed vseh naglasnejši in najgostobesednejši.

»Poglejte, gospod poročnik!« je vpil. »Poglejte sem!« Iz žepa je vlekel sesukano kepo konopca. »Predlagan sem za železni križec. A jaz bom imel za čas po vojni še drugačen križec. Ena, dva, tri, štiri...« je pulil iz kepe končke vrvi in jih pokladal na mizo pred Walterja. »Vsakemu ušivemu banditskemu pomočniku odrežem od kola košček vrvi, s katero je privezan. Tako natanko vem, koliko sem jih poslal pod rušo.«

Omizje se je zakrohotalo. Kozarci so zazveneli in nekdo je začel rjuti:

»Sem z njimi. Napravimo prostor napredku in čisti rasi!«

Walter je bil tiho.

Klavci so razumeli njegov molk kot občudovanje in odobravanje. Zato so rjuli in se bahali. Walter pa je pil in čez dolgo je posegel v njihovo orgijsko vpitje.

»Če želite, vam nekaj povem.«

»Dajte, poročnik. Povejte, kako lahko človek uživa, če razbije banditu možgane.«

»Postavite sem dve steklenici ruma!«

Pri priči sta se znašli pred njim.

»Stisnite pesti in jih položite na mizo!«

Vse roke so se skrčile in pesti so se stegnile po mizo.

»Ali mislite, da so vaše pesti trše kakor banditske?« je vprašal Walter.

»Trše!« so zarjuli.

»Ali bi vam kdo lahko razbil glavo s svojo pestjo?«

»Kdo? Pride nai, da mu pokažemo, kako ustvarjamo novi red. Sieg heil!« Rjovenje se dolgo ni poglobilo.

Potem je Walter stisnil svojo dlan v pest in jo spustil na mizo.

»Ali bi takale pest kaj zalegla?«

»Ta bi udarila. Ta je v stanju razčesniti banditsko glavo.«

»In če bi bila tale pest banditska?«

»Ne more biti. Svinje nimajo pesti, kvečjemu uma-zane parklje.«

Vpili so vsevprek. Walter je svojo pest zares stisnil. Primerjal je, na katero glavo bi jo položil. A ga je ob pogledu na poživinjeno drhal minilo. Vzel je steklenico, vstal in šel proti vratom.

Spremljalo ga je vpitje vsevprek in prepričan je bil, da je uvrznil klavski drhali vsaj tolikšno zabavo, kakršne so bili ta čas deležni oficirji na Spiel für kameraden. Odšel je v svojo sobo. Med pospravljanjem ropotije je počasi srebal rum. Držal je besedo. O polnoči ga ni bilo več na Bledu.

Spremljalo ga je vpitje vsevprek in prepričan je bil, da je uvrznil klavski drhali vsaj tolikšno zabavo, kakršne so bili ta čas deležni oficirji na Spiel für kameraden. Odšel je v svojo sobo. Med pospravljanjem ropotije je počasi srebal rum. Držal je besedo. O polnoči ga ni bilo več na Bledu.

Ko zaključujemo četrti del romana »Svoboda« izpod peresa Petra Skalarja, želimo bralce opozoriti, da predstavljajo doslej objavljena poglavja komaj tretjino celotnega besedila. Prepričani smo, da je znaten del prijateljev »Železarja« zgodbi doslej z zanimanjem sledil, čeprav tednik ni najbolj primeren časopis za objavljanje besedil v nadaljevanjih. Ker bi radi vedeli, kakšno je vaše mnenje glede objavljanja podlistkov, vas prosimo, da nam sporočite, ali naj z objavljanjem začete romana nadaljujemo ali ne. Prosimo vas, izrežite spodnji del časopisa in ga izpolnjenega pošljite na naše uredništvo. Če boste povedali svoja mišljenja in želje, nam boste pomagali pri naših prizadevanjih, da bi bil list čim bolj pester, zanimiv in vam čim bližji.

Obrat:

Objavite še naslednja poglavja romana »Svoboda«.

Romana »Svoboda« ne objavljajte več.

Zaželeno podčrtajte:

Roman sem doslej redno, občasno bral, sploh nisem bral.

V romanu mi je bilo najbolj všeč tole poglavje:

Roman mi ni všeč.

Namesto romana objavljajte raje

Novoletne čestitke

Vsem svojim nekdanjim sodelavcem in vsemu kolektivu železarne želim srečno, veselo in uspehov polno novo leto 1966!

Edi Dobravc
V. P. 4673/2 C
STIP — Makedonija

Kolektivu železarne, posebno pa DE šamotarne želim še veliko delovnih zmag in uspehov v novem letu 1966! Vaš nekdanji sodelavec

mornar Hasan Suhonjić
V. P. 1159-91/A — VE-5
PULA

Vsem sodelavcem in sodelavkam Gostinske enote »Železar«, želim mnogo delovnih uspehov ter srečno novo leto 1966!

Silvo Hriberšek
V. P. 5733/2
Svilajnac — Srbija

Vsem sodelavcem in sodelavkam konstrukcijske delavnice želim mnogo delovnih uspehov in srečno novo leto 1966!

Emil Robič
V. P. 5733/2
Svilajnac — Srbija

Delovnemu kolektivu OTK kot tudi vsemu kolektivu železarne želim srečno novo leto in mnogo delovnih uspehov!

Vinko Ambrožič
V. P. 3743/11
Kraljevo — Srbija

Ob prehodu v novo leto 1966 želim železarskemu kolektivu čim več delovnih zmag, študentom železarne pa veliko študijskih uspehov.

Milan Pintar
V. P. 4519/5
Bitola

Kolektivu Železarne Jesenice, posebno nekdanjim sodelavcem iz jeklolivarne, želim srečno in mnogo uspehov v novem letu 1966!

Tomaž Košir
V. P. 5835-16
Zadar

Celotnemu kolektivu Železarne Jesenice čestitam ob novoletnih praznikih, obenem pa vam želim še nadaljnjih uspehov v proizvodnji.

Miha Rabič
V. P. 4752/6
Varaždin

Kolektivu Železarne Jesenice želim mnogo sreče v novem letu 1966!

Ibro Pivač
V. P.
KVO-10-VE III
Ljubljana

Tovariši in sodelavci! V novem letu 1966 vam želim vse najboljše in še veliko uspehov pri nadaljnjem delu.

Mornar
Franci Čuden
V. P.
1159/94D — VE7

Martina Jerama ni več

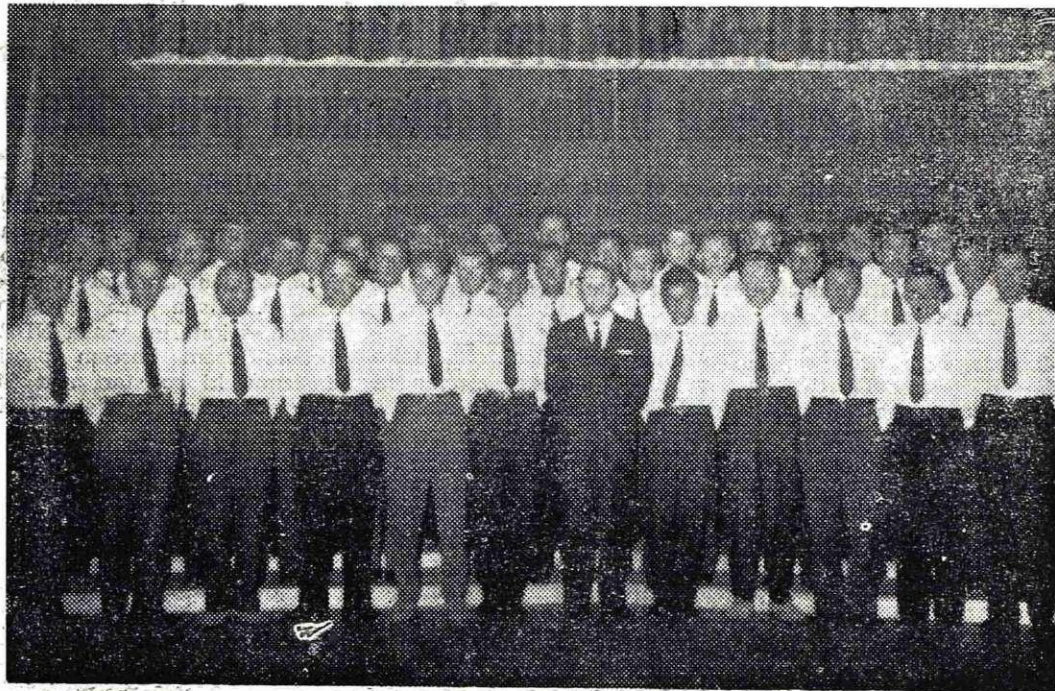

jem, Giorgionijem in še z drugimi pevci, ki so med drugo svetovno vojno žrtvovali življenja za našo svobodo. Tudi sam je pomagal in podpiral narodnoosvobodilni pokret.

Po osvoboditvi je bil spet med pevci na Javorniku. Več let je bil pevovodja sicer pa je kot odlični basist veliko prispeval, da je takratni moški pevski zbor in pozneje tudi sedanji mešani pevski zbor dosegel lepe uspehe. Pevci in pevke z Javornika so pokojnega Martina zelo cenili in spoštovali. Bil je vztrajen in prizadeven. Dolga vrsto let je požrtvovalno vsak teden dvakrat v lepem ali slabem vremenu prihajal peš s Senožet v glasbeno sobo pri Konjicu. Vztrajal je tudi takrat, ko je pevski zbor preživel težke trenutke in nadaljeval s svojim delom tudi pri najmanjšem številu pevcov. Za svoje vestno in požrtvovalno delo ter za zasluge, ki jih je imel pri navduševanju in poučevanju mlajših pevcov ga je Zveza kulturno prosvetnih organizacij Slovenije odlikovala s srebrnim odličjem II. stopnje. Člani Delavsko prosvetnega društva Svoboda France Mencinger in še posebej pevci s katerimi je preživel veliko lepih pa tudi težkih ur ga bodo ohranili v lepem in nepozabnem spominu. Žal se ni izpolnila njihova želja, da bi se z njim ponovno srečali na prijateljskem pogovoru, zato pa so mu v nedeljo 26. decembra poslednjič zapeli ob odprtem grobu na Blejski Dobravi.

Edo Žagar

V petek 24. decembra je je v jeseniški bolnici umrl Martin Jeram, eden najpomembnejših kulturnih prosvetnih delavcev v zadnjih štiridesetih letih. Rojen je bil 8. novembra 1892. Še zelo mlad je rad pel in vzljudil zborovsko petje. Pridružil se je pevcem, ki so peli v pevskem društvu Sava, leta 1929 pa je na Jesenicah ustanovil pevski odsek pri jeseniški Svobodi, in bil tudi pevovodja do leta 1933. Z izredno voljo in željo, je želel na glasbenem področju napraviti čim več. Dolga leta je bil aktivni član kovinarske godbe na Jesenicah, nekaj časa pa tudi njen dirigent. Kot pevovodja je vzgajal mlajše pevce in jih navduševal za lepo slovensko narodno in umetno pesem. Po letu 1933 se je priključil pevskemu zboru Svobode Javornik, ki ga je takrat vodil France Mencinger. Dolgo vrsto let je pel skupaj z Mencinger-

Pevci iz Doberdoba so peli na Javorniku

V soboto, 18. decembra, je gostovala na Javorniku skupina 42 zamejskih Slovencev iz Doberdoba. Razen pevcov in manjšega števila godbenikov je bilo tudi nekaj drugih prebivalcev iz Doberdoba, ki je znan še iz časov prve svetovne vojne.

Pevski zbor »Kras« iz Doberdoba ima že lepo tradicijo. Vendar so z delom prekinili in po daljšem presledku pred kratkim pevski zbor spet obnovili in ga sedaj vodi Silvan Križmanič iz Stare Gorice.

Gostje iz Doberdoba so se nameravali predstaviti na Javorniku tudi z godbo na pihala. Žal nekateri godbeniki niso imeli urejenih potnih dovoljenj, razen tega pa je bilo še nekaj bolezenskih primerov, tako da so se morali s svojim programom omejiti le na pevski zbor. Ker godba na pihala ni sodelovala, sta drugi del programa izpolnila domači pevski zbor in godba na pihala. Dvorana osnovne šole je bila polna gledalcev oziroma poslušalcev, ki so pevcem iz Doberdoba dali vse priznanje za program, ki so ga pripravili v zelo kratkem času.

Še pred koncertom so člani javorniške Svobode odpeljali goste iz Doberdoba v valjarne, kjer so si ogledali težko progo, valjarno tanke pločevine in valjarno 2400. Nekateri izmed gostov so bili pr-

vič v tako veliki tovarni, vsi pa so z zanimanjem sledili delovnemu procesu v posameznih obratih in bili zelo zadovoljni. Še posebej so se zanimali za pločevino, ki jo izdelujemo v valjarni 2400, ker večina pevcov in ostalih gostov dela v veliki ladjedelnici v Trzinu pri Trstu. Za izdelavo ladij potrebujejo pločevino podobnih dimenzij kot jih imamo pri nas, vendar jo dobivajo iz Zahodne Nemčije in še iz nekaterih drugih držav.

Po koncertu je bilo dovolj priložnosti za izmenjavo izkušenj pri delu kulturno-prosvetnih društev z obeh strani državne meje. Gostje so nam pripovedovali o razmerah, v katerih delajo posamezni pevski zbori in godbe na pihala. Za kulturno prosvetno delo imajo zamejski Slovenci v teh krajih, v primerjavi z našimi društvimi, precej manj možnosti in tudi finančna sredstva, ki jih dobivajo, so pičlo odmerjena. Toda želja, da slovenska pesem in beseda na tržaškem ozemlju ter na območju Stare Gorice ne bi zamrla, je tako močna, da

so posamezni Slovenci, pa tudi cele skupine, pripravljene, da tudi sami veliko prispevajo za razvoj kulturno-prosvetnih dejavnosti, ker od tamkajšnjih oblasti pač ne morejo pričakovati večjih dotacij ali pomoči v kakšni drugi obliki.

Pevci iz Doberdoba so vrnili obisk pevskemu zboru in godbi Svobode Javornik, ki so gostovali v Jamljah pri Doberdobi, v avgustu ob prazniku komunističnega tiska. Izmenjava obiskov je še bolj okrepila povezavo med Javornikom in Doberdobom, obojestransko želja pa je bila, da bi bilo podobnih srečanj na Javorniku in v Doberdobi še več. Gostje so omenjali tudi možnost, da bi občasno organizirali kombinirane nastope. Dobrodošli bi bili predvsem zamejskim Slovincem, saj jim pomenijo močno moralno oporo in vzpodbudo za nadaljnje delo.

V nedeljo zjutraj so gostje pred odhodom z Javornika položili venec k spomeniku padlim borcem in z enominutnim molkom ter pesmijo počastili spomin na padle borce, talce in žrtve fašizma. Odpeljali so se še v Begunje, kjer so si ogledali muzej in grobišče talcev, nato pa so se preko Postojne vrnili domov.

Srečanje z zamejskimi Slovenci na Javorniku nam bo še dolgo ostalo v prijetnem spominu in želimo, da bi jih bilo še več. —or

Pismo iz JLA

Oglašam se vam iz Strumice, kjer služim vojaški rok. V to mesto sem se šel pred kratkim preseliti, vendar je že prvi dan zapustilo v meni globoke vtise s svojo pestro in neusmiljeno zgodovino.

Ob reki Strumici se je že v času rimskega imperija pričelo razvijati naselje, ki je po prihodu Slovencev dobilo naziv Strumica. Že od nekdaj je predstavljalo vanjo prometno središče, zato se je hitro širilo, posebno v času vladanja makedonskega carja Samuela, ki ga je naseljeval in utrjeval. Štiri let po porazu Samuela na Bjelasici je

makedonsko carstvo propadlo in postalo suženj bizantinskega carja Vasilija II, ki je zavzel tudi mesto Strumico. Koncem 19. stoletja je štela Strumica 10.000 prebivalcev, v glavnem Makedonci. Leta 1913 je mesto pripadlo Bolgariji, po prvi svetovni vojni pa Jugoslaviji.

Burna zgodovina je dala mestecu svojstven izgled in so še danes vidni sledovi turške zgodovine. Strumica šele danes dobiva pravi izgled v modernem centru in prijaznih delavskih hišicah. Postala je glavno trgovsko središče strumiške doline, ki je dolga okoli 60 km in nudi

prebivalcem bogate plodove. Reka Strumica je tista, ki danes odloča o blagostanju Strumičanov. Služi za namakanje suhe doline, kjer včasih tudi po več mesecev ni padavin.

Še večji boj z usodo vodijo prebivalci na področju Ograzdena, kjer nekatera naselja zaradi oddaljenosti in neprimkladnega terena še danes niso dobila elektrike. Ljudje teh vasi so skromni, delavni in čakajo, da se bodo tudi za njih našla potrebna sredstva. Pod Ograzdenom so že pred vojno po malem pričeli kopati natrijev fosfat. Danes je rudnik te tako važne surovine za industrijo stekla, keramike in porcelana že uspel najti tržišče doma in tudi na tujem. Ko bo rudnik oprem-

ljen z vsemi potrebnimi stroji, bo lahko nudil zaslužek novim delavcem. Edina večja prepreka za Strumico so slabe prometne zveze s Skopjem. Železnica je oddaljena 40 kilometrov, kar predstavlja precejšnjo oviro pri njenem hitrejšem gospodarskem razvoju.

Sicer pa je Strumica mesto mladih. Osnovne, srednje in višje poljedelsko obiskuje vsako leto več mladine. Teh 9000 izsolanih ljudi bo verjetno že v kratkem dalo drugi in še lepši izgled strumiški dolini in njenemu središču Strumici.

Janko Guzelj,
V. P. 7488/4
Strumica
Makedonija

Novoletna čestitka in zahvala iz Doberdoba

Z željo, da bi se stiki med Doberdobom in Javornikom ohranili in še bolj okrepili, vam pošiljamo tovariške pozdrave ter želimo uspešno novo leto 1966. Hkrati se zahvaljujemo za topel sprejem in prelepa darila ob našem gostovanju na Javorniku.

Prosvetno društvo »Jezero«
Doberdob

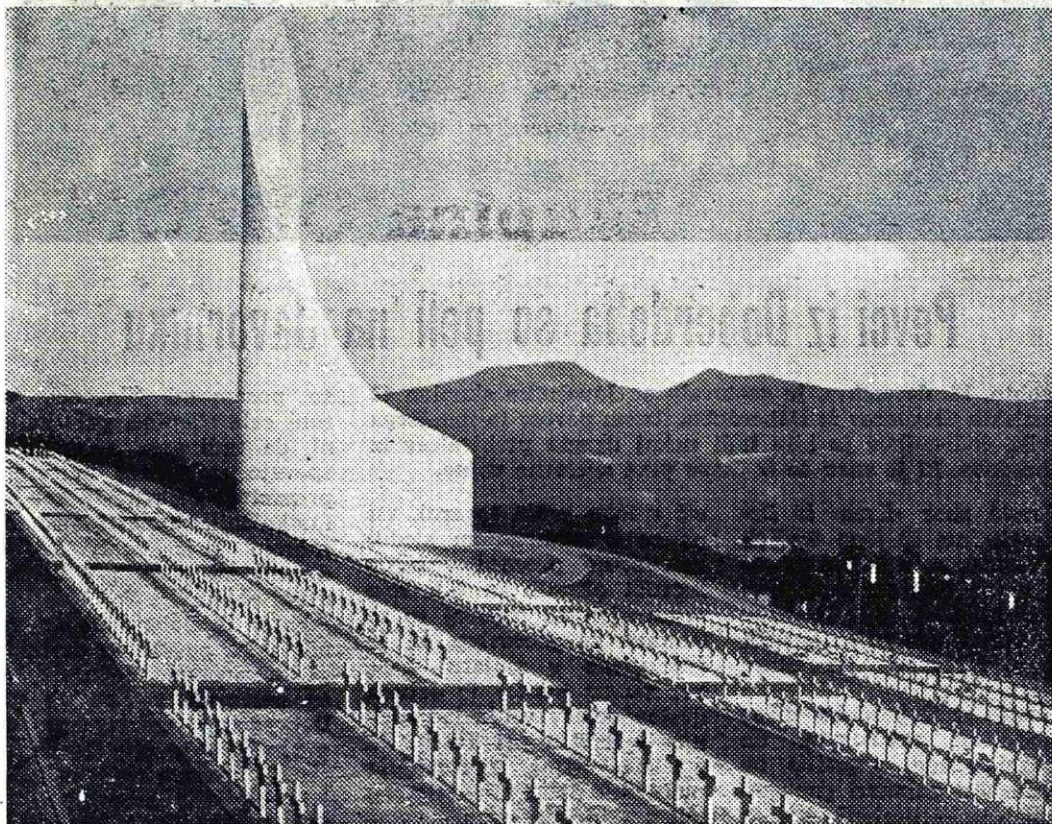
Novoletna poslanica predsedstvu dachauske taboriščne skupnosti bivšim dachauskim pripornikom

Ker je tudi mnogo naših tovarišev okušalo tegobe, trpljenje in ponižanje v nemškem koncentracijskem taborišču Dachau, objavljamo zaradi njene aktualnosti novoletno poslanico predsedstva dachauske taboriščne skupnosti, ki je bila objavljena v časopisu »Mitteilungsblatt der Lager-Gemeinschaft Dachau« v decembru leta 1965.

»Izgleda, da je usoda nasilnega narodnosocialističnega režima, če se ob zaključku

nismo zadovoljni. Za tako velike in strašne zločine ni odpuščanja. To svoje stališče

nos do ljudi, ki so vodili boj proti nacističnemu režimu, se le ta odraža tudi v skrbi za te ljudi. Tako je vodstvo Nemške demokratične republike 9. aprila 1965 sprejelo zakon, s katerim vlada NDR prizna vsem borcem proti fašizmu, ki so stari nad 60 let, pokojnino v višini DM

Spomenik v taborišču Natzweiler blizu Strassbourga v Franciji, kjer sta za vedno ostala tudi naša rojaka Filip Brajc in Makovec

leta 1965 ozremo nazaj, prinesla več sence kot luči. Iz poročil in pisanja našega časopisa v letu 1965 to lahko z vso gotovostjo ugotavljamo. Z vsem spoštovanjem in veliko žalostjo v srcu se ob tej priliki spominjamo vseh tovarišev, ki so v tem letu za vedno odšli od nas. Pri tem moramo še prav posebej poudariti, da niso odšli in nas zapustili zaradi svoje starosti, marveč predvsem zaradi strahotnega trpljenja po koncentracijskih taboriščih.

Prav zato je potrebno, da se ozremo na dogajanja današnjih dni, ki naše še živeče tovariše iz težkih in temnih dni »zaporniškega« življenja še prav posebno zanimajo. Pri tem moramo opozoriti na lep potek prireditve ob prazniku osvobodjenja na tleh dachauskega koncentracijskega taborišča v dneh 8. in 9. maja letos. Duh tovarniške solidarnosti na tej proslavi je pokazal, da smo še vedno pripravljeni in tudi dolžni nadaljevati borbo za človeške pravice in to zato, ker je toliko naših najboljših tovarišev izgubilo v taboriščih svoja mlada življenja. Borba proti ukinitvi zakona o pregonu nacističnih zločinov in zločincev je rodila samo delen uspeh. Veljavnost zakona je bila podaljšana samo za pet let. Zaradi težkih zločinov, ki jih je povzročil Tretji Reich, s to odločitvijo

bomo branili pred vodstvom Zvezne republike enako kakor v inozemstvu pred organizacijo Združenih narodov. Naravnost škandalozna pa je bila novica, objavljena iz povsem uradnega vira, da je bil vodja centralnega urada za izsleditev nacističnih vojnih zločincev v Ludwigsburgu g. Schille sam član nacistične organizacije NSDAP in udeleženec vojnih zločinov za časa nemške okupacije na ozemlju Sovjetske zveze.

Proces proti nacističnim zločincem koncentracijskega taborišča Auschwitz je vsa svetovna javnost zasledovala z velikim ogorčenjem. Razprave na tem procesu pa so pokazale, da bi mnogi vodilni ljudje iz Zvezne republike vse te zločine radi pokrili s plaščem pozabe.

V upanju, da bodo nove volitve poslancev v Zvezni zbor prinesle določene spremembe, smo bili trpko razočarani. Kdor je namreč pazljivo zasledoval volilno borbo in volilne parole političnih strank CDU/CSU, SPD in EDP, je lahko ugotovil, da nimamo pričakovati kaj drugega kot novo izdajo stare vlade. Če sedi na mestu pravosodnega ministra mož, ki je znan kot pristaš smrtnih kazni, potem napredni demokratični krogi v to vladno ne morejo imeti posebnega upanja.

Če ima vlada pravilen od-

800, naslednikom DM 600; žene pridobe to pravico po 55 letih starosti.

Tudi v letu 1965 je še vedno živa solidarnost bivših dachauskih zapornikov, kar se imamo predvsem zahvaliti našim tovarišem v inozemstvu. Z njihovo pomočjo smo uspeli obnoviti spominska mesta in odpreti prostore novega muzeja nekdanjem koncentracijskem taborišču Dachau. V letu 1966 nameravamo izročiti namenu na zbornem prostoru v taborišču spomenik vsem, ki so v tem taborišču kot žrtve fašističnega nasilja izgubili življenje. Vsem našim tovarišem in svojcem žrtev tega taborišča želimo zdravja in moči, da bi uspeli izpolniti njihovo izročilo: prosto in svobodno Nemčijo, ki bi se z ostalimi v svetu borila za svetovni mir.

Predsedstvo taboriščne skupnosti Dachau

ZAHVALA

Obratovodstvu in sindikalnemu odboru, enako tudi vsemu kolektivu elektropeči, se najlepše zahvaljujem, ker so se me spomnili za praznik republike in me obdarili. Vsemu kolektivu elektropeči želim srečno in uspehov polno novo leto.

Upokojenec
Anton Rebolj
Cesta revolucije 4
Jesenice

Obogatili smo našo muzejsko zbirko

Letošnje leto je bilo pri zbiranju gradiva prav tako uspešno. Posamezni tovariši so nam odstopili dragocene fotografije, dokumente in predmete.

Darovalci so bili:

Jože Beguš iz Žirovnice, Peter Beguš, Ferdo Bokal, Alojz Bolte in Alojz Brajc z Jesenic, Bertj Brun s Hrušice, Ivan Bucek z Blejske Dobrave, tov. Cuznar iz Podkoren, Ivan in Srečko Čelesnik ter Jaka Čop z Jesenic, Ivan Dolžan iz Mojstrane, Karel Erzar, Franc Fajs in tov. Finžgar z Javornika, Marija Hafner in Velka Hrovat z Jesenic, Ludvik Jezerski, Albin Kavalir in Matjež Kalan z Javornika, Niko Košir iz Kranjske gore, Franc Konobelj - Slovenko in Ivanka Kozar z Jesenic, Jože Klemenc s Hrušice, Peter Klavžar in Janez Koželj z Jesenic, Franc Kotnik iz Mojstrane, Krajevni odbor ZB NOV Podmežaklja, Valentin Krivec in Rado Lavsegar z Jesenic, Ivan Leban iz Ljubljane, Lojze Likovič z Jesenic, Emil Lovko z Rakeka, Silva Mahne in Rudolf Markelj z Jesenic, Rudi Mandič s Koroške Bele, Valentin Markež iz Argentine, Jože Moretti iz Novega Mesta, Ivan Noč z Javornika, Janko in Tomaž Noč s Koroške Bele, Gregor Novak, Janko Novak in Slavka Nemec z Jesenic, Občinski odbor SZDL Jesenice, Občina San Martin de Min - Francija, Alojz Oláh z Javornika, Jože Osvald iz Rateč, Franc Pesjak z Jesenic, Tončka Pikon z Javornika, Ivan Pohar in Milan Polak z Jesenic, Matija Pretnar s Koroške Bele, Janez Pretnar iz Zasipa, Jože Praprotnik z Javornika, Alojz Pukšič,

Franc Ravnik in Simon Rešek z Jesenic, Andrej Rožič iz Rateč, Jože Rozman, Marija Rostohar in Ela Sivec z Jesenic, Peter Sitar z Breznice, Nace Sterlekar iz Litijske, Dušan Stare z Blejske Dobrave, Marija Steblaj, Drago Škoda in Franc Torkar z Jesenic, Polde Trtnik iz Vršca, Janez Tušar in Tone Urbanc z Jesenic, Jaka Vodnjov iz Gorij pri Bledu, Ivan Vovk z Jesenic, Ivan Zalokar iz Most pri Žirovnici, Franc Zupan z Jesenic, Lovro Šmitk z Blejske Dobrave in Franc Žvan z Jesenic.

Prav posebno zahvalo smo dolžni tov. Ivanu Lebanu iz Ljubljane ter tov. Eli Sivec z Jesenic, ki sta nam odstopila dragoceno gradivo iz NOB in koncentracijskega taborišča Mauthausen, dalje tov. Ivanu Čelesniku za arhiv Saveza metalskih radnika Jugoslavije - podružnice Jesenice, tov. Alojzu Pukšiču za arhiv Jugoslovanske strokovne zveze - podružnice Jesenice ter tovarišem Francu Torkarju, Tonetu Urbancu in Jaku Čopu za zanimivo fotografsko gradivo in seveda vsem ostalim, ki ste obogatili našo muzejsko zbirko.

Ob tej priliki se ponovno obračam na vse s prošnjo, da nam posredujete in odstopite tako fotografije iz borb NOB, dela bivših organizacij in društev, kakor tudi dokumente in eksponate. Ne dopustimo, da gre v pozabo naša bogata in pestra preteklost.

Gradivo oddajte: Oddelku za delavsko gibanje in NOV pri Tehniškem muzeju Železarnice Jesenice, Cesta Franceta Prešerna št. 45 - Jesenice

Pionirji iz Žirovnice čestitajo

Učenci VIII. a in b razreda osnovne šole v Žirovnici se vodstvu železarne zahvaljujemo, ker nam je omogočilo, da smo si lahko ogledali proizvodnjo železa. V šolskih klopih si nismo mogli predstavljati, da je treba toliko truda, preden se kos rude spremeni v železo. Odslej bomo znali spoštovati trud in delo naših železarjev.

Se posebej se zahvaljujemo Alojzu Tratniku in inž. Jaku Šrancu za vodstvo po železarni in muzeju. Vsem železarjem želimo srečno in uspehov polno novo leto 1966!

Janez Meterc v imenu VIII a in b razreda osnovne šole v Žirovnici

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru Gostinske enote Železar se iskreno zahvaljujem za prejeto darilo, ki mi je bilo zelo dobrodošlo.

Jerca Štefelin

Novice iz časopisa

Časopis »Mitteilungsblatt der Lager-Gemeinschaft Dachau«, avgust-september 1965, piše, da se je žirija za postavitev spomenika žrtvam v taborišču Dachau pri drugem razpisu odločila podeliti prvo nagrado jugoslovanskemu umetniku Gvidu Nandorju. Imenovani bo prevzel tudi izdelavo spomenika. Vsekakor laskavo priznanje jugoslovanskemu umetniku.

Na podlagi sklepa Mednarodnega komiteja koncentracijskega taborišča Dachau je dobil belgijski zgodovinar Berben nalogo da napiše zgodovino tega zloglasnega koncentracijskega taborišča. Nemški prevod je bil pred časom predložen v dopolnitev še nemškimi tovarišem, ki so bili enako kot drugi zaprti v tem taborišču.

PAVEL DIMITROV

Proti neosvojeni gori

NADALJEVANJE

Na poti skozi macesnove in rododendrove gozdove smo opazili nekajkrat črede jakov. Njihovi pastirji imajo ponjave napete z vrvmi — oboje je spet izdelano iz jakove volne. Ko opazujem življenje teh ljudi z že izrazitimi tibetanskimi potezami, mi je vedno bolj jasno, da brez jakov sploh ne bi mogli živeti. Pozno popoldan smo prispeli v vasico Kangbačen. To je mala vas z nekaj revnimi bajtami iz kamna. Lesa je malo, saj so gozdovi že daleč spodaj.

Tod se dolina razcepi — gorski greben jo razdeli na dvoje. Desno vodi proti Pangpeni, zadnji naselbini pod Kančendžengo, leva pa proti Nupčuju.

Predem je sonce zašlo, so se razvlekle megle in obnemeli smo ob pogledu na zasnežene ostre grebene in vrhove. 3000 metrov nad nami se blešči vrh Jannuja in vrhovi številnih brezimnih gor. Veličastnosti se zavemo šele, ko se spomnimo, da smo že več kot 4000 metrov visoko. Kljub taki nadmorski višini in ostremu podnebjju so pod vasjo še vedno polja prosa, koruze in repe, edinega pridelka poleg krompirja. Trdo je življenje teh ljudi, ki boljšega ne poznajo. Vajeni so trpljenja, koša na

hrbtu in čelnega pasu za nošnjo.

Zvečer sedimo v zakajeni bajti. Sredi edinega prostora živo plapolja ogenj in nad njim v posodi klokota voda. Gospodinja nam na medenim nastem pladnju ponudi krompir. To je jed za redke prilike, sol pa je že razkošje.

Jutro je lepo; gore in grebeni žare v soncu. Končno je pred nami Himalaja.

Zapuščamo vas in po slabem mostu čez Kangbačen kolo dosežemo drugi breg. To je morena ledenika, poraščena z grmičevjem in travo. Sredi dopoldneva zagledamo naš cilj: Kangbačen. Sedemo v resasto travo in obnemimo. S pogledom iščemo pot proti gori. Najprej po morenah ledenika po levi strani navzgor, na ploščad pod Ramtang Pikom po široki, ne prestrmi ploščadi na sedlo, od tam pa na greben in naprej proti vrhu.

Fotografiramo in zremo v goro. To je prvo srečanje, prvi pogled na vrh, katerega ime nas je spremljalo vso pot in smo ga pogosto omenjali.

Po dolgem počitku smo se odpravili naprej. Kmalu smo pod ledenikom Ramtang. Malo pozneje zagledamo visoko nad nami rdeč pulover in takoj nam je jasno, da so se fantje iz izvidnice odlo-

čili za pot čez Ramtang. Konec je torej poti po dolinah, skozi vasi med polji riža in koruze. Pred nami je le še gora. Pohitimo navzgor in na prodnati terasi kmalu opazimo šotore ter dim. Veselo si sežemo v roke. Tu je baza. Pozdravimo se s prijatelji, Serpami in si pripovedujemo doživetja s poti. Nas seveda najbolj zanima, kako je na gori. Fantje so že našli prehod čez morene ledenikov do prostora, kjer so v višini 4900 m postavili tabor št. 1 (od sedaj naprej bom te tabore označeval kar s T1, T2 itd.). Cic in Ljubo pa sta že dosegla po kopnem grušču višino 5400 m, kjer bo predvidoma T2.

S skupnimi močmi smo v naslednjih dneh uredili bazno taborišče. V zavetrju smo pod razpeto cerado uredili kuhinjo, v kateri nam mojstrsko kuha Ang Čering in skladišče za hrano in opremo. Po treh dneh smo prvič odrinili navzgor. Vzpenjamo se počasi in enakomerno. Visoko smo že in vsak hitrejši korak nas upeha in zadiba. Spuščali smo se na ledenik. Na robu je še ves pod gruščem, pod njim pa se že blešči modrikast led. Popoldan se pozdravimo s Serpami, ki vsak dan z nosači vred prihajajo v T1. Noč prespimo v šotorih, zaviti v puh. Noči so v gorah tako visoko že presneto hladne.

Jutro je lepo in Kangbačen žari s sosedi vred v jutranjem soncu. Ko sonce obsveti tabor, v družbi Pabla in Tonača odhajam proti gori. Na vrhu, kjer se konča grušč pod Ramtang Pikom, nameravamo postaviti T2. Po dobri uri zapustimo ledenik in se zagrizemo v strmi grušč. Onkraj ledenika kipi v nebo priostreni Beli Val, levo od njega je sedlo in pod njim bleščeč plato, kjer slutimo prehod. Nad nami pa sta dva nepozabno lepa in vabeča vrhova Ramtang Pik in Wedge Pik. Oba sta višja kot najvišji vrhovi Evrope.

Slabo uro pozneje sedimo pri malem jezercu, pokritem s tanko ledeno skorjo. Višomer kaže 5300 m. Ogromni skalnati bloki in manjše skale leže vsepovsod. Tam, kjer je svet bolj položen, se odločimo za T2. Globoko pod nami opazimo tri postave, to so Serpe, Dorzi, Karma in Ang Tensing. Težko so otovorjeni, saj nosijo šotore, spalne vreče in stiropol ležišča. S prostora, kjer smo se odločili za T2, je prelep razgled na sedlo in plato pod njim. Skoraj brez razpoke in vse kaže, da vzpon čezenj ne bo predstavljal nobenih tehničnih težav.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Mladi kinoamaterji pri delu

Skupina ODEON potrebuje sredstva

Že pred leti je bila na pobudo ljubiteljev filma ustanovljena pri občinskem odboru Ljudske tehnike na Jesenicah posebna filmska komisija, ki je kmalu prerasla v samostojno filmsko skupino mladih amaterjev, imenovano ODEON. V letošnji jeseni so filmski strokovnjaki izvedli v času od 5. oktobra do 7. decembra prvi filmski tečaj na Jesenicah. Predelana snov je bila zahtevna in zato je uspešno opravilo končni izpit le 7 tečajnikov, ostali pa si bodo znanje izpopolnili na novih predavanjih.

Filmska skupina ODEON, ki ima že preko 50 aktivnih članov in je zelo delavna, ima velike težave zaradi pomanjkanja prostorov za uspešno delo in pomanjkanja finančnih sredstev. Kljub temu si prizadevajo in dosegajo lepe uspehe. Sedaj se pripravljajo na klubski dan, ki bo na Jesenicah ob prvi obletnici obstoja filmske skupine 19. aprila 1966. To bo revija delovnega in ustvarjalnega poleta naših filmskih umetnikov. Prepričani smo, da nas ne bodo razočarali, temveč prijetno presenetili.

Silvestrovanje v Kazini

GEŽ obvešča, da bo priredila na Silvestrovo v vseh poslovnih prostorih Kazine silvestrovanje. V prvo nadstropje bo vstop dovoljen samo z vabilom DIT, v spodnje prostore pa bo vstop prost. Tako v zgornjih kot v spodnjih prostorih bodo igrali za ples priznani ansambli in sicer od 20. ure zvečer do 5. ure zjutraj.

Lakota k Braniku

Jugoslovanski alpski smučar št. 1 Peter Lakota, inženir gozdarstva, je verjetno v nedeljo zadnjič tekmoval za smučarski klub Jesenice. Odhaja namreč v Maribor v novo službo kot gozdarski inženir. Kot sam pravi, je povsem razumljivo, da bo potem prestopil tudi k mariborskemu smučarskemu klubu Branik. Sicer to še ni urejeno, povedal pa je, da odhaja z Jesenic zato, ker na Gorenjskem ni mogel dobiti svoji kvalifikaciji ustreznega delovnega mesta kljub prizadevanju smučarskih delavcev.

Peter Lakota je tudi povedal, da težko odhaja z Jesenic, da se težko loči od smučišča na Črnem vrhu, kjer si je pravzaprav pridobil osnovno smučarsko znanje, vendar

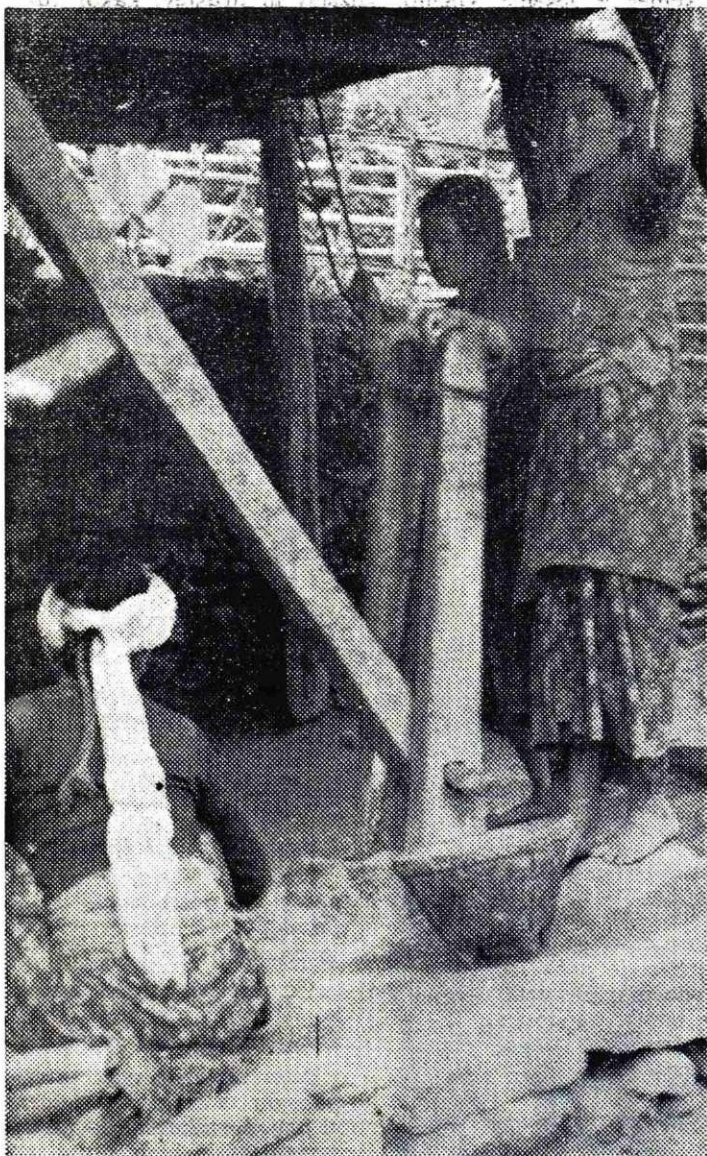
zaradi razmer, ki smo jih že navedli, mu res ne preostane drugega. Njegov odhod pomeni za Jesenice precejšnjo izgubo, upamo pa, da bo med mladimi še več Lakotov, ki bodo prav tako uspešno kot Peter zastopali naš jugoslovanski šport v tujini.

Polde Karlin

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru siye livarne se najtopleje zahvaljujem za prejeto darilo, kakor tudi nekdanjim sodelavcem za obisk.

Matevž Noč upokojenec

Trdo je življenje domačinov. Skopa zemlja in primitivno življenje ne dovoljujeta nobenega razkošja

Ali jih poznate? Dva člana tega ansambla sta bila včasih zaposlena tudi v naši železarni

Hortikulturno društvo Jesenice najboljše v Sloveniji

Na drugem rednem letnem občnem zboru Hortikulturnega društva Jesenice, ki je bil v delavskem domu pri Jelenju v soboto, 18. decembra, je društvo pregledalo svojo aktivnost med prvim in drugim občnim zborom, torej v letu 1965.

Začetki Hortikulturnega društva segajo v leto 1962, ko je bil na pobudo Hortikulturne zveze Slovenije ter nekaterih članov v oktobru pri Turističnem društvu Jesenice ustanovljen hortikulturni odsek. S pomočjo Delavske univerze, ki je jeseni 1962 in spomladi 1963 omogočila več predavanj po vaseh, so se začeli zbirati prvi člani — ljubitelji cvetlic. 14. marca 1963 je bil prvi posvetovalno-strokovni sestanek in 22. marca 1963 prvo predavanje, ki mu je prisostvovalo 60 članov. V tem letu so nabavili tudi prvo rastlinje, organizirali prvo strokovno ekskurzijo in izdali 1. številko društvenega biltena.

Z osamosvojitvijo in preimenovanjem hortikulturnega odseka v Hortikulturno društvo 4. marca 1964, je delo društva še bolj zaživel. Kljub mladosti društva se je še posebno razmahnilo delo v letošnjem letu. Dokaz za to je tudi skoraj 400 vključenih članov. Enotnost in prizadevnost članstva sta pomagali, da je društvo organiziralo kvalitetno cvetlično razstavo, ki je bila mednarodnega pomena. Obiskalo jo je veliko število občanov in ljudi iz vse Slovenije. Pod vodstvom društva je bilo prvič oskrbovano ali na novo uredjeno 11.770 m² javnih nasadov in zelenic. Razna podjetja, stanovanjske skupnosti, predvsem pa občinska skupščina Jesenice, so na podlagi predračunov, ki jih je izdelalo društvo, omogočili, da smo uredili nove površine zelenic (4700 m²) in lepotnih nasadov (260 m²) s 4500 enoletnimi in trajnimi rastlinami.

Poleg številnih kvalitetnih predavanj z diapozitivi in filmi je društvo nabavilo veliko rastlinja, več sto cvetličnih zaboječkov, razpošiljalo strokovno literaturo, izdajalo društveno glasilo »Bilten« in sicer do sedaj pet števil. Skupna vrednost del in prometa, ki ga je društvo imelo, presega 7 milijonov dinarjev, kljub temu, da so člani opravili, predvsem prostovoljno in brezplačno, vsa društvena dela, ki jih ni bilo malo.

Za vsa ta dela je dobilo društvo posebno priznanje Hortikulturne zveze Slovenije, strokovnjakov, ki so prisostvovali občnemu zboru in tudi jeseniških družbeno-političnih organizacij.

Na občnem zboru smo izvolili 23-članski upravni odbor in 5-članski nadzorni odbor. Predvsem upravni odbor je sestavljen tako, da so zastopani v njem člani posameznih vasi in naselij, kar bo omogočilo še boljše delo društva.

Iz otroškega vrtca

Vzgojiteljica: Peterček, kaj naj ti prinese Dedek Mráz.

Peterček: Ja, tovarišica, rad bi imel samokolnico peska in dve žarnici.

Vzgojiteljica: Zakaj pa to?

Peterček: Veste, tovarišica, pesek bi potreboval, da bi posul pot do našega vrtca, ki je ledena.

Vzgojiteljica: To razumem, ker se bojiš, da ne bi padel. Zakaj pa ti bosta žarnici?

Peterček: Na vsaki strani poti do vrtca so nameščene cestne svetilke in bi žarnici zamenjal, da bi bila tudi naša pot malo razsvetljena, ker grem že, ob 5.30 v vrtec, je pa taka tema, da me ie strah.

Jesenice desetič državni prvak

Ker bo prihodnje svetovno prvenstvo v Jugoslaviji, je bilo letošnje državno prvenstvo v hokeju na ledu odigrano na turnirski način. Po polfinalnih turnirjih je bilo finalno tekmovanje na Jesenicah za uvrstitev od 1. do 4. mesta in v Beogradu za razvrstitev od 4. do 8. mesta. Na Jesenicah so igrali Jesenice, Medveščak, Partizan in Olimpija, v Beogradu pa Beograd, Crvena zvezda, Mladost in Kranjska gora.

Kaj lahko zapišemo o dogodkih na umetnem drsališču pod Mežakljo in Tašmajdanu. Splošna ugotovitev je, da letos nismo videli vrhunskega hokeja. Za srečanje tudi ni bilo pričakovanega zanimanja, kakor v prejšnjih letih, ko so bila ligaška tekmovanja, ki so trajala od 2 do 3 mesece. Finalni turnir na Jesenicah naj bi po mnenju poznavalcev hokeja prikazal jugoslovansko kvaliteto, hokej, ki bi moral pritegniti gledalce prav zaradi sposobnosti in tehničnega znanja udeležencev. Toda na žalost temu ni bilo tako. Jeseničani so res razred zase, še vedno najboljši v državi. Videli smo da igrajo kar dober hokej, toda na žalost jim manjkajo strelci. V prejšnjih letih so to funkcijo opravljali Felc, Tišler, Smolej in Ivo Jan. Kvaliteta je zaradi tega v letošnjem letu nekoliko padla. Vzrok temu je verjetno tudi v nekolektivni igri. Posamezniki se vse preveč izživljajo v solo prodorih, kar seveda ne vodi nikamor.

Kako pa je bilo v Beogradu, kjer sta oba beograjska kluba Beograd in Crvena zvezda osvojila prvo oziroma drugo mesto in s tem na končni lestvici 5. in 6. mesto. Za največje presenečenje lahko štejemo poraz Kranjske gore v tekmi s Crveno zvezdo. Ko so se iz Beograda vrnili tekmovalci in vodja tekmovanja, so povedali, da je igranje hokeja na tašmaj-

danskem drsališču nemogoče. Sodniki so imeli zadnjo besedo pri vsakem srečanju in s tem ubili voljo pri igralcih, ki so se trudili, da bi popravili napako iz Ljubljane. Toda žal je bil ves trud zaman in so se morali zadovoljiti s predzadnjim mestom. Upajmo, da v prihodnje ne bo več takega načina tekmovanja in da bodo sodniki le dorasli sojenju kvalitetnih hokejskih tekem.

Druga zadeva, ki moti jeseniške in kranjskogorske hokejiste je, da ne morejo pokazati tako kvalitetne igre s slabšim nasprotnikom, kot

če igrajo z enakovrednim tekmečem. Naj bo tako ali drugače, jeseniški hokej ima trdne temelje, pomeni jugoslovansko kvaliteto in je že znan daleč v zamejstvu. Če to vemo, potem se moramo zavedati, da ne smemo izpustiti vajeti iz rok, temveč še bolj dosledno stremeti za kvaliteten razvoj, ki prinaša mednarodni ugled in spoštovanje. Vsi slovenski predstavniki so na letošnjem državnem prvenstvu dokazali, da v kvaliteti niso mnogo napredovali, kljub temu, da imajo na voljo led že od oktobra in da stalno vadijo pod strokovnim vodstvom. Res čudno, da niso pokazali tistega poleta kot v prijateljskih srečanjih z inozemskimi moštvii. Če bi jih vprašali, kaj je vzrok, verjetno tudi sami ne bi mogli odgovoriti.

Morda premalo zaupajo vase in se že na začetku srečanja zadovoljijo s kakršnimkoli rezultatom. Zaključimo čisto na kratko. Upajmo, da bo letošnje državno prvenstvo resen opomin vsem, ki so zamenjali kvaliteto in spali na lovoričkah preteklih let.

ČESTITKA IZ JLA

Vsem članom kolektiva Železarnice Jesenice želim v novem letu 1966 še veliko uspehov pri nadaljnjem delu.

Janez Beden
V. P. 4330
Podravska Slatina

ČESTITKA

Delovnemu kolektivu Železarnice Jesenice iskreno čestitam in želim v novem letu še mnogo delovnih uspehov!

Ibrahim Bakonić
V. P. 2724/18
Strumica —
Makedonija

Prva tekaška tekma - zmaga sodelavcev železarne

V Kranjski gori je bilo prvo pregledno tekmovanje v smučarskih tekih. V odsotnosti Mlinarja, Seljaka, Kobentarja in Kobilice, ki so na treningu v Zakopanah in Bavčeta, ki trenira na Švedskem, je zmagal nekoliko nepričakovano, vendar povsem zaslužen 22-letni Ratečan Alojz Kerštajn.

Največjega tekmeča je imel v dolgoletnem reprezentantu in državnem prvaku Cvetu

Pavčiču — pretekel ga je za 48 sekund. Za skromnega športnika Alojza Kerštajna je nedeljska zmaga zares lep uspeh in zagotovilo, da se bodo morali starejši, toda rutinirani tekači pošteno potruditi, če bodo hoteli uspeti, saj so mladi precej napredovali.

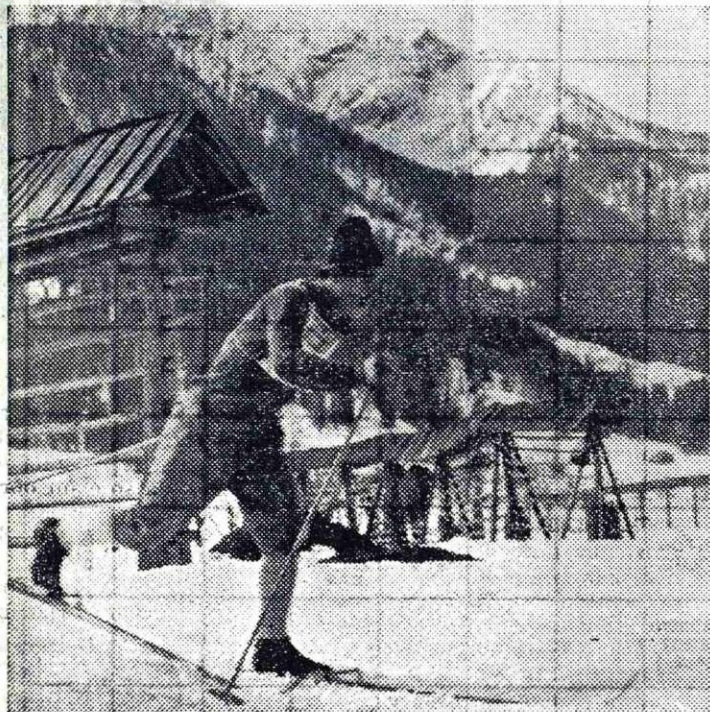
Pri starejših mladincih je zmagal Jakopič iz Gorij pred Dornikom, pri mlajših mladincih Pintar z Jesenic, pri

članicah pa — čeprav s poškodovano nogo, Lidija Pšenica iz Mojstrane.

REZULTATI:

Člani 13 km: 1. Kerštajn (Rateče) 41,24; 2. Pavčič C. (SD Enotnost) 42,12;

Starejši mladinci 9 km: 1. Jakopič (Gorje) 28,56; 2. Dornik (Gorje) 29,29; mlajši mladinci 7,5 km: 1. Pintar (Jesenice) 25,16; 2. Slovnik (Ihan) 25,27;

Kerštajn na tekmovalni progi

Ugodna smuka!

Letošnja zima je že druga, odkar obratuje žičnica-sedežnica na Španov vrh. To je velika pridobitev za ljubitelje belih poljan na Črnem ali Španovem vrhu. Posebno še, ker letošnjo zimo redno vozi avtobus na Planino pod Golico.

Z Jesenic ima odhod ob 6.15, 7.30, 8.30, 10.30, 12.30, 14.15, 16.45, 18.00, 20.00 in 22.15 uri.

S Planine pod Golico na vozi ob: 5.15, 7.00, 8.00, 9.30, 11.30, 13.15, 14.45, 17.30, 18.30 in 21.15 uri.

Tak je vozni red v nedeljah in praznikih. V delavnikih pa izostane le avtobus, ki vozi z Jesenic ob 7.30 uri in se vrača s Planine ob 8. uri.

Tudi žičnica obratuje vsak dan. Ob delavnikih od 9. do 17. ure, v nedeljah in praznikih pa od 8. do 17. ure!

Letos so snežne razmere dokaj ugodne, zato je na smučiščih na Črnem in na Španovem vrhu precej obiskovalcev. Ali veste, da si lahko na

postaji žičnice izposodite smuči? 20 parov jih imajo, od navadnih do metalnih in veljajo od 450 do 1000 dinarjev za dan, odvisno od kvalitete smuči. Na srednji postaji pa posluje popravilnica smuči in sicer v času obratovanja žičnice. Ne smemo pozabiti, da so letos tudi smučišča precej bolj urejena kot prejšnja leta. Sredi januarja pa bo predvidoma začela obratovati še ena vlečnica in sicer nad spodnjo postajo sedežnice. Druga vlečnica, ki že obratuje, je na Črnem vrhu.

V letošnji smučarski sezoni so torej pogoji precej boljši kot v prejšnjih letih. Morali pa bi si prizadevati, da bi Črni vrh res postal rekreacijski center jeseniških delavcev. Marsikaj je še treba storiti, predvsem na področju turizma, da bodo objekti, ki jih imamo, ekonomsko izkoriščeni in da bomo res uresničili program izgradnje tega področja. Toda še enkrat! Vsi moramo pri tem sodelovati.

Pred Zajcem Eržen

Na 90-metrski skakalnici v Planici so bile v nedeljo zaključene 14-dnevne priprave naših najboljših skakalcev. S tem so se tudi uresničili načrti tehničnega vodstva, ki je takoj po končani lansk sezoni sestavilo program večmesečnih priprav vse do začetka nove sezone. Vsa tekmovalna, tako letošnja kot v prihodnjih sezonah, so v sklopu priprav za olimpijske igre v Grenoblu.

V nedeljo je bilo sončno vreme, obenem pa je pihal topel veter, sneg je bil moker in precej hiter. Tehnično vodstvo je skrajšalo odskočno mizo in skakalci so skakali s srednjega naleta. Že v poizkusni seriji smo videli, da je od vseh najbolje pripravljen Eržen. Jeseničan Zajc je pri prvem poskusu zaostal za Erženom kar za 5 metrov, pa

tudi Pečar se slogovno ni najbolje odlikoval. Zanimivo je tudi, da so vsi tekmovalci ki so se udeležili vseh treningov, pokazali precejšnjo utrujenost. Najbolj je navdušil Eržen, ki je bil v nedeljo zelo zanesljiv tako v zraku kot pri doskoku. Tudi Zajc in Pečar sta pokazala zadovoljivo formo, saj so bili njuni skoki dolgi okoli 80 metrov, za slog pa sta dobila okoli 200 točk.

Po končani tekmi je tehnično vodstvo sestavilo tri moštva, ki bodo tekmovala v začetku prihodnjega leta v Avstriji, Nemčiji, Švici in NDR. Na nemško-avstrijsko skakalno turnejo bodo odpotovali Zajc, Pečar, Eržen, Jurman in Koprivšek, v Svico Oman, Mesec, Giachomelli in Jurman, v NDR pa Oman, Giachomelli ter eden ali dva skakalca, ki bosta tekmovala na novoletni turneji. Na novoletno turnejo bi moral odpotovati tudi Smolej, toda pri zadnjem poizkusnem skoku v nedeljo si je poškodoval lopatico in bo 15 dni nosil mavčno oblogo.

REZULTATI: 1. Eržen (Enotnost) 84, 83, — 216 točk, 2. Zajc (Jesenice) 79,81 — 203 točke, 3. Pečar (Mojstrana) 81, 78 — 198 točk, 4. Oman (Triglav) 74,5 in 73 — 179,2 točke 5. Jurman (Enotnost) 73, 71,5 — 165,5 točk, 6. Smolej (Jesenice) 71,5 in 68 — 165 točk, 9. Dolžan (Mojstrana) in 15. Šmid (Mojstrana).

Polde Karlin

BRZOJAVKE

● V nedeljo je bil pod vodstvom Uroša Zupančiča drugi kondicijski pohod lavinskih psov. Pohoda se je udeležilo osem psov z vodniki. Pot jih je vodila iz Žirovnice na Stol in preko Belščice na Črni vrh nad Jesenicami.

● V letošnji sezoni bo evropsko prvenstvo v kegljanju na ledu v Davosu v Švici. Jugoslovani bodo na tem tekmovanju sodelovali s štirimi ekipami. Keglaški klub Jesenice bo dal dve ekipi in to ekipi Drinovec in Hudrič, po eno ekipo pa Kranjska gora in Bled.

● Košarkarski klub Jesenice je imel v soboto redni letni občni zbor. Na zboru so pregledali delo v klub letu in sprejeli načrt za prihodnje. Poslovili so se tudi od dveh aktivnih tekmovalk Benedičičeve in Vavpotičeve. Za izkazano delo v klubu so jima poklonili skromni darili. Benedičičeva je prejela tudi diplomu občinske športne zveze Jesenice za 11-letno aktivno sodelovanje.

● Na namiznoteniškem turnirju v Kranju sta igralki Krajzljeva in Pavličeva dosegli izredno lep uspeh v moštevni konkurenci. Premagali sta vse svoje nasprotnice in osvojili prvo mesto. S tem sta si priborili pravico nastopati na zveznem tekmovanju, ki bo prihodnje leto. K uspehu jima čestitamo in želimo v prihodnje še mnogo športne sreče.

● TVD Partizan Jesenice je za dan JLA izvedlo telovadno akademijo z 12 točkami. Na akademiji je govoril tudi predstavnik Zveze borcev o pomenu dneva Jugoslovanske armade. Uspele točke programa si je ogledalo nekaj nad 200 obiskovalcev. Žal med njimi ni bilo predstavnikov družbeno-političnih organizacij, razen dveh ali treh, torej podobno

kot v zadnjem času na vseh enakih prireditvah.

● Pododbor »Hokej 66« na Jesenicah je imel v četrtek, 23. decembra, 2. redno sejo. Razpravljali so o programu tekem, vendar jih časovno dokončno še niso razporedili, ker še niso zaključene vse prijave. Dokončno pa so določili, kdaj bodo neuradna srečanja jeseniških hokejistov s Kanado, ZDA in Anglijo.

Veleslalom za Lakota, Fanedlovo, Jovančiča in Kurnika

V organizaciji Smučarskega kluba Jesenice je bil v nedeljo na smučiščih Španovega vrha medklubski veleslalom, ki se ga je udeležilo 175 tekmovalcev. Najprej so se pomerile članice na 1800 m dolgi progi, ki je imela 40 vratic in višinsko razliko 400 metrov. Največja favoritka Ankeletova je prežgodaj startala in je bila diskvalificirana. Naša predstavnica Kleindienstova se je uvrstila na 5. mesto. Pri članah je bilo favoritov več. Zmagal je večkratni državni reprezentant in prvak Peter Lakota pred Mirkom Klinarjem. Jeseničan Jakopič je v najtežjem delu, tako imenovanem »roru« padel in odstopil.

Tudi mladinci so vozili na isti progi. Najboljši je bil Jovančič (Enotnost) pred Gašperšičem z Jesenic. Favorit Židan je imel težave v sredini proge in je bil šele peti. Za mladinke je bila proga nekoliko krajša. Najboljša je bila peta.

Organizacija tekmovanja je bila odlična. Dobro so bile pripravljene tudi proge, toda zaradi mehkega snega so

imeli prvi tekmovalci precej boljše pogoje od zadnjih. Po končanem tekmovanju je tehnična komisija izbrala širši krog tekmovalcev in tekmovalk, ki nas bodo zastopali na mednarodnih tekmovanjih.

REZULTATI:

Člani: 1. Lakota (Jesenice) 1,331,0, 2. M. Klinar (Jesenice) 1,32,3, 3. Deteček (JLA) 1,35,4.

Članice: 1. Fanedl (Enotnost) 1,37,4, 2. Klofutar (Kranjska gora) 1,49,5, 3. Tevž (Branik) 1,49,8.

Mladinci: 1. Jovanovič (Enotnost) 1,41,0, 2. Gašperšič (Jesenice) 1,41,5, 3. Kavčič (Enotnost) 1,42,5.

Mladinke: 1. Kurnik (Tržič) 1,19,0, 2. Kramar (Tržič) 1,20,2, 3. Žuraj (Branik) 1,21,7.

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru upravnih služb se iskreno zahvaljujem za razumevanje in denarno podporo v času mojega dolgotrajnega zdravljenja.

K novemu letu 1966 vam želim mnogo delovnih uspehov in iskreno čestitam.

Ivica Lapajne

Poslovni čas trgovin med novoletnimi prazniki

Oddelek za gospodarstvo Skupščine občine Jesenice odreja ob novoletnih praznikih naslednji obvezni minimalni poslovni čas:

TRGOVINE:

- v petek, 31. 12. 1965 — so odprte vse samopostrežne trgovine do 19. ure. Ostale trgovine neprekinjeno do 18. ure.
- v soboto, 1. 1. 1966 — so zaprte vse trgovine.
- v nedeljo, 2. 1. 1966 — so zaprte vse trgovine razen samopostrežne v Kranjski gori od 7.30—10.30.
- v ponedeljek, 3. 1. 1966 — so odprte vse samopostrežne trgovine od 7.30 do 10.30 in po ena trgovina v Ratečah, Kranjski gori, Mojstrani, Bl. Dobravi in Žirovnici od 7.30 do 10.30.

PEKARNE:

- v petek, 31. 12. 1965 — so odprte do 17.30
 - v soboto, 1. 1., nedeljo 2. 1. 1966 in ponedeljek 3. 1. 1966 so vse pekarnice zaprte.
- Podjetju naročamo, da pripravi že v petek, 31. decembra 1965, dovolj kruha in z njim založi vso ostalo trgovsko mrežo in gostinske obrate.

SLASČICARNE:

Poslujejo vse dni praznikov, razen v soboto 1. januarja 1966

MESNICE:

- v petek, 31. 12. 1965 — poslujejo neprekinjeno do 18. ure
- v soboto, 1. 1. in nedeljo, 2. 1. 1966 so vse mesnice zaprte
- v ponedeljek, 3. 1. 1966 — je odprta po ena mesnica v Ratečah, Kranjski gori, Mojstrani, na tržnici na Jesenicah, Javorniku in v Žirovnici od 7.30 do 10.30

TRAFIKE:

- v petek, 31. 12. 1965 — poslujejo po običajnem del. času
 - v soboto, 1. 1. 1966 in nedeljo, 2. 1. 1966 — so vse trafike zaprte.
 - v ponedeljek, 3. 1. 1966 — poslujejo z nedeljskim poslovnim časom.
- Trafiki v Kranjski gori sta izmenično odprti vse dni praznikov in sicer »Tobak« Ljubljana 1. 1. 1966, Tobačna tovarna Ljubljana 3. 1. 1966, »Tobak« Ljubljana.

BRIVNICE IN ČESALNICE:

- v petek, 31. 12. 1965 — poslujejo do 20. ure
- v petek, 31. 12. 1965 — poslujejo do 20. ure
- v soboto, 1. 1. 1966 — so zaprte.
- v nedeljo, 2. 1. 1966 — sta dežurni brivnici na železniški postaji na Jesenicah in v Kranjski gori (Dorčec) od 7. do 12. ure.
- v ponedeljek, 3. 1. 1966 — so zaprte.

IZVAJANJE TE ODREDBE BO NADZOROVALA TRŽNA IN SANITARNA INSPEKCIJA!

Kegljanje na ledu

Na drsališču pod Mežakljo so se spet pomerili kegljači na ledu v mednarodni konkurenci. Sodelovali sta dve ekipi iz Beljaka. Najboljši so bili domačini in sicer ekipa Drinovec, ki je osvojila 24 točk. Na drugem mestu so bili gostje iz Avstrije, tretji pa so bili kegljači iz ekipe Langus z Jesenic.

REZULTATI: 1. Jesenice (Drinovec) 24, 2. PSV Oberkörn 20, 3. Jesenice (Langus) 18 točk.

Po nedeljskem tekmovanju je bila dokončno določena jugoslovanska reprezentanca za evropsko prvenstvo v

kegljanju na ledu, ki bo 15. in 16. januarja 1966 v Davosu v Švici. Z Jesenic odpotujejo na to prvenstvo: Drinovec, Božič, Koblar, Klinar, Hudrič I in II, Hafner I in II, iz Kranjske gore pa Markelj, Smolej, Robič in Vandot. Tudi Blejčani bodo sodelovali: Potočnik, Vovk, Jemc in Piber. Med tekmovanjem bo zasedala tudi mednarodna komisija IEV. Jugoslovane bosta zastopala Pogačar in Kavalir. Letošnjega evropskega prvenstva se bodo udeležile še Švica, Zahodna Nemčija, Avstrija in Italija.

Prevozni stroški po novem tarifnem sistemu

S 1. januarjem bodo na železnici obračunavali prevoz blaga po novem tarifnem sistemu, ki se bistveno razlikuje od sedaj veljavnega. Enotne tarife ne bo več, pač pa bo šest tarifnih področij, ki bo imelo vsako svojo ta-

rifo. Ta področja so: Makedonija — ŽTP Skopje, Srbija — ŽTP Beograd, Bosna in Hercegovina — ŽTP Sarajevo, Hrvatska — ŽTP Zagreb, Črna gora — ŽTP Titograd in Slovenija — ŽTP Ljubljana, Maribor in Postojna.

Po novem je torej treba ugotoviti ceno prevoza za vsak pomeni mnogo dela, pa ko tarifno področje posebej, tudi prevozni stroški se zaradi tega povečajo. Oglejmo si, za koliko so se povečali prevozni stroški za posamezne vrste blaga.

Prevozni stroški za rudo so se povečali za okrog 41 %, za premog iz Zagorja in Trbovelj za okrog 25 %, za koks 34 %, žgano in surovo glino 22 do 34 %, surovo železo od 21 do 46 % (preko Kopra pa kar blizu 98 %), staro železo okrog 24 %, opeko od 38 do 48 %, železne legure od 32 do 60 %, apno 29 %, pesek 17 %, kokile od 112 do 136 %, pri ostalem blagu pa za okrog 40 %. Toliko znaša tudi povprečno povečanje, kar pomeni, da bomo v prihodnjem letu plačali pri enaki dobavi kar za 14 milijonov novih dinarjev več kot bi plačali po starem tarifnem sistemu.

Stroški prevoza se nekoliko povečajo tudi v potniškem prometu. Moramo omeniti, da je ŽTP Ljubljana ukinila v Sloveniji vse vrste tarifnih olajšav, razen 50 % popusta za otroke do 10 let in 25 % za prevoz dijakov v šolo. Poglejmo si, kakšne bodo cene na nekaterih relacijah po 1. januarju. (Cene navajamo v novih dinarjih) torej 100 din je novi dinar):

Jesenice—Žirovnica 0,80 din, Lesce 1,20, Radovljica 1,60, Otoče in Podnart 2 din, Kranj 3,20 in Ljubljana 5,20 dinarjev.

Smatramo, da je prav, da bralce seznanimo s temi podražitvami, ker železnica išče večje dohodke le v višjih cenah, ne pa tudi v izkoriščanju notranjih rezerv in bolj ekonomičnem prevozu blaga in potnikov. Priporočimo naj še to, da so ukinjene vse delavske mesečne vozovnice, čeprav jih ostali ŽTP niso ukinili. Kako bo s prevozom delavcev oziroma naših sodelavcev, ki ne stanujejo na Jesenicah. Ničesar točnega še ne vemo, zapišemo lahko le to, da bo ob takim redu cennejši prevoz na delo z avtobusi, kar pa bo pomenilo za železnico verjetno čisto izgubo.

P. G.

Odkrit pomenek komunistov

Na letni konferenci osnovne organizacije ZKS na Blejski Dobravi smo se odkrito pomenili o dosedanjem delu in sprejeli vrsto zaključkov, ki naj organizaciji pripomorejo do še bolj uspešnega dela v prihodnjem letu.

Morda vaške in krajevne organizacije nimajo tako izrazito delovnega področja kot organizacije v gospodarskih podjetjih in ustanovah, kjer so člani tesneje povezani med seboj pri delu. V krajevnih in vaških organizacijah so včlanjeni večinoma upokoenci, gospodinje in člani, zaposleni v manjših ustanovah in podjetjih. Sicer pa niso le-te nič manj pomembne, če se vodstva in posamezni člani zavedajo svoje odgovornosti. Veliko lahko pripomorejo k razvoju svoje vasi in kraja pri krepitvi kulturno-prosvetne, politične in gospodarske dejavnosti.

Na konferenci na Blejski Dobravi smo se pomenili o dosedanjem delu sekretariata in celotne organizacije ter ugotovili, da bo treba v prihodnje okrepiti delo. Zaradi tega smo tudi povečali število članov sekretariata, ki bodo zadolženi za izvajanje sprejetih sklepov. Sklepi o tesnejšem sodelovanju z vsemi političnimi in kulturnimi organizacijami, o seznanjanju članov z vsemi važnimi dogodki, o vključevanju novih članov, posebno iz vrst mladine, o vaških problemih, ki naj pomagajo pri ureditvi

vasi ter končno o ideološkem dvigu članov in še niz drugih sklepov dajejo novemu vodstvu organizacije dovolj hvaležnega dela. Sklepe pa bo novi sekretariat lahko izpolnil le ob sodelovanju in podpori vseh članov organizacije. volj hvaležnega dela. Sklepe š.

Prispevke, ki jih v današnji številki Železarja nismo mogli objaviti, bomo objavili v prihodnji številki.

Radio Jesenice

na srednjem valu 200 m
Četrtek, 30. decembra 1965,
ob 15. uri:

- lokalna poročila, obvestila, reklame,
 - oddaja za najmlajše za dedka Mraza.
- Petek, 31. decembra 1965,
ob 15. uri:

- silvestrovo popoldne.

DEŽURNI ZDRAVNIK

za čas od 24. decembra od 12. ure do 31. decembra do 12. ure

ZAHODNI DEL JESENIC:
dr. Mihael Sajevec — Zdravstveni dom Jesenice, redna ordinacija vsak dan od 14. do 20. ure, razen sobote, ko ordinira od 7. do 13. ure.

VZHODNI DEL JESENIC:
dr. Stanka Rosenstein — Zdravstveni dom Jesenice, redna ordinacija vsak dan od 7. do 13. ure.

Za čas od 31. decembra od 12. ure do 7. januarja do 12. ure

ZAHODNI DEL JESENIC:
dr. Milan Čeh — Obratna ambulanta Železarne Jesenice, redna ordinacija od 7. do 13. ure.

VZHODNI DEL JESENIC:
dr. Franc Trampuž — Obratna ambulanta Železarne Jesenice, redna ordinacija vsak dan od 13. do 19. ure, razen ob sobotah od 7. do 13. ure.

ŽELEZAR

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE — Ureja redakcijski odbor — Glavni in odgovorni urednik Remigij Noč — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Naslov: Uredništvo Železarne Jesenice. Tel. int. 758 in 394 — Tisk CP »Gorenjski tisk«

